

זה השער ליי צדיקים יבואו בו

והיה

גיאית יי היא אצרו

ישועת חכמת ודעת

אמונת עתיד חסן

תלמוד בבלי גמרא סדורה המאיר

סוזה

מהדורה מופלאה מאירת עינים
מפוסקת ומחולקת לפסקאות
בנוסף דפוס וילנא עם שינויי נוסח
על פי כתבי יד וראשונים
והגהות רבותינו הקדושים
עם מקורי נוסח בסוף המסכת
ועוד הרבה מעלות כמבואר במבוא

מהדורת

יעקב יוסף

שנת תשע"ג לפ"ק

©
כל הזכויות שמורות
ישראל יצחק בן שלמה

גמרא סדורה המאיר
מוקד מידע והזמנות: 0538288704
יד בנימין ת.ד. 390

גמרא סדורה המאיר מהדורת יעקב יוסף

לעילוי נשמת

יעקב יוסף בן מרדכי הכהן ע"ה

נפטר בי' תמוז תשס"ח

מנפילת פולין דרך מדבר סיביר עד חופי אמריקה הצפונית, למרות כל האימות שארעו - היה חזק ברוחו ואמיץ לב ועם זאת מעולם לא מש החיוך מפיו.

אבינו וסבינו עליו השלום היה מסור לתורה בכל נימי נפשו, ודאג לכך שהתורה תהיה חיינו, מא' ועד ת'.

מהדורת 'גמרא סדורה' זו מוקדשת לזכרו, ולזכר אהבתו לתורה הקדושה - שזכותה מאירה את דרכנו עד היום הזה.

מאיר ולביאה רוטנברג
שלמה ורבקה עביה זוינשטיין
ארי זרחל ויקי רוטנברג

גמרא סדורה

המאיר

מהדורת יעקב יוסף

The Yakov Yosef Edition of the Talmud.

Dedicated in memory of

יעקב יוסף בן מרדכי הכהן ע"ה

נפטר בי' תמוז תשס"ח

ע"ה Jacob Rottenberg

From the fall of Poland and the Siberian Wastes to American shores, despite every horror seen, he was ever resilient, strong-willed but never without a smile.

Our father, our grandfather was dedicated to Torah as if it were one of his own children and made sure that it was always a part of our lives, Aleph through Taf.

For his unceasing love of the Torah that guides us today, we dedicate this edition of the Talmud to his memory.

MEIR & LIVIA ROTTENBERG
SHLOMO & RIVKA TZVIA WEINSTEIN
ARI & RACHEL VICKY ROTTENBERG

הקדמה

"לֶךְ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יי אֶקְרָא". יי שמרת ראשי, אודה לך יושב צדק, חייני קיימני, ברך נפשי שמחני למען מעוז היכלך. אודה לך א-ל חי על כל החסדים שעשית עימדי וזיכיתני לעבודתך ולהדר תורתך בארץ החיים.

דוד מלך ישראל פתח את ספרו הגדול בפסוק: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לִצְיִים לֹא יָשָׁב, כִּי אִם בְּתוֹרַת יי חָפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה" (תהלים א, א-ב). על פסוק זה אמר רבא: "לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה, שנאמר: 'בתורת יי', והדר 'ובתורתו יהגה'" (ע"ז ט). ופירש רש"י: "ילמד אדם - מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו. ואחר כך יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ, ובראשונה לא יעשה כן שמא יבטל, והרב לא ימצא לו כל שעה, ועוד לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה". ולכאורה קשה, מנין ש"תורת יי" היא הפנמת הלימוד 'עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו', האין לימוד העיון, או לימוד באופן שהתורה אינה 'שגורה לו בפיו', תורת ה'?

ותו, איתא בסנהדרין (טז): "תניא: היה רבי מאיר אומר: הלומד תורה ואינו מלמדה - זה הוא 'דבר יי בזה'. רבי נתן אומר: כל מי שאינו משגיח על המשנה. רבי נהוראי אומר: כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק. רבי ישמעאל אומר: זה העובד עבודה זרה". ויש להקשות: בשלמא לרבי מאיר דאמר: הלומד תורה ואינו מלמדה, אדם כזה מראה שאין התורה מספיק חשובה לו ללמדה לאחרים - ניחא שהוא מבזה את דבר ה'; ולרבי נהוראי נמי דאמר: כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, אדם כזה מראה שאין התורה מספיק חשובה לו ללומדה; ורבי ישמעאל נמי פשיטא שעבודת עבודה זרה היא 'דבר יי בזה'; אלא לרבי נתן שאמר: "כל מי שאינו משגיח על המשנה", הרי אותו אדם לומד תורה, רק אינו משגיח על המשנה ולכאורה הוא עוסק בדבר ה' ואינו מבזהו?! ואין לומר שרבי נתן קאי על אדם שאינו לומד תורה; שהרי אלו דברי רבי נהוראי שאמר: "כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק"! אם כן, צריך עיון מדוע אדם הלומד 'עיון' כל היום ורק אינו משגיח על המשנה נקרא "דבר יי בזה"?!?

נראה לי שיש למשול משל המסביר את ההבדל בין אדם הלומד עיון מתוך בקיאות בתורה לאדם הלומד עיון ללא בקיאות. אדם הבקי בתורה למה הוא דומה? לשני חברים טובים שמכירים שנים רבות. היכרותם רבת השנים הביאה אותם לידי כך שכאשר חבר אחד אומר דבר חברו כבר יודע לסיימו. או לחילופין האחד רואה דבר, וחברו כבר יודע את דעתו על דבר זה - אין לך קשר והיכרות גדולים מזה. מאידך, אדם הלומד עיון ללא בקיאות דומה לשני בני אדם שאינם מכירים אלא שעה אחת. כאשר אומר הראשון דבר, והשני מסיימו, הראשון מגיב: "לא לזאת הייתה כוונתי". רואה הראשון דבר כל שהוא, והשני מנחש מה דעתו של הראשון, והוא מגיב: "לא ולא, זו לא דעתי! לא ולא, זו לא כוונתי! מדוע על סמך היכרות כל כך קצרה אתה כבר מנסה לנחש את דברי!"

והנה גם בלימוד התורה אנחנו מבקשים להגיע למציאות בה אנחנו כל כך מכירים את ה' יתברך, עד שנוכל לדעת מה רצונו, וזאת נעשה על ידי דימוי מילתא למילתא. אחרי שאנחנו מכירים מקומות בהם הוא מפרש את רצונו, נוכל לדייק מהו רצונו כאשר הוא אינו מפורש. כמה זה משמח את ה' לראות את בנו עוסקים בתורתו על מנת להכירו כל כך עד כדי שידעו מה רצונו בכל מקום ומקום! כי הזיכרון וההיכר מביאים את השמחה הגדולה ביותר - "שעשוע", כמו שכתוב (ירמיהו לא, טז): "הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְד שְׁעֵשְׂעִים כִּי מֵדִי

דְּבָרֵי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד". ושמחה גדולה יש להקב"ה בתורה, שנאמר (משלי ח, ל): "וְאֶהְיֶה שְׁעָשְׂעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת". וכן שמחה לבני אדם, שנאמר (שם): "מְשַׁחֲקֶת בְּתַבֵּל אֲרָצוֹ וְשְׁעָשְׂעִי אֶת בְּנֵי אָדָם", ואומר (תהלים קיט, כד): "גַּם עֲדֹתֶיךָ שְׁעָשְׂעִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי". ואומר (שם, עז): "יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה כִּי תוֹרַתְךָ שְׁעָשְׂעִי", ואומר (שם, צב): "לוֹלִי תוֹרַתְךָ שְׁעָשְׂעִי אֲזִ אֲבִדְתִּי בְּעִנְיִי", ואומר (שם, קעד): "תִּאֲבָתִי לִישׁוּעָתְךָ יי וְתוֹרַתְךָ שְׁעָשְׂעִי".

והנה השלב הראשון של המשנה - הבקיאות - הוא השלב ההכרחי ביותר, כי בלעדיו אין אנו מכירים באמת את רצון ה' יתברך, ולא ניתן לדמות מילתא למילתא! ועל זה אמר דוד המלך (תהלים קיט, כ): "גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה", ודייק רבא (ע"ז שם): "גרסה כתיב, ולא כתיב טחנה". ועוד פירש (שם): "לעולם ליגריס איניש, ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר". ופירש רש"י: "גרסה - לשון גרש וכרמל (ויקרא ב), שלא היה טוחן הדק אלא כריחים של גרוסות המחלקין חיטה לשנים או לארבע [לצורך] מאכל. גרסה נפשי לתאבה - מרוב תאוותי לתורה הייתי שובר לפי היכולת אף על פי שאיני טוחנה הדק ליכנס בעומקה". ואכן מצינו שקוראים לאדם בקי "בעל חיטים": "סיני עדיף, דאמר מר: הכל צריכין למרי חטיא" (ברכות סד, הוריות יד). ופירש רש"י: "הכל צריכין למרי חטיא - כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני, דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא" עכ"ל (הוריות שם). וכן מצינו (שבת סג): "מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר: תכשיטין הן לו? דכתיב (תהלים מה): חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר ליה רב כהנא למר בריה דרב הונא: האי בדברי תורה כתיב! אמר ליה: אין מקרא יוצא מידי פשוטו. אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. מאי קא משמע לן? דליגמר איניש, והדר ליסבר". ופירש רש"י: "בדברי תורה כתיב - הוי זהיר לחזר על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין, להביא ראיה, כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה, והוא הודך והדרך. דליגמר איניש - לגרוס שמעתא מרביה, ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה. והדר ליסבר - טעמיה, דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא, ותלמודיה הוה קים ליה מדהוה בר תמני סרי".

נמצאנו למדים ששלב המשנה, השינון, והחזרה, נקראים "תורת יי", או "דבר יי". כי כאשר האדם אינו אלא אומר תורה מסיני, ואין בכך תערובת של בשר ודם, מן הוא, טהור הוא, "תורת יי תמימה" היא, זה נקרא דבר ה'. אבל בזמן שהאדם מדמה מילתא למילתא - הוא מכניס סברת עצמו לתורת ה', אז כבר נקראת התורה שלו. וכן אמר רבא (ט): "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה". אכן זו היא התכלית, שתורת ה' תקרא על שמו, שכאשר הוא מכיר כל כך את תורת ה' היא נקראת שלו. ויש לדייק כאן שהיא לא נעשית שלו אלא רק נקראת על שמו, מחמת הכבוד שעשה לתורה. שכאשר האדם עסק בתורת ה' הרבה ועכשיו הוא מדמה מילתא למילתא היא עדיין תורת ה' ורק נקראת על שמו.

אדם שדילג על השלב הראשון, אפילו יעסוק בתורה כל היום, אינו עוסק בתורת ה' כלל. הוא אינו משגיח על המשנה כלל, וכל מה שהוא אומר זו תורתו בלבד. אין תורה זו "נקראת על שמו" אלא כל עיקרה "שלו" - אין לך בז לדבר יי גדול מזה! עליו אמר שלמה בחכמתו: "לֹא יִחַרְךָ רַמְיָה צִידוֹ" (משלי יב, כז), כדפירש רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה (עירובין שם, ע"ז שם): "לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי". ופירש רש"י: "שמרמה אנשים להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה, והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ל) 'כי הוא חייך ואורך ימך'".

וכן כתב המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב תורה ה): "ואל יעלה דעתך שהאדם הוא נחשב 'בעל תורה' בשביל שאם יש לפניו משנה או גמרא שיכול לפלפל ולישא וליתן להקשות ולעקור הרים; אל תאמר כי זה 'בעל תורה', שהרי אין התורה עמו, רק שהוא חכם ויודע לפלפל; אבל מה שייך לומר עליו שהוא 'בעל תורה'? רק אם התורה היא עמו קודם ויכול לפלפל ולישא וליתן בתורה - זה שהוא חכם בתורה אשר היא עמו, אבל

שיקראו שם 'בעל תורה' כאשר הובא לפניו שיטת ההלכה והוא מקשה ומתרץ בה - מה שייך אליו שם 'בעל תורה', דבר זה אינו כלל, רק שהוא חכם ויודע לפלפל. ולכך אם אין תורה עם האדם - אין יראה. והדברים האלו ברורים שדבר זה הוא גורם הסתלקות יראת שמים כאשר אין התורה עמו".

ההשגחה במשנה אינה סתירה לעיון אלא תנאי לו. ולכך, דווקא רבא שהיה נודע כחריף כסכין (חולין עז), וכדפירש רש"י: "לב פתוח לו בסברא", הוא שאמר: "לעולם ליגריס איניש, ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר!" וכן הוא אמר: "לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה". כי החזרות שאדם עושה הן עצמן מכשירות את כוח הסברא. וכן חריפי האחרונים עשו כך, כמו שמסופר על החריף שבחריפים הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שהיה חוזר על מאה דפי גמרא כל יום (דרכה של תורה עם' תצ').

החזרות שאדם עושה מראות כמה הוא מכבד את התורה, מעריך אותה, ובאמת מחפש את דבר ה'. הן 'הכשיר חכמה', כדאיתא בתענית (ח): "ריש לקיש אמר: אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל - בשביל משנתו שאינה סדורה עליו, שנאמר (קהלת י'): 'וְהוּא לֹא פָּנִים קְלָקֵל'. מאי תקנתיה? ירבה בישיבה, שנאמר (שם): 'וְחָזְלִים יִגְבְּרוּ'. וְיִתְרוֹן הַכְּשִׁיר חֻכְמָה' - כל שכן אם משנתו סדורה לו מעיקרא. כי הא דריש לקיש הוה מסדר מתניתיה ארבעין זמנין כנגד ארבעים יום שניתנה תורה, ועייל לקמיה דרבי יוחנן. ולמרות שעסק ריש לקיש בגרסה הרבה, מצינו שרבי יוחנן אמר עליו: "בר לקישא, כי הוה אמינא מילתא - הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא, ומפרקינא ליה עשרין וארבעה פרוקי, וממילא רווחא שמעתא" (בב"מ פד).! כי אין הבקיות סתירה כלל לעיון אלא תנאי לעיון אמיתי ולסברות אמת. וכן מצינו ש"מנהגו של ריש לקיש, כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו - שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו, אולי יחזור בו" (רש"י חולין עה). כי ריש לקיש רצה להגיע לאמיתותה של תורת ה', והיה מתון בדין. ובמתנותו ובסדר לימודו זכה למה שזכה, עד שאמרו על עיונו של ריש לקיש: "הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה" (סנהדרין כד).

וכרצונו של ריש לקיש לדעת את רצון ה' מתוך אהבתו הגדולה אליו, כן היה רצונו להגדיל תורה עם רבותיו וחביריו מתוך אהבתו אליהם. "בא וראה כמה בני ארץ ישראל מחבבין זה את זה, דהא ריש לקיש חריף וחכים טובא הוה, וקרי ליה לר' מאיר פה קדוש דקא מחבב ליה, ומיישב את הדבר להתקיים" (רש"י שם). כי כאשר שני תלמידי חכמים מחפשים את רצון ה' ודנים בו לשם שמים אין לך דיבוק חברים גדול מזה. וכן היה ריש לקיש אומר: "שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא מקשיב להן" (שבת סג. סמוך ל"ליגמר איניש והדר ליסבר"). וכן: "שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא שומע לקולן... ואם אין עושין כן - גורמין לשכינה שמסתלקת מישראל!" (שם). וכן: "שני תלמידי חכמים המדגילים זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא אוהבן, שנאמר (שיר השירים ב, ד): "ודגלו עלי אהבה". וכן ריש לקיש קיים את דברו, ועליו נאמר: "נועם - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה... יצהר - אמר רבי יצחק: אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית...". וכן: "ריש לקיש ספדיה לההוא צורבא מרבנן דשכיח בארעא דישאל, דהוי תני הלכתא בעשרים וארבע שורתא, אמר: ווי, חסרא ארעא דישאל גברא רבה" (מגילה כח). הסיבה לכך היא כי ריש לקיש העריך את מי שיש לו משנה, אפילו שהוא לא הגיע לתכלית שהיא העיון. וכן מצינו (שם): "דריש לקיש הוה אזיל באורחא, מטא עורקמא דמיא, אתא ההוא גברא ארכביה אכתפיה, וקא מעבר ליה. אמר ליה: קרית? אמר ליה: קרינא. תנית? תנינא ארבעה סידרי משנה. אמר ליה: פסלת לך ארבעה טורי, וטענת בר לקיש אכתפך? שדי בר לקישא במיא!"

אמנם ביחס למי שלמד תורת ה' אבל לא ידע עוד לדמות מלתא למלתא "תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישאל לחסידי דבבל" (שם), דאיתא: "ההוא דהוי תני הלכתא סיפרא וספרי ותוספתא, ושכיב. אתו ואמרו ליה לרב נחמן: ליספדיה מר! אמר: היכי נספדיה? הי צנא דמלי סיפרי דחסר? תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישאל לחסידי דבבל". ואיתא: "חובלים - אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה" (סנהדרין

ס. ופירש רש"י: "בלשון עז וחמה מקשין זה לזה; ובני ארץ ישראל נוחין יחד, ומעיינין יחד, ומתקן זה את דברי זה, והשמועה יוצאה לאור". ותו בגמרא: "ושנים זיתים עליה - אלו תלמידי חכמים שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה כזית" (ס.ס). ויצא מכל זה בלבול כדאיתא: "מאי בבל? אמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד" (ס.ס). ומשום כך: "רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח תלמודא דבבל מיניה, כי היכי דלא נטרדיה" (ב"מ פה.)!

והנה כל בן תורה רוצה לומר סברות ישרות בתורה, ולדעת את ה' ולהאדיר את תורתו. אך יש סדר ודרך איך לעשות את זה. והסביר הגר"א על הפסוק: "תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה" (משלי ו, ח), ש"העניין שצריך האדם בימי נעוריו, שהוא זמן הקציר, לאגור ולאסוף, היינו ללמוד תורה הרבה, ואחר כך בקיץ שהוא סוף ימיו בימי זקנותו, לטחון אותם להבין כל דבר על בוריו. וזהו 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח' (אבות ג, ז), כלומר, אם לא יהיה בידו תורה הרבה, לא יהיה לו ממה לטחון, ואם אין קמח, כלומר, שלא יטחון וידקדק היטב, אין תורה, אין בידו כלום אף שלמד הרבה. וז"ש חז"ל 'מאן דאמר הא לא חש לקמחיה' (יומא מו.). וכן מ"ש חז"ל 'רבך קטיל קני באגמא' (שבת צה.); כלומר הבוקע עץ גדול, אחר כך יהנה ממנו ויתחמם כנגדו, אבל משלא בקע עצים טובים מפני כחו ומפני שאר דבר, הוא חתך קנים קטנים מן האגם. וכן בתורה אם לא למד תורה הרבה, אין לו ממה לבקוע עצים, ואין לו דינים, כי אם מעט מעט דוגמת קנים. וזהו 'רבך קטיל קני באגמא' ע"כ. כי רק על ידי יראת ה' ומתינות וסדר נכון יוכל אדם לקנות את תורת ה'.

פשיטא, ולא צריכא למימר שהחזרות והגירסה תפקידם הם גם בכדי שלא לשכוח את הנלמד. וכן איתא בסנהדרין (צ"ט): "רבי יהושע בן קרחה אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. רבי יהושע אומר: כל הלומד תורה ומשכחה - דומה לאשה שיוולדת וקוברת". אלא שאפילו אם זוכרים עדיין צריכים לחזרות. משל למה הדבר דומה? לשני רופאים מוסמכים, אחד עובד עשרים שנה בהצלחה רבה, ואחד עובד רק שנה. אם ישאל אדם אותם שאלה ברפואה, שניהם יוכלו לענות, ולהתווכח כהוגן, ובכל זאת אינה דומה חוות דעתו של הותיק לדעתו של הגולמית של הצעיר. ובקיצוניות גדולה יותר אמרו חז"ל בלימוד תורה (חגיגה ט): "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת". כלומר מי שמשקיע מעבר לשינון הרגיל אינו דומה למי שמשנן באופן רגיל. והמשנן יותר הוא דבוק ביותר בדבר ה', ותורתו יותר טהורה ויותר ישרה.

נמצאנו למדים שיש שתי מעלות נשגבות בחזרה: הראשונה שלא תמוש תורת ה' מפינו, ונזכור את דבר ה'; והשניה שבאמת נכיר את תורת ה' ובזה נוכל לומר באמת מה הוא רצון ה' - והעיון שלנו יהיה ישר. ישנה מעלה נוספת כדאיתא במסכת שבת (י:): "רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא, אמר: כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב - יהיבנא ליה ניהליה. אמר לו רבא בר מחסיה: הכי אמר רב: הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר: 'לדעת כי אני ה' מקדשכם'. יהבה ניהליה. אמר: חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי? אמר ליה: אין. אמר ליה: היינו דאמר רב: מילתא אלבישיהו יקרא. אמר ליה: אמר רב הכי? בתרייתא עדיפא לי מקמייתא! ואי הוה נקיטנא אחריתי - יהיבנא לך!" פירוש רש"י: "מילתא אלבישיהו יקרא - מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללבושו, כלומר: לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו - אתה מחזר אחריהם". כלומר אדם שרגיל ללבוש מסויים, באמת מעריכו. כך התורה הקדושה, כמה שאנחנו חוזרים עליה, כך אנחנו יותר מעריכים אותה, ומתקרבים אליה, ובזה אנחנו גם יותר חושבים עליה וזוכרים אותה. וכפי שידוע הדבר שאינו דומה אדם שלא שנה את המשניות של המסכת לאדם ששנה את המשניות של המסכת פעמים רבות עד כדי שהוא "לובש אותן" כביכול והן נעשות חלק ממנו. וכאשר מלימוד זה הוא פונה ללמוד את הגמרא, הרי הוא כבר מחובר למסכת והלימוד הרבה יותר מאיר לו.

אך הנה היצר הרע יודע שישראל רוצים ללמוד תורה. ועבודת היצר הרע היא למנוע טובה מישראל. הכיצד יעצור את ישראל שלא ילמדו תורה? לשלוח גזרות שמד לא עזר לו, הרי ישראל עזין שבאומות (ביצה כה.)!

אלא מה יעשה? יגרום לישראל לחשוב שהם עוסקים בתורת ה' כל היום, ובאמת אינם עוסקים אלא בתורת עצמם. או שהם לומדים ואינם חוזרים על לימודם, והם נותרים ללא דבר בידם. היצר הרע מסית את האדם וגורם לו להתגאות ולחשוב שהוא כבר יודע את רצון ה', ובאמת אינו מכירו כלל. וכן כתב הגאון הרב צבי פסח פראנק זצ"ל: "צריך השָׁפֵל ודעת לסדר את חזרת הלימוד, כי היצר מתנגד לזה ביותר. ומזה גופא יכול האדם ללמוד עד כמה גדול כח חזרת הלימוד הרבה פעמים" (מרבה תורה עמ' רכה). ואם ינצח ח"ו היצר הרע נמצא שהוא מחריב את העולם כולו ברמאותו, והעולם לא מבינים מדוע, הרי יש לימוד תורה?! ואין לך חילול השם גדול מזה.

וכן מצינו שהיצר פעל כך גם בזמן חז"ל, דאיתא במסכת עירובין (נד:) ועבודה זרה (יט:): "אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא: מאי דכתיב (משלי יג): 'הוֹן מְהֵבֵל יִמְעַט וְקֹבֵץ עַל יַד יִרְבֶּה'? אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות - מתמעט, ואם קובץ על יד - ירבה. אמר רבא: ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה!" כלומר החכמים יודעים את חשיבות החזרות, אך לא חוזרים בפועל. ואל זה ידו כל הדווים.

וכן מצינו בסיום תקופת הראשונים, כמו שמתאר בעל האורחות צדיקים זצ"ל על חשיבות החזרות (שער תורה): "אחר האמוראים עמדו הגאונים, אשר ידעו כל התלמוד, בבלי וירושלמי וספרא וספרי ותוספתא, והם הוציאו לאור תעלומותיו של התלמוד וביארו עניניו, לפי שדרך התלמוד עמוקה היא מאד... ואחר כך... חיברו רבנים רבים פסקות, כגון: הרוקה, ורבי אליעזר ממיץ, ואבי העזרי, ואור זרוע. וכן עשו רבנים רבים: כל אחד חיבר ספר לפי מה שראה עניני הדור שהיה בו, כי ראו שנתמעטה בעוונותינו הרבים ידיעת התלמוד, ואין אדם יכול לידע אם לא מתוך ספר פוסקים. וגם רבינו שלמה, עליו השלום, שראה בימיו מיעוט הלבבות, שהיו הדורות בעוונותינו הרבים מתמעטים והולכים, ועל כן נתעורר לבו לפרש התלמוד ללמד בני ישראל דעת.

ואחר כך עמדו יוצאי יריכו, רבינו תם ורבינו יצחק ושאר רבנים, ופלפלו פלפול גדול, עד שחיברו ה"תוספות" בישיבתו של רבינו יצחק שהיה בעל התוספות, ושם היו גדולים, כגון רבינו שמשון משאנץ שחיבר גם כן תוספות, לבד משאר תלמידים, שהיו לרוב מאד והם היו גבורים בתורה, והיה לבבם גדול מאד ופתוח כאולם, ולמדו בעסק גדול, ומסרו נפשם על התורה, וידעו בלא עיון כל התלמוד, פירוש [רש"י] ותוספות.

ואחר כן בעוונותינו הרבים רבו הצרות, ונתמעטו הישיבות, והיו אותן התוספות האחרונות כבודות עליהם ולא יכלו לשאת, ובאו גדולים אחרים, וקיצרו התוספות ההן, כל אחד כפי חכמתו, להקל לאנשי דורו הלימוד. ועדיין בימים ההם היו בקיאים בכל התלמוד, והיו יודעים המצוות מתוך התלמוד, שהיה עיקר לימודם לחזור התלמוד, כדי לקיים מה שאמרו (ספרי דברים ו ז, קידושין ל א): "זשננתם לבניך" - שיהו דברי תורה מחודדים בפיה, שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד! כי אי אפשר שיהיו המצוות שנונות ומזומנות בפי האדם להשיב לשואל אם לא ברוב חזרות, כמו שאמרו (חגיגה ט ב): "אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה אותו מאה ואחת".

ואמרינן (תענית ח א): שריש לקיש היה חוזר ההלכה ארבעים פעמים קודם שבא לפני רבי יוחנן. וכן עשו כולם בימי חכמי התלמוד, שעיקר לימודם היה חזרה. ואמרינן (מגילה ז ב): רב אשי הוה יתיב קמיה דרב כהנא, נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מה טעם לא אתו רבנן? אמר ליה: דילמא טרידי בסעודת פורים? אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה מאורתא? אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא (אסתר ט כב): "ימי משתה ושמחה" כתיבי? אמר ליה: אמר רבא הכי? אמר ליה: אינן! תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמאן דמונח בכיסיה.

ועתה ראה, זה היה דבר קל מאד, ואפילו הכי היה חוזר אותו כמה פעמים. ועכשיו אין שום אדם שיהיה חוזר דבר כזה יותר מפעם אחת או שתי פעמים. ויש ראיות גדולות ברורות בכמה מקומות בתלמוד, שהיו כולם רגילים בחזרה, ולכל אחד היה לו סכום מנין כך וכך פרקים ליום, וכשהיו טרודים ביום אז היו פורעים בלילה, וכל שלושים יום היו חוזרים תלמודם. וכזה הענין היו לומדים גם כן בצרפת, עד שהגיעו למעלות רבות ולידיעה גדולה ולא הוצרכו לספרים פוסקים, כי היו יודעים המצוות מתוך התלמוד והתוספות. אבל מיום שנתגרשו מצרפת נתמעט הלמוד מאד מאד.

ועוד בדור הזה נשתכחה התורה, מחמת כי הלומדים הללו סבורים לעשות כמו הראשונים להחזיק בפלפולים, אך אינם דומים לחכמי צרפת כלל וכלל! הלא לבס היה פתוח כאולם ותורתם היתה אומנתם, והיו ממיתים עצמם עליה יומם ולילה, לכן השיגו וידעו בפלפולם. אבל עכשיו אינם יודעים כן, אלא מבלבלים זה את זה ומבטלים רוב היום, ועוסקים באותו לימוד כחצי יום, והלימוד שלהם עראי דעראי והביטול קבע. אבל בימי חכמי התלמוד הלכו ללמוד עשר שנים ויותר, והיה לימודם גדול בקביעות, שאם היה אחד מתעטש, לא היו אומרים "אסותא" מפני ביטול בית המדרש (ברכות נג א), מזה הענין יש לדעת רוב קביעותם.

ואמרין (כתובות סג א): רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוה לבי רב לקמיה דרב יוסף, פסקו ליה שית שנין, כי הוה תלת שנין מטא מעלי יומא דכיפורא, אמר איזיל ואחזי לאנשי ביתי, שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה, אמר ליה זוגתך נזכרת, איכא דאמרי אמר ליה: יונתך נזכרת, איטרוד, לא מר איפסיק ולא מר איפסיק. ראה והבן זה הענין, כמה היו דבוקים בתורה! על כן זכו לרוח הקודש. וכן בארץ צרפת היו עוסקים בעסק גדול וזמן רב, והיו יושבים במקום אחד ללמוד כל התלמוד, והיו חוזרים תמיד, ולא פסקה תורה מפייהם, והיו עושים כמו מעשי הראשונים, כדאמרין (ע"ז טו): לעולם ליגרס אינש ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר. ואמרין (שבת סג): מעיקרא ליגמר אינש והדר ליסבר.

וכל זה אינם עושים עתה, כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות וכל חידושים וחידושי דחידושים קודם שידע צורת התלמוד, אם כן איך יצליחו, כיוון שעושה להיפך ממה שאמרו חכמי התלמוד! כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת, ואין להשיב עליו או לשנותו, ולא להוסיף ולא לגרוע. ועל כן מרוב טורח הלימוד, העיון והפלפול, רבים פורשים מן הלימוד מרוב טורח השמועות והדקדוק שאומר על פה, כי אומרים: מה נוכל להבין סברות מבחוץ? הלואי שהיינו יודעים מה שבתוך הספרים! ואם היו לומדים בקביעות יומם ולילה, אז היו לומדים והיו בקיאים בתלמוד, והיו מתאווים ללמוד, כי היה להם לב להבין בקל, והיה אדם בא ללמוד לעולם "נים ולא נים תיר ולא תיר", והיו מוסיפים בכך יראת שמים שלימה, וגם היו מתרבים התלמידים, והיו עוסקים תמיד בתורה. אבל עתה, מרוב טורח השמועות, נעשית עליהם ההלכה כמשא כבד, ולא יוכלו עוד להביט בה, ומתוך כך עוסקים בשגעון ובליצנות, ומבלבלים ומבטלים ועוסקים במיני תחבולות, ואין להם יראת שמים.

ואמרו בפרק השוכר את הפועלים (בב"מ פה): רבי זירא יתיב בתענית ארבעים יום דלישתכח מיניה תלמודא דבבלי כי היכי דלא ניטרדיה. ואמרו (ויקרא רבה כה א): נכשל אדם בעבירה אחת ונתחייב מיתה לשמים, מה יעשה ויחיה? אם היה רגיל לקרות דף אחד - יקרא שני דפים, או לשנות פרק פעם אחת - ישנה פעמים, או ללמוד פרק אחד - ילמוד שני פרקים. אלמא רוב גירסא עיקר, כי אם היה הפלפול עיקר, לצעוק ולהרים קול חצי יום בדיבור אחד, אז היה לו לומר: אם מתחילה היה רגיל להקשות קושיא אחת - יקשה שתי קושיות.

ובפרק האיש מקדש אמרינן (קידושין נב ב): כשמת רבי מאיר אמר רבי יהודה: אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן שקנתרנים הם! וכל זה שלא היה רוצה להתבטל מגירסתו, כי רבי מאיר היה חריף, ולא עמדו חביריו על סוף דעתו (עירובין יג, ג). ועוד התם (שם נג): אמר רבי יוחנן: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל, ואנו כמלא נקב מחט סדקית. ואמר אביי: כסיכתא בגודא לגמרא. ואמר רבא: ואנן כאצבע בקירא לסברא. ואמר רב אשי: ואנן כאצבע בבירא לשכחה. ועכשיו, אנן עניי הדעת אין אנו יכולין לומר "כאצבע", כי אם "כאבן שיש" לגמרא ולסברא.

והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת לא א): אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו: נשאת ונתת באמונה - פלפלת בחכמה? משמע שצריך אדם לפלפל? זהו לימוד הגמרא, שמקשינן משניות על הברייתות ומתריצין להו. אי נמי, על ידי עסק והגיון בתורה תמיד נותן דעתו לדקדק ומוצא טעמו. אבל לישוב כל היום לפטפט - פשיטא שלא לעשות כן! וכן עתה, רוב הלומדים מודים בעצמם שאין לומדים כהוגן, ויודעים שאינם לומדים בדרך הישרה, כי מרוב טורח הפטפוטים שהם מפטפטים הם מתבטלים לגמרי, ולא ישיגו ללמוד לא תורה ולא נביאים ולא כתובים ולא אגדות ולא מדרשים ולא שום חכמה, מחמת רוב תחבולות שלהם.

וודשו רבותינו (אבות דרבי נתן כד) על פסוק זה (משלי כד ל-לא): "על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב, והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרלים וגדר אבניו נהרסה": מי שאינו מחזיר תלמודו, מתחילה משכח ראשי פרקים, סוף מחליף דברי חכמים, סוף שאומר על טמא טהור ועל טהור טמא, והרי הוא מחריב את העולם! אלמא - מי שאינו חוזר לא יוכל להורות כדין אלא טועה ברוב ההוראות. ואמרינן (מדרש משלי י א): אמר רבי ישמעאל: בוא וראה! כמה קשה יום הדין, שעתידי הקדוש ברוך הוא לדון כל העולם כולו בעמק יהושפט, וכיון שתלמיד חכם בא לפניו, אומר לו: כלום עסקת בתורה? אמר לו: הן! אומר לו הקדוש ברוך הוא: הואיל והודית לפני, אמור לי: מה קרית? ומה שנית? ומה שמעת בישיבה? מכאן אמרו: כל מה שקרא אדם יהא תפוס בידו, שלא תשיגהו בושה וכלימה ליום הדין. "עכ"ל בעל אורחות צדיקים.

והנה כבר הבאנו את דברי ריש לקיש: "אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל - בשביל משנתו שאינה סדורה עליו... מאי תקנתיה? ירבה בישיבה (רש"י: 'שיסדירו בני הישיבה משנתם')... 'ויתרון הכשיר חכמה' - כל שכן אם משנתו סדורה לו מעיקרא" (תענית ז). כי חלק מתפקיד החזרות הוא לעשות סדר בלימוד, וכאשר הלימוד אינו מסודר קשה להבין ולזכור. ובזה עמד הרב אליהו דורדק שליט"א לפני יותר מעשרים שנה וההדיר לבני ישראל את ששה סדרי משנה מחדש וקרא למהדורתו "משנה סדורה".

לאחר עשרים שנה ניתן לראות שמפעל "משנה סדורה" הוכיח את עצמו בכך שנתן ללומדים בספריו כלי מחזיק ברכה בכדי לקנות ש"ס משניות, ולחזור עליו עשרות ומאות פעמים במהירות ובהבנה, וכן את האפשרות לחזור על כל הש"ס פעם בחודש, כפי שהדריך הגר"א זצ"ל. בישיבות שתלמידיהם משתמשים במשנה סדורה, קל למצוא תלמידים שמשנתם שגורה בפיהם, מתוך דבקות קדושה באש התורה.

והנה, גם אנחנו נתנו דעתנו להגדיל תורת ה' ולתת כלי טוב שבעזרתו יתברך יחזיק ברכה. לכן עמדנו על עמדתנו, חלצנו חלצינו, והלכנו באורחות ה"משנה סדורה" וההדרנו את הגמרא וקראנו למהדורתנו "גמרא סדורה". "גמרא סדורה" - כ"משנה סדורה", והוספנו "המאיר" כמאמר הכתוב (משלי כט, יג): "רַשׁ וְאִישׁ תְּכַכֵּים נִפְגְּשׁוּ, מֵאִיר עֵינָי שְׁנִיָּהֶם יי", וכפי שפירשו חז"ל (ויקרא רבה פ' לד): "רש - זהו רש בתורה, ואיש תככים - זה ששונה סדר או שני סדרים, עמד 'רש' עם 'איש תככים' ואמר לו: 'השניני פרק אחד' והשנהו - מאיר עיני שניהם יי, קנו העולם הזה והעולם הבא". וידוע שמי שדבריו מסודרים, בהחלט ראוי ללמד אחרים. על כן יזכה הלומד ב"גמרא סדורה המאיר", בע"ה, לקניין העולם הזה והעולם הבא.

וכן בשם "גמרא סדורה המאיר", מרומז שם התנא הגדול רבי מאיר, אשר רבינו הקדוש בחר במשנתו הסדורה, וממנה ערך את הששה סדרי משנה. אלא ששינונו (עירובין יג): "לא רבי מאיר שמו אלא רבי מישא שמו". וכן לכאורה יש לציין שלא מצינו שם "מאיר" בישראל לפני התנא הקדוש רבי מאיר. ויש לשאול כיצד זכה רבי מישא לכינוי הנפלא "רבי מאיר"? לכאורה, משום שעשה את משנתו סדורה, כמו שאמרו רבותינו (שם): "מעיקרא אתא לקמיה דרבי עקיבא, ומדלא מצי למיקם אליביה - אתא לקמיה דרבי ישמעאל וגמר גמרא, והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא וסבר סברא". כלומר, שקודם היה רבי מאיר אצל רבי עקיבא ולא הבין דבריו (עיין במנחות כט. שאפי' משה רבינו לא הבין דברי ר' עקיבא), והתקשה בלימודו מאוד, מה עשה? הלך אצל רבי ישמעאל לסדר משנתו, שמשנתו של ר' ישמעאל מסודרת מאוד (כגו' שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת), ומתוך כך חזר לר' עקיבא לעיין במשנתו. וכל כך עלה בידו, עד שכינו אותו "רבי מאיר". ולמה "מאיר"? אומרת הגמרא שזה משום "שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה". כי כאשר יש סדר בלימוד אפשר להגיע להשגות נפלאות בתורה. וכן רבי מאיר, שהיה תלמיד מתקשה אצל רבי עקיבא, נתעלה בזה להיות גדול הדור, עד שאמר עליו רבי אחא בר חנינא (שם): "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו". וכך נאה ויאה ל"גמרא סדורה", שמטרתה היא לסדר את התלמוד לפני התלמיד, להיקרא גם "המאיר".

המילה "המאיר" גם מדגישה את האיכות החיצונית של "הגמרא סדורה", את ההדפסה הקפדנית המפוארת והמאירה, באשר הדברים נדפסים על נייר איכותי, עם דיו איכותי. וכן מדגיש את העימוד המושקע של הגמרא, שיצא בתוכנת עימוד מיוחדת ומקצועית מאוד, אשר הומצאה על ידי יהודי יקר וחביב, ר' דניאל ויצמן, על מנת שיהיה הכל מאיר מאוד ללומד, "למען ירוץ קורא בו" (חבוק ב,ב).

ואחרון אחרון חביב, מוקירים אנו ב"גמרא סדורה המאיר" את שם הפטרון החשוב והגדול, יקירינו ר' מאיר רוטנברג הכהן ה"ו, אשר עומד מאחורי המפעל. ר' מאיר, לא רק שהקדיש וקבע יד ושם לזכרון נצח ב"גמרא סדורה המאיר מהדורת יעקב יוסף" על שם אביו ר' יעקב יוסף הכהן בן לאה ע"ה, אלא שגם השקיע כוחות רבים שגמרא סדורה תתקבל על ידי כל קהילת ישראל ורבותיהם שליט"א. וחיבר בין הרבה תלמידי חכמים וגדולים למען זה, ובהחלט זכה לקיים את המשנה (סנהדרין ח:ה): "כיננס לצדיקים - הנאה להם והנאה לעולם". ובכך אנו מתכבדים להוסיף כתר שם טוב וכתר כהונה על גבי כתר תורה, לתת את שמו על מפעלינו הקדוש - "גמרא סדורה המאיר".

ממעלות החיבור "גמרא סדורה המאיר":

א) הגמרא מסודרת בעימוד של פסקאות, משפטים ופסוקים על פי מבנה המשפט, שכך תקל על הלומד המרוצה בלימוד, וכן יקל עליו הזיכרון, כיון שהדברים מסודרים, וכל קושיה, תירוץ או ציטוט עומדים בפני עצמם.

ב) שמות האמוראים והתנאים הודגשו על מנת להקל על תשומת הלב ולהקל על הזיכרון.

ג) ניקוד הפסוקים, כתיב חסר ומלא הותאמו לפי המסורה.

ד) ציינו את מקורם של משניות ופסוקים.

ה) על פי הסכמת גדולי דורנו, בכמה מקומות שינינו את הגרסא מגרסת דפוס וילנא על פי כתבי היד המפורסמים של הגמרא. (ציונים של שינוי מגרסת דפוס וילנא מפנים למקורות הנמצאים בסוף המסכת).

ו) את פרוש רש"י שינינו במעט מקומות, כמו במקום שהצנזורה הארורה נגעה בו. רוב השינויים ברש"י ובתוספות הם על פי דפוסים ישנים (ונציה, ושוניצנו, ופיזרו, ומסומן ב^א) והמיעוט על פי הערות הדקדוקי סופרים (ומסומן ב[~]).

תועלת רבה ראינו בגמרא זו בנסינונו האישי וכן מנסינונו של חברינו ותלמידינו, והתועלת היא בין בבקיאות ובין בעיון. שמחה גדולה חוינו בכלי חמדה, באשר הוא מקל על הזיכרון ומסדר באופן מופלא את דברי חז"ל. נחמד למראה וקולו ערב, כלי מחזיק ברכה, שיתן לחפץ את תורת ה' - את חפצו.

ביאור הסימנים שבחיבור "גמרא סדורה המאיר":

(א) בציוני המשניות "כאן" מתייחס למסכת הנלמדת (כגון "כאן א:ג" פירושו "במסכת זו פרק א' משנה ג").

(ב) סתם "כאן" (בלי ציון הפרק והמשנה) פירושו משנה זו שעליה מוסבת הגמרא.

(ג) סימן '?!' פירושו סוף קושיא.

(ד) סימן ° מסמן למעבר עמוד בדפוס וילנא.

(ה) את האות ה' עם גרש המציינת בדפוס וילנא את שם השם ברוך הוא החזרנו לסימון 'י', כפי שהיה בדפוס ראשון ובכתבי היד.

ראוי ונאה להודות לאלו שעזרו להוציא את הספר הזה. לה' **יתברך** אני מודה, כי כל הספר הוא שלו ורק הטעויות הן שלי, ואתפלל שחלקו גדול וחלקי מועט. ובאמת סידור הדברים ועריכת המימרות שבתלמוד שייכים ל**רבינא ורב אשי**, וכל התנאים והאמוראים ותלמידי החכמים הקדושים שבגמרא הקדושה. את אשתי **ברכתיה רחל** בשערים אני מהלל, אבי מורי ר' **שלמה וויינשטיין** ואמי מורתי **רבקה צביה** - הזכות היא שלהם. אני מודה לרבי מורי הרב **שמואל טל שליט"א** ולמורי הרב **מאיר דוד בן יחזקאל שרגא זצ"ל**, מורי חמי **הרב איתן רונן** וחמותי **דפנה הי"ו**; ולסבים וסבתות, שהם קרובים לי כהורים. תודה מיוחדת למגיה הראשי ר' **יאיר רייס**, החברותא היקר שלי, שישב איתי אין ספור שעות על חיבור זה ובדק כל קוצו של יו"ד, פרי עמלו נמצא בכל עמוד ועמוד. וכן לידידי ר' **ידידיה לנדאו** על כל ההגהות הישירות ומעיין של עזרה, עצה ותושיה. למגיהים הנאמנים, חדים ומצויינים: ר' **אהד ביזו ור' יונתן יפת**. תודה גדולה ל**רב אליהו דורדק** בעל ה"משנה סדורה", אשר נתן לנו עצות חשובות בכל התחומים, בניסיונו הרב, ועזר ל"גמרא סדורה" להיראות כ"משנה סדורה", בגופנים המאירים, ועריכה המתוחכמת, עם טבלת מאה ואחת חזרות אשר מדרבנת את הלומד לחזור פעם אחרי פעם. תודה רבה לר' **פינחס ראובן** אשר נתן לנו רשות להשתמש ברש"י שהדפיס. תודה רבה למו"ר היקר הרב **משה אהרן פסקוביץ שליט"א** רב אבד"ק מרכז התורה בקווינס וראש ישיבת מדרגת האדם, אשר האמין בגמרא סדורה מתחילתה, והראה לבני ישראל את תועלתה הרבה, וכן יעץ לנו עצות הגונות לאורך כל הדרך. וכן תודה לכל הרבנים והחברים שעזרו לי לערוך, לחבר, ולהגיה ספר זה: הרב **יואב מאורי** מחבר ספרי "נתיבי הלכה" על הש"ס, הרב **יוסף רוז**, הרב **שמחה מנחם פרידמן**, הרב **אברהם פרסוף**, הרב **אליקים צדוק**, ר' **אברהם בן ארוש**, ר' **ישראל ידידיה בר חי**, האי צורבא מרבנן אחי הקטן ר' **רפאל ישי וויינשטיין**, ולבית מדרש תורת החיים. שלי, שלהם הוא.

יהי רצון שנזכה במהרה בימינו לקיום הנבואה:

'מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעָה אֶת יי פְּמִים לְיָם מְכֻסִּים',

ישראל יצחק באאמו"ר שלמה שליט"א וויינשטיין

מפתח לגמרא סדורה המאיר - סוכה

פרק ראשון - סוכה שהיא גבוהה

משנה (א) : א
סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה - פסולה ;

א
ורבי יהודה מכשיר.
א
ושאינה גבוהה עשרה טפחים, ושאינ לה שלש דפנות, . . ח,יא
ושחמתה מרובה מצלתה -
פסולה. יג

משנה (א) : טז
סוכה ישנה -

בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין.
ואיזו היא סוכה ישנה ?
כל שעשאה קודם לחג שלשים יום.
אבל אם עשאה לשם חג,
אפילו מתחילת השנה - כשרה. טז

משנה (ב) : יז
העושה סוכתו תחת האילן -

יז
כאילו עשאה בתוך הבית.
סוכה על גבי סוכה -
העליונה כשרה, והתחתונה פסולה ;
רבי יהודה אומר :
אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה. יח

משנה (א) : יט
פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר,
או שפירס על גבי הקינוף -
פסולה.
אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה. יט

משנה (ד) : כא
הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס,
וסיכך על גבן - פסולה.

כא
ואם היה סיכוך הרבה מהן, או שקצצן - כשרה.
זה הכלל :
כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ -
אין מסככין בו. כג

משנה (ה) : כד
חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין -
אין מסככין בהן.

וכולן שהתירן כשרות.

וכולן כשרות לדפנות. כד

משנה (ו) : כח
מסככין בנסרים,
דברי רבי יהודה ;
ורבי מאיר אוסר.

נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה,
ובלבד שלא יישן תחתיו. כח

משנה (ז) : ל
תקרה שאין עליה מעזיבה -

ל
רבי יהודה אומר :
בית שמאי אומרים :
מפקפק ונוטל אחת מבינתים ;
ובית הלל אומרים :
מפקפק או נוטל אחת מבינתים.
רבי מאיר אומר :

נוטל אחת מבינתים, ואינו צריך לפקפק. ל

משנה (ח) : לא
המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה, לא, לב
אם יש ריוח ביניהן כמותן - כשרה. לב
החוטט בגדיש לעשות לו סוכה - אינה סוכה. לב

משנה (ט) : לג
המשלשל דפנות מלמעלה למטה,

לג
אם גבוהות מן הארץ שלשה טפחים - פסולה ;
מלמטה למעלה,
אם גבוהות מן הארץ עשרה טפחים - כשרה ;
רבי יוסי אומר :
כשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים -
כך מלמעלה למטה עשרה טפחים. לג

משנה (י-ט) : לד
הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים -
פסולה.

לד
בית שנפחת וסיכך על גביו,
אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות - פסולה.
וכן חצר המוקפת אכסדרה.

סוכה גדולה שהקיפוה בדבר שאין מסככין בו,
אם יש תחתיו ארבע אמות - פסולה. לד

שתיים באילן ואחת בידי אדם, או שתיים בידי אדם ואחת באילן - כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. שלש בידי אדם ואחת באילן - כשרה, ועולין לה ביום טוב. זה הכלל: כל שינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה - כשרה, ועולין לה ביום טוב. מח	משנה (יא): לט העושה סוכתו כמין צרף, או שסמכה לכותל - רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג; וחכמים מכשירין. לט
משנה (יב): מ מחצלת קנים גדולה, עשאה לשכיבה - מקבלת טומאה ואין מסככין בה; לסיכוך - מסככין בה ואינה מקבלת טומאה; רבי אליעזר אומר: אחת קטנה ואחת גדולה, עשאה לשכיבה - מקבלת טומאה ואין מסככין בה; לסיכוך - מסככין בה ואינה מקבלת טומאה. מ	משנה (יג): נ העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות לה - כשרה. נ
משנה (יד): נא שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. נא חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. נד אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה. נד	משנה (טו): נה מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל, ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים, ואמרו: העלום לסוכה. וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה, נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריהו. נה
משנה (טז): נו רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה; וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב הראשון בלבד. נו ועוד אמר רבי אליעזר: מי שלא אכל בלילי יום טוב הראשון - ישלים בלילי יום טוב האחרון; וחכמים אומרים: אין לדבר תשלומין, ועל זה נאמר (קהלת א, טו): "בְּעֵנֶת כֹּל יִכָּל לְהִתְקַן וְזוֹסְרוֹן לֹא יִכָּל לְהִבְנוֹת". נו	משנה (יז): מג הישן תחת המטה - לא יצא ידי חובתו. אמר רבי יהודה: נוהגין היינו, שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר. מג אמר רבי שמעון: מעשה בטבי, עבדו של רבן גמליאל, שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים: ראיתם טבי עבדי, שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה; לפיכך ישן הוא תחת המטה. ולפי דרכינו למדנו: שהישן תחת המטה - לא יצא ידי חובתו. מד
משנה (יח): מה הסומך סוכתו בכרעי המטה - כשרה; רבי יהודה אומר: אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה - פסולה. מה	משנה (יט): מה סוכה המדובללת, ושצילתה מרובה מחמתה - כשרה. מה, מז המעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה - כשרה. מז
משנה (כ): מז העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה - כשרה, ועולין לה ביום טוב. מז בראש האילן או על גבי הגמל - כשרה, ואין עולין לה ביום טוב.	משנה (כא): מז העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה - כשרה, ועולין לה ביום טוב. מז בראש האילן או על גבי הגמל - כשרה, ואין עולין לה ביום טוב.
משנה (כב): נט מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושולחנו בתוך הבית - בית שמאי פוסלין; ובית הלל מכשירין. אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה - שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל, לבקר את רבי יוחנן בן החורנית, ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה, ושולחנו בתוך הבית, ולא אמרו לו דבר!	

פרק ראשון - סוכה שהיא גבוהה

ב. משנה (א):

סוכה שהיא גבוהה מעשרים * אמה - פסולה;
ורבי יהודה מכשיר.

ושאינה גבוהה עשרה טפחים, ושאין לה שלש דפנות, ושחמתה מרובה מצלתה - פסולה.

גמרא:

תנן התם (עירובין א:):

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט;

רבי יהודה אומר: אינו צריך.

מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה, ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא?

סוכה דאורייתא - תני פסולה, מבוי דרבנן - תני תקנתא.

ואיבעית אימא -

בדאורייתא נמי תני תקנתא, מיהו,

סוכה דנפישין מילה - פסיק ותני פסולה, מבוי דלא נפישין מילה - תני תקנתא.

מנא הני מילי?

אמר רבה:

דאמר קרא (ויקרא כג, מג):

"לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵיכֶם,

כִּי בְסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,"

עד עשרים אמה -

אדם יודע שהוא דר בסוכה;

למעלה מעשרים אמה -

אין אדם יודע שהוא דר בסוכה,

משום דלא שלטא ביה עינא.

רבי זירא אמר: מהכא:

"וְסֻכּוֹת תִּהְיֶינָה לְצֵל יוֹמָם מִזֶּרֶחַ" (ישעיהו ד, ו),

עד עשרים אמה -

אדם יושב בצל סוכה;

למעלה מעשרים אמה -

אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות.

אמר ליה אביי: אלא מעתה -

העושה סוכתו בעשתרות קרנים,

מקום שאין חמה זורחת -

הכי נמי דלא הויא סוכה!

אמר ליה:

התם - דל עשתרות קרנים - איכא צל סוכה,

הכא - דל דפנות - ליכא צל סוכה.

רש"י

פרק ראשון - סוכה שהיא גבוהה

מתני' ורבי יהודה מכשיר. בגמרא מפרש פלוגתייהו: ושאינה גבוהה עשרה. בגמרא מפרש טעמא: שלש דפנות. נמי בגמרא יליף להו: ושחמתה מרובה מצלתה. המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרויה סוכה: **גמ'** מבוי שהוא גבוה. מבוי שהוא סתום משלש צדדין וראשו פתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו ויוצאות ובאות לרשות הרבים הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות ולפי שאין לו מחיצה רביעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרבים הצריכו היכר בראשו הפתוח לרשות הרבים או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל ואם גבוה הקורה מעשרים אמה: ימעט. ישפיל. אינו צריך. והתם מפרש טעמא: סוכה מדאורייתא. דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: תני פסולה. שייך למיתני בה לשון פסול כלומר לא נעשית כתורה וכהלכה: מבוי. דכוליה מדרבנן דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחיצות

ואינו צריך לקורה זו אלא מדרבנן: תני תקנתא. דלא שייך למתני בה לשון פסול דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו הרי היא תחלת הוראתו ומצותו: ואיבעית אימא בדאורייתא נמי. שייך למימר תקנתא: סוכה דנפיש מילתה. ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה כגון בגבוהה ימעט וכשאינה גבוהה יגביה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה מרובה יוסיף סכך הלכך פסיק ותני פסולה דמצי למיכללינהו לכולהו בהך פסולה דקיימא לך (פסחים ג:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: מבוי לא נפישין מילה. באותה משנה: למען ידעו. עשה סוכה ששיבתה ניכרת לך דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתם צויתי לישב הכי דריש ליה ואע"ג דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד מיהו דרשינן ליה לדרשה: דלא שלטא ביה עינא. שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה: וסוכה תהיה לצל. משמע אין סכך אלא העשוי לצל: אלא בצל דפנות. שהצללין מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות ואין צריך סכך ולקמן מוקי פלוגתייהו לר' זירא בשאין בה אלא ארבע על ארבע דקים להו לרבנן דבהאי שיעורא ליכא צל סכך אלא צל של דפנות: עשתרות קרנים. שני הרים גדולים והשפלה ביניהם ומתוך גובה ההרים אין חמה זורחת שם בשפלה: דל דפנות ליכא צל סוכה. שחמה באה מתחת' נמצא שמה בטל:

ורבא אמר: מהכא:

"בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ עִבְרֵת יְמֵיכֶם" (ויקרא כג, מב),

אמרה תורה:

צא^ט מדירת קבע ושב בדירת עראי,

עד עשרים אמה -

אדם עושה דירתו דירת עראי;

למעלה מעשרים אמה -

אין אדם עושה דירתו דירת עראי אלא דירת קבע.

אמר ליה אביי: אלא מעתה -

עשה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן,

הכי נמי דלא הויא סוכה!?

אמר ליה: הכי קאמינא לך -

עד עשרים אמה דאדם עושה דירתו דירת עראי -

כי עביד ליה דירת קבע - נמי נפיק;

למעלה מעשרים אמה דאדם עושה דירתו דירת קבע -

ב: כי עביד ליה דירת עראי - נמי לא נפיק. *

כולהו כרבה לא אמרי,

ההוא ידיעה לדורות הוא דכתיב. יא

כרבי זירא נמי לא אמרי,

ההוא לימות המשיח הוא דכתיב.

ורבי זירא!?

אם כן לימא קרא וחופה תהיה לצל יומם;

מאי? "וְסֻכּוֹת תֵּהְיֶינָה לְצֵל יוֹמָם"?

שמעת מינה תרתין.

כרבה נמי לא אמרי -

משום קושיא דאביי.

כמאן אזלא הא דאמר רבי יאשיה אמר רב:

מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך,

אבל דפנות מגיעות לסכך -

אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה?

כמאן?

כרבה דאמר:

משום דלא שלטא ביה^י עינא,

וכיון דדפנות מגיעות לסכך -

משלט שלטא ביה^י עינא.

כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב:

מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות,

אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות -

אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה?

כמאן?

כרבי זירא דאמר:

משום צל הוא,

וכיון דרויחא - איכא צל סוכה.

כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבא^ט אמר רב:

מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו,

אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו -

אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה?

כמאן?

דלא כחד.

בשלמא דרבי יאשיה פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבא^ט,

דאינהו קא יהבי שעורא במשכא,

ואיהו לא קא יהיב שעורא במשכא;

אלא רב הונא ורב חנן בר רבא^י,

נימא בהכשר סוכה קמיפלגי,

דמר סבר - הכשר סוכה בארבע אמות,

ומר סבר - הכשר סוכה בכדי^י ראשו ורובו ושולחנו?

לא,

דכולי עלמא - הכשר סוכה בכדי^י ראשו ורובו ושולחנו,

והכא בהא קמיפלגי -

דמר סבר -

בכדי^י ראשו ורובו ושולחנו - פליגי,

אבל יותר מכדי ראשו^ט ורובו ושולחנו - דברי הכל כשרה;

רשי

מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו כו'. ואם תאמר קשיא דרב אדרב אמוראי ניהו ואליבא דרב: כמאן דלא כחד. מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דעשרים אמה דאי משום משלט עינא משיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו [נמין] לא שלטא וצל נמי ליכא ומחיצות קבע נמי בעיא: ראשו ורובו. דרך סעודתן בהסיבה היתה על מטות ומסובין על צד שמאלם ואין אוכלין וזקופין ויושבין כמונו לפיכך הוצרך לומר ראשו ורובו לאפוקי קטנה שראשו נכנס בה ושולחנו ולא רובו או ראשו ורובו ולא שולחנו: למשכא. למשך הסוכה דאמר בין גדולה בין קטנה לא נחלקו אלא בשאין דפנות מגיעות: אלא רב הונא ורב חנן. דאמרי טעמא דרבנן בשיעורא דמשכא הוא ומר אמר ד"א ומר אמר ראשו ורובו ושולחנו: נימא בהכשר סוכה. בארכה וברחבה פליגי דתרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן בסוכה המצומצמת בשיעור הכשר אורך סוכה פליגי ובטפי מיהא מכשרי אפילו היא גבוהה דכיון דרויחא איכא צל סכך או טעמא אחרינא להכשריה דרב הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן בפחותה מד' אמות דאם כן בלאו גבוהה מעשרים אמה פסולה דהכשר סוכה בארבע אמות כרבי דאמר לקמן הכי (ג): אבל יותר מכדי ראשו כו' כשירה. וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידע לן כדאמרן לעיל דהך לא כחד:

שבעת ימים. סוכה של שבעה ותו לא דהיינו עראי ודייה במחיצות קלות: למעלה מעשרים. צריך לעשות יסודותיה ומחיצותיה קבועין שלא תפול: עד עשרים אמה דאדם עושה כו'. שפיר דמי דודאי יש בכלל קבע עראי והרי עשה כתורה ועל כרחך לא הקפידה תורה על העראי אלא לשם שיעור לתת לך שיעור בגובהה שתהא יכולה לעמוד על ידי יתירות עראי: כוללהו. הנך אמוראי: כרבה לא אמרי. דיליף מלמען ידעו: ההוא. לאו בידיעה דישבת סוכה קא אמר אלא בידיעות דורות הבאין היקף סוכות ענני כבוד הנעשה לאבות: לימות המשיח. אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתור אבל סוכת מצוה אינה לצל: תרתין. דאין שם סוכה אלא העשויה לצל דההיא דימות המשיח משום דעשויה לצל קרויה סוכה: משום קושיא דאביי. דעשה מחיצות של ברזל ושינויא לא משמע להו הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפינן מיניה שיעורא: כמאן. מהנך אמוראי דלעיל אזלא הך כו': מחלוקת. דר' יהודה ורבנן: משלט שלטא ביה עינא. דרך דפנות דאי טעמא משום עראי הוא או משום צל בדפנות מגיעות לסכך אמאי מודו רבנן: ה"ג מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר כו': משום צל. דאי משום משלט עינא בטפי מד' אמות פורתא לא שלטא בה עינא: הכי גרסינן

ומר סבר -

מכדי ראשו²² ורובו ושולחנו עד ארבע אמות - פליגי,
אבל יותר מארבע אמות - דברי הכל כשרה.

מיתבי:

סוכה שהיא גבוהה מעשרים²³ אמה -

פסולה;

ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה;

אמר רבי יהודה:

מעשה בהילני המלכה בלוד,

שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה,

והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם,

ולא אמרו לה דבר;

אמרו לו: משם ראייה?

אשה היתה, ופטורה מן הסוכה!

אמר להן:

והלא שבעה בנים היו²⁴ לה!

ועוד -

כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים!

למה לי למיתני:

ועוד -

כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים?

הכי קאמר להו -

וכי תימרו -²⁵

בניה²⁶ קטנים היו, וקטנים פטורין מן הסוכה,

כיון דשבעה הוו -

אי אפשר דלא הוי בהו חד שאינו צריך לאמו;

וכי תימרו -

קטן שאינו צריך לאמו - מדרבנן הוא דמיחייב,

ואיחי בדרבנן לא משגחה;

תא שמע:

ועוד -

כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים;

בשלמא למאן דאמר:

בשאינן דפנות מגיעות לסכך פליגי -²⁷

ג. דרכה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך, °

משום אורא;

אלא למאן דאמר:

בסוכה קטנה פליגי -²⁸

וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה קטנה! ?

אמר רבה בר רב אדא:

לא נצרכה אלא לסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות.

וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות! ?

אמר רב אשי:

לא נצרכה אלא לקיטונית²⁹ שבה;

רבנן סברי -

בניה בסוכה מעליא הוו יתבי,

ואיחי יתבה בקיטונית³⁰ משום צניעותא,

ומשום הכי לא אמרו³¹ לה דבר;

ורבי יהודה סבר -

בניה גבה הוו יתבי,

ואפילו הכי לא אמרו³² לה דבר.

אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב הונא:³³

הלכה:

צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו.

אמר ליה רבי אבא:

כמאן? כבית שמאי! ?

אמר ליה: אלא כמאן?

איכא דאמרי:

אמר ליה³⁴ רבי אבא: דאמר לך מני?

אמר ליה: בית שמאי היא, ולא תזוז מינה.

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק:

ממאי דבית שמאי ובית הלל בסוכה קטנה פליגי?

דלמא בסוכה גדולה פליגי,

וכגון דיתבי אפומא דמטללתא,³⁵

ושולחנו בתוך הבית;

דבית שמאי סברי - גזרינן שמא ימשך אחר שולחנו,

ובית הלל סברי - לא גזרינן;

ודיקא נמי דקתני (כאן ב:):

מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית -

בית שמאי פוסלין;

ובית הלל מכשירין;

רש"י

יהודה סבר כו'. וא"ת לרב חנן דמוקי פלוגתא בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו הכא כיון דבניה גבה הויא לה גדולה ומורו בה רבנן ומאי ראייה של רבי יהודה (י"ל דשולחנה בתוך הסוכה הגדולה היתה ובניה על השולחן היו יושבין ראשן ורובן ולא כמסובין הן ולא כזקופין) ולי נראה דודאי לרב חנן קשיא והאי תירוץא לרב הונא הוא וכן עיקר דשיעור ראשו ורובו אמרינן לקמן דאינו אלא ז' טפחים ואי אפשר לשבעה בנים בשבעה טפחים: כב"ש. דאי כב"ה לא בעי שולחנו כדלקמן בפרק הישן (כה): ודיקא נמי. גרסינן: ודיקא נמי. כדלקמן בגדולה פליגי והוא יושב על הפתח מבחוץ וראשו מושכב לתוכה ושולחנו לפני גופו בבית: מדקתני. גבי פלוגתא מי שהיה ולא איירי בשיעורא דסוכה:

ומר סבר בכדי ראשו ורובו ושולחנו. וכן ביותר עד ד' אמות פליגי בגובה וטעמא משום צל אבל ביותר מד' לא פליגי דכיון דרוחא איכא צל: מיתבי. להנך אמוראי דפרישו דפלוגתא דמתני' כדמפרש ואזיל: קטן שאינו צריך לאמו. אמרינן לקמן (כה) דחייב לחנכו במצות סוכה: מדרבנן. שהזיקו להרגיל את הקטן למצוה שהוא ראוי לה כדי שיהא מחונך ורגיל למצות: משום אורא. רוח שהוא שולט בה מפני החום: אלא למ"ד בקטנה פליגי. אבל בגדולה אפילו רבנן מורו: וכי דרכה של מלכה. והלא נערוהיה ומשרתיה מסובים עמה: לקיטוניות שבה. סוכה גדולה לבני מסיבת' וקיטונית קטנה בתוכה לצניעות והיא בקיטונית יתבה³⁶ ואע"ג דפסולה לא איכפת לן דאשה פטורה מן הסוכה: ורבי

ואם איתא -

מחזקת ואינה מחזקת מיבעי ליה ? !

ובסוכה קטנה לא פליגי ?

והתניא :

מחזקת ראשו ורובו ושולחנו - כשרה ;

רבי אומר :

עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות ;

ותניא אידך :

רבי אומר :

כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות -

פסולה ;

וחכמים אומרים :

אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו - כשרה ;

ואילו שולחנו לא קתני ;

קשיין אהדדי !

אלא לאו שמע מינה -

הא - בית שמאי,

הא - בית הלל ?

אמר מר זוטרא :

דיקא נמי דקתני ^ל (כאן ב:שם) :

בית שמאי פוסלין ;

ובית הלל מכשירין ;

ואם איתא -

בית שמאי אומרים : לא יצא ;

ובית הלל אומרים : יצא -

מיבעי ליה.

ואלא קשיא מי שהיה ? !

לעולם בתרתי פליגי,

פליגי בסוכה קטנה,

ופליגי בסוכה גדולה,

וחסורי מיחסרה והכי קתני :

מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית -

בית שמאי אומרים : לא יצא ;

ובית הלל אומרים : יצא ;

ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד -

בית שמאי פוסלין ;

ובית הלל מכשירין.

מאן תנא להא דתנו רבנן :

בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות,

פטור מן המזוזה, ומן המעקה,

ואינו מטמא בנגעים,

ואינו נחלט בבתי ערי חומה,

ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה,

ואין מערבין בו, ואין משתתפין בו,

ג: ואין מניחין בו עירוב, °

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עירות,

ואין האחין והשותפין חולקין בו ;

לימא רבי היא ולא רבנן ?

אפילו תימא - רבנן,

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי, ^{לז}

אלא בסוכה ^{לח} דדירת עראי היא ;

אבל בית ^{לט} דדירת קבע הוא -

אפילו רבנן מודו,

דאי אית ביה ארבע אמות על ארבע אמות - דיירי ביה אינשי,

ואי לא - לא דיירי ביה אינשי.

אמר מר :

פטור מן המזוזה, ומן המעקה,

ואינו ^מ מטמא בנגעים,

ואינו נחלט בבתי ערי חומה,

ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה.

מאי טעמא ?

דכולהו בית ^{מא} כתיב בהו.

רש"י

לחצר שבמבוי ואין בית אחר פתוח לה אין משתתפין בו אין צריכה ליתן בשיתוף ;
ואין מניחין בו עירוב. החצר לאחר שגבו אותו מן הבתים : ואין עושין אותו
עיבור בין שתי עירות. דתנן במסכת עירובין (נז.) נותנין קרפף לשתי עירות אם
יש לזו שבעים אמה ושיריים ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף לשתייהן
להיות אחת שתי עירות המובדלות זו מזו קמ"א אמות ושליש ויש באמצע בית
נמצא אותו בית בתוך שבעים אמה וד' טפחים לשתייהן נעשה אותו בית כעיבור
להן כאשר עוברה שכריסה בולטת ומצטרפת להיות שתייהן כאחת ללן באחת מהן
שיהו שתייהן לו כד' אמות ומונה אלפים מחוצה להן ואם יש בית פחות מד' אמות
אינו חשוב לצרפן : ואין האחין או השותפין חולקין בו. קס"ד השתא שאין
יכולין לכופף זה את זה לחלק לפי שאין בו כדי לזה וכדי לזה : לימא רבי היא.
דלא חשיב סוכה בציר מד' אמות : ולא רבנן. דכי היכי דמכשירי בסוכה אלמא
דירה היא והוא הדין לכל מילי דבית : כולהו בית כתיב בהו. מזוזות ביתך
(דברים ו) כי תבנה בית חדש (שם כב) ובא אשר לו הבית (ויקרא יד) כי ימכור בית מושב
(שם כה) אשר בנה בית חדש (דברים כ) :

ואם איתא. דבשיעורא דסוכה פליגי ליתני סוכה המחזקת ראשו ורובו ושולחנו
כשרה ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ב"ש פוסלין כו' : אמר מר זוטרא
דיקא נמי. דבקטנה פליגי ובשיעורא דפוסלין ומכשירין על כרחך אסוכה מהדרי :
אלא לא גרסינן והכי גרסינן לעולם בתרתי פליגי : פטור מן המזוזה. כולה
מפרש טעמא לקמן : ואינו נחלט. אלא פודהו לעולם ויוצא כיובל אם לא גאלו
כשאר קרקע בלא בנין : מעורכי המלחמה. מי האיש אשר בנה בית חדש וגו'
(דברים כ) : ואין מערבין בו. דרך בתייהם להיות פתוחין לחצר והרבה בתים
פתוחים לחצר אחת והן יוצאין דרך חצר לרשות הרבים נמצא החצר רשות לכולן
והבתים כל אחד מיוחד לבעליו ואמרו חכמים אין מוציאין מרשות לרשות בלא
עירוב שיערב כל הרשויות להיותם רשות אחת ותיקנו ליתן כל בית ובית שבחצר
פת וכולן בסל אחד ומניחין אותו באחד מן הבתים ונעשים כולם כאילו דרין
באותו בית וכל הבתים דירה אחת ואשמעינן הכא דבית שאין בו ד' על ד' אין צריך
ליתן את הפת : ואין משתתפין בו. שתיקנו חכמים על כל חצר הפתוחה למבוי
כדרך שתיקנו עירוב לבתי החצר שיהו נותנין בשיתוף ואם בית קטן זה פתוח

ואין מערבין בו, ואין משתתפין בו, ואין מניחין בו עירוב.
מאי טעמא?
דלא חזי לדירה.

עירובי חצירות - אין מניחין בו,
אבל שיתופי מבואות - ^{בב} מניחין בו.
מאי טעמא?
דלא גרע מחצר שבמבוי,
דתנן:

עירובי חצירות - בחצר,
ושיתופי מבואות - ^{בב} במבוי;
והוינן בה:
עירובי חצירות בחצר?

והתנן (עירובין ח:ד):
הנותן את ^{בב} עירובו בבית שער, אכסדרה ומרפסת -
אינו עירוב! ^{בב}
אלא אימא -

עירובי חצרות - בבית שבחצר,
ושיתופי מבואות - בחצר שבמבוי;
והאי לא גרע מחצר שבמבוי.

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עירות.
דאפילו כבורגנין לא משוינן ליה.
מאי טעמא?
בורגנין - חזו למילתייהו,
והאי - לא חזי למילתייהו.

ואין האחין והשותפין חולקין בו.
טעמא - דלית ביה ארבע אמות,
הא אית ביה ארבע אמות - חולקין?
והתנן (בבא בתרא א:י):
אין חולקין את החצר,
עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה! ?

אלא אימא -
אין בו דין חלוקה בחצר, ^{בב}
דאמר רב הונא:
חצר מתחלקת ^{בב} לפי פתחיה;
ורב חסדא אמר:
נותן לכל פתח ופתח ארבע אמות,
והשאר חולקין אותו בשוה;
והני ^{בב} מילי - בית דלמהוי קאי - יהבינן ^{בב} ליה חצר,
האי דלמיסתר קאי - לא יהבינן ליה חצר.

היתה גבוהה מעשרים אמה,
ובא למעטה בכרים וכסתות -
ד. לא הוי מיעוט; ^{בב}
ואף על גב דבטלינהו,
בטלה דעתו אצל כל אדם.

תבן וביטלו - ^{בב}
הוי מיעוט;
וכל שכן עפר וביטלו. ^{בב}
תבן ואין עתיד לפנותו,
ועפר סתם -
מחלוקת רבי יוסי ורבנן,

רש"י

בורגנין מתעברין עמה: למלתייהו. ללינת לילה לאדם אחד: הא לא חזי למלתייהו. דכל בית עשוי לדירת קבע תמיד: הכי קאמר אין בו דין חלוקה בחצר. ומהו דין חלוקה כדבר הונא ורב חסדא: חצר מתחלקת לפי פתחיה. חצר שהיו בתים פתוחין לה וחלקוה שני אחין ביניהם זה נטל שלשה בתים קטנים וזה נטל כנגדן בית גדול אם באו לחלק אירא של חצר זה שנטל שלשה בתים הקטנים נוטל ג' חלקים כמנין שלשה פתחים וזה נוטל רביע לפי שהחצר עשוי ליציאה וביאה שדרך החצר נכנסין ויוצאין מן הבתים לרה"ר ומכניסין משאותיהן ופורקין לפני פתחיהם לפיכך חצר מתחלקת לפי הפתחים: ורב חסדא אמר. אין צריך ליתן לכל פתח אלא ד"א כנגדן מן הפתח והלאה ורחבן ברוחב הפתח ואפילו הוא רחב י' אמות נוטל ד' אמות במשך וכנגד כל רחבו לפרק משאו ובית קטן זה הפחות מד' אין לפתחו דין חלוקה ליטול בחצר לא כרב הונא ולא כרב חסדא: דהני מילי. דשקיל חלק בחצר בית: דלמיהוי קאי. ומבעי ליה לחצר לפרק משאו: היתה גבוהה מעשרים. פיסקי שמועות הן של כל בני הישיבה שהיו במדרשו של רב אשי ססידרו הגמרא: ובא למעטה. למעט גובה חללה מכ' ונותן בקרקעיתה להגביה: לא הוי מיעוט. שאין סופו להניח שם כל ז' מפני הפסד ממונו: ואף על גב דבטלינהו. לכל שבעה: בטלה דעתו אצל כל אדם. ואין ביטולו ביטול: תבן וביטלו. בפיו לשבעה: תבן ואין עתיד לפנותו. ולא יצטרך לפנותו כל ימי חג ומיהו לא בטלו ממש בפיו: או עפר. נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו: מחלוקת ר' יוסי כו'. וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת דבטיל לר' יוסי מסתמא ואפי' לא בטלו בפיו ולרבנן לא בטיל והא דנקט עפר סתם משום כחו דר' יוסי דאפי' סתם דלא ידע אי עתיד לפנותו אי לא אמר דבטיל אבל תבן ראוי לבהמה ולהסקה או לטיט הלכך סתמיה לא בטיל אפילו לרבי יוסי:

הכי גרסינן אין מערבין ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב דלא חזי לדירה עירובי חצירות אין מניחים בו אבל שיתופי מבואות מניחין בו כו': דלא חזי לדירה. וטעמא דעירובא מפרש בעירובין (טז). משום דירה דבית שנותנין בו הפת של עירוב הוי כאילו כולן דרוין בתוכו ונמצאת כל החצר משתמשת לבית אחד הלכך בית דראוי לדירה בעינן ופת נמי אינו צריך ליתן כיון דלא מיקרי דירה אין הדר בו אוסר על בני חצר שאין רשותו כלום: דלא גרע מחצר. שאינו מקורה והאי נמי סלק הקיפון וקריוו כמי שאינו נמצא שיתוף עומד באויר החצר ותנן (עירובין פה:). דשיתוף נותן באויר החצר משום דעירוב החצר לצירוף הבתים הוא להיות כולם כדרים בבית אחד הלכך בעינן בית הראוי לדירה ושיתוף המבוי אינו אלא לצרף החצרות וחצרות לאו דירה נינהו והלכך לא בעי דירה אלא באוירא של חצר דיו ובמקום משתמר ויהיו כל החצרות כולן כאילו תשמישן להיות אחד: מי מינטר לא גרסינן דאי משום נטירותא תרוייהו נטירותא בעו אלא הכי גרסינן עירובי חצירות בחצר והתנן הנותן את עירובו כו'. עירוב הגבוי מבתי החצר ונתנו בבית שער היינו בית קטן שלפני שער החצר או מבפנים או מבחוץ ושומר הפתח יושב שם: אכסדרה. שלפני הבית שקורין פורטיק"א: מרפסת. עלייה ארוכה על פני החצר על פני רשות הרבים ובה פתחים הרבה לפי מחיצותיה ודירורין בכל אחת ואחת ועושין מרפסת ארוכה לפני הפתחים כאורך עלייה וכולן עולים בסולם אחד למרפסת ודרך המרפסת נכנסין ויוצאין כולן מרפסת אליו"ר סולם אשקל"א: אינו עירוב. דלא חזי לדירה שכל היוצא ונכנס עובר עליו: אלא הכי קאמר עירובי חצירות בבית שבחצר. והאי בחצר דקתני לאו באוירא אלא באחד הבתים שבה ולאפוקי בית שבחצר אחרת שאין מצרפן ושיתופי מבואות דקתני במבוי ה"נ קאמר באחת החצרות שבמבוי ולאפוקי חצר שבמבוי אחרת: בורגנין. צריך שעושין מן ערבה וקנים לשומרי פירות או לציידי עופות ותניא בעירובין בכיצד מעברין (נה:)

דתנן (אהלות טו; ז):

בית שמילאהו תבן או צרורות, וביטלו - מבוטל;

ביטלו - אין,

לא ביטלו - לא;

ותני עלה:

רבי יוסי אומר:

תבן ואין עתיד לפנותו - הרי הוא כסתם עפר; ובטל;

עפר ועתיד לפנותו -

הרי הוא כסתם תבן,

ולא בטל. ^י

היתה גבוהה מעשרים אמה,

והוציין יורדין לתוך ^י עשרים,

אם צלתם מרובה מחמתם - כשרה,

ואם לאו - פסולה.

היתה גבוהה עשרה טפחים,

והוציין יורדין לתוך עשרה,

סבר אביי למימר -

אם חמתם מרובה מצלתם - כשירה;

אמר ליה רבא:

האי ^י דירה סרוחה היא,

ואין אדם דר בדירה סרוחה.

היתה גבוהה מעשרים אמה,

ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעית ^י על פני כולה,

ויש בה הכשר סוכה - כשרה.

ומן הצד,

אם יש משפת איצטבא ולכותל ^י ארבע אמות -

פסולה,

פחות מארבע אמות -

כשרה.

מאי קא משמע לן -

דאמרינן דופן עקומה?

תנינא (כאן *):

בית שנפחת וסיכך על גביו,

אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות -

פסולה;

הא פחות מארבע אמות - ^ו

כשרה! ?

מהו דתימא?

התם - הוא דחזיא לדופן,

אבל הכא - דלא חזיא לדופן -

אימא לא;

קא משמע לן.

היתה גבוהה מעשרים אמה,

ובנה בה ^ס איצטבא באמצעיתה,

אם יש משפת איצטבא ולכותל ^ס ארבע אמות לכל רוח ורוח -

פסולה,

פחות מארבע אמות -

כשרה.

מאי קא משמע לן -

דאמרינן דופן עקומה?

היינו הך! ?

מהו דתימא?

דופן עקומה לרוח ^ס אחת - אמרינן,

לכל ^ט רוח ורוח - לא;

קא משמע לן.

רש"י

הכי גריסין בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו. ולענין אהלות תנן דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח הימנה לגג שכנגדה עד לרקיע טמא דבוקעת ועולה וכן הלכה למשה מסיני והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו הויין רצוצה ובוקעת אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל: **תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל.** ופליג בין אתבן בין אצורות דצרורות היינו עפר וקאמר ת"ק דצריך ביטול וא"ל ר' יוסי תבן אם ידוע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מאליו וצרורות אפי' סתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא מסתמא בטל אלא א"כ ידוע דעתיד לפנותו דההיא הוי כסתם תבן ולא בטיל אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו כולהו מודו דבטיל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיוצא בו או אפי' עפר סתם מחלוקת דרבי יוסי בטיל: **והוציין.** של סכך ראשיהן התלוין: **אם צלתם.** של אותם הוציין מרובה מחמתם אי הוי שקלת ליה לסכך העליון: **כשרה.** דמינין עשרים מהן ולמטה: **סבר אביי למימר.** דכי היכי דבגובה לא ממעטי להכשיר היכא שחמתן מרובה מצלתן בנמוכה נמי לא ממעטי לפסול ואם חמתן מרובה מצלתן כשרה: **דופן האמצעי.** דסתם סוכה בת שלשה דפנות כי מתניתין והרביעית היא כולה פתח: **על פני כולה.** שמגיעין ב' ראשי האיצטבא לב' דפנות הצדדין ואיצטבא הוא בנין אבנים וטיט אם יש בה באיצטבא שיעור הכשר סוכה קטנה שבעה טפחים ומשהו דהיינו ראשו ורובו ושלחנו: **כשרה.** כל הסוכה שיש לה ג' דפנות והיא הכשר סוכה אפי' מן האיצטבא והלאה דמינין חללה מראש האיצטבא ומעלה ונמצא דופן אמצעי כולו כשר דפנות

לא

אבל באמצע הגג - דברי הכל פסולה.
ורב נחמן אמר:
באמצע הגג מחלוקת.

איבעיא להו:
באמצע הגג מחלוקת,
אבל על שפת הגג - דברי הכל כשרה;
או דלמא -
בין בזו ובין בזו מחלוקת?
תיקו.

מיתיבי:
נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן,
רבי יעקב מכשיר;
וחכמים פוסלין;

והא ארץ דכאמצע הגג דמי,
וקא מכשיר רבי יעקב!
תיובתא דרב הונא?!
תיובתא.

ובאמצע הגג^{טו} הוא דפליגי,
אבל על שפת הגג - דברי הכל כשרה;
לימא תיהוי תיובתא^{טז} דרב הונא בתרתי?!
אמר לך רב הונא -
פליגי באמצע הגג,
והוא הדין על שפת הגג,
והאי דקמיפלגי באמצע הגג -
להודיעך כחו דרבי יעקב,
דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר.

תנו רבנן:
נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן,

היתה פחותה מעשרה טפחים,
וחקק בה כדי להשלימה לעשרה,
אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים -
ד: פסולה,^ז

פחות משלשה טפחים -
כשרה.

מאי שנא התם דאמרת:
פחות מארבע אמות,
ומאי שנא הכא דאמרת:
פחות משלשה טפחים!?

התם דאיתיה לדופן -
פחות מארבע אמות סגיא,
הכא דלישויה^ח לדופן -
פחות משלשה טפחים - אין,
אי לא - לא.

היתה גבוהה מעשרים אמה,
ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים,
ויש בו הכשר סוכה,
סבר אביי למימר -

גוד אסיק מחיצתא;

אמר ליה רבא:

בעינן מחיצות הניכרות,
וליא.

תנו רבנן:

נעץ ארבעה קונדיסין וסיכך על גבן,
רבי יעקב מכשיר;
וחכמים פוסלין.

אמר רב הונא:

מחלוקת על שפת הגג,

דרבי יעקב סבר - אמרינן גוד אסיק מחיצתא,
ורבנן סברי - לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא;

רש"י

דמחיצת הבית תחתיה כנגד בין הקונדיסין ואיכא למימר גוד אסיק והכא לא
אמרינן דבעינן מחיצות ניכרות: אבל באמצע הגג. שאין תחתיה מחיצות
סביב: דברי הכל פסולה. ולא דייח בארבעת הקונדיסין להיות לה שם ד'
מחיצות: הכי גרסינן ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת. ועל ידי
הקונדיסין ר' יעקב מכשיר וכגון שהן רחב טפח לכל צדיהן דאיכא שם מחיצות
טפח מצפון לדרום ושם מחיצות טפח ממזרח למערב בכל אחת ואחת כדלקמן
ורבנן סברי לא מתכשרה אלא בשתי מחיצות כהלכתן כשיעור משך סוכה
ובשלישית אפילו טפח: אבל בשפת הגג דברי הכל כשרה. דאמרי' גוד
אסיק: דכי אמצע הגג דמי. דאין מחיצות תחתיה דנימא גוד אסיק:
תיובתא דרב הונא. דאמר אבל באמצע דברי הכל פסולה: באמצע הגג הוא
דפליגי. תלמודא^ה הדר ודייק ממתניתא לאותבי תיובתא אחריתי: בתרתי.
חדא למאי דאמר באמצע הגג דברי הכל פסולה ומתניתא קתני דבה פליגי וחדא
למאי דאמר מחלוקת על שפת הגג ואנן מצינו למידק ממתני' דבשפת הגג דברי
הכל כשרה:

וחקק בה. גומא באמצע: כדי להשלימה לעשרה. כנגד הגומא ובאותה
גומא הכשר סוכה באורך ורוחב: פחות משלשה. כלבוד הלכה למשה מסיני
וחשבינן ליה כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכותל לבוד סניף אפושטי"ץ בלע"ז
דבר שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי לסנוף חקק על חקק: התם דאיתיה
לדופן פחות מארבע אמות. התם דאיכא שם דופן עליו דכל דופן שאינו פחות
מי' שמו דופן ואפילו גבוה עד לרקיע הלכך עד ארבע אמות חסר משהו אנמריה
רחמנא למשה דופן עקומה: הכא. פחות מי' אין שם דופן עליו אלא השתא
הוא דבעינן לשויה דופן הלכך במה שאינו דופן לא אנמרי' רחמנא דהא דופן
עקומה אנמרי' והאי לאו דופן היא והלכך פחות מג' טפחים בכל דוכתא לבוד הוא
שפיר דמי ואי לא לא: ובנה בה עמוד גבוה עשרה. רחוק מן דפנות הרבה ובו
הכשר סוכה שיש בראשו שבעה ומשהו על שבעה ומשהו: גוד אסיק
מחיצתא. של עמוד שמבחוץ סביב הגביהם עשרה סביבות ראשו והרי יש בהן
גובה י' וחשובה סוכה על ראשו ודופני העמוד דופנותיה על ידי גוד אסיק וסכך
של מעלה כשר לה דאינו למעלה מכ' מראש העמוד: מחלוקת על שפת הגג.

רבי יעקב אומר:

רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו,
ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן -
נידון^ט משום דיומד,
ואם לאו -

אינו נידון^ט משום דיומד;

שהיה רבי יעקב אומר:

דיומדי סוכה טפח;

וחכמים אומרים:

עד שיהו שתיים כהלכתן,

ושלישית אפילו טפח.

ושאינה גבוהה עשרה טפחים.

מגלן?

אתמר:

רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו,

בכוליה^י סדר מועד,

כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן:

ארון תשעה וכפורת טפח -

הרי כאן עשרה,

וכתיב (שמות כה, כב):

ה. "וְגִעְיָתִי כִּף שֵׁם וְדִבְרֹתַי אֶתָּה מַעַל הַפְּפֹרֶת"; °

ותניא:

רבי יוסי אומר:

מעולם לא ירדה שכינה למטה,

ולא עלו משה ואליהו למרום,

שנאמר (תהלים קטו, טז):

"הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבָּנִי אֲדָם".

ולא ירדה שכינה למטה?

והכתיב (שמות יט, ב):

"וַיִּרְדּוּ יְהוָה עַל הָרַסִּינִי" ?

למעלה מעשרה.^{טא}

והכתיב (זכריה יד, ד):

"וְעָבְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הָרַ הַזֶּה הַיְהוּדִים" ?

למעלה מעשרה.^{טב}

ולא עלו משה ואליהו למרום?

והכתיב (שמות יט, ג):

"וּבַיּוֹם הַהוּא אָכַל הָאֱלֹהִים" ?

למטה מעשרה.

והכתיב (מלכים ב, יא):

"וַיַּעַל אֱלֹהֵהוּ בְּסַעֲרָה הַשְּׁמַיִם" ?

למטה מעשרה.

והכתיב (איוב כו, ט):

"מֵאֲזוּז פְּנֵי כִסֵּה פָּרְשִׁי עָלְיוּ עֵינָיו",

ואמר רבי נחום:^{טג}

מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ו"עֵינָיו" עָלְיוּ ?

דאשתרבב^{טד} ליה כסא עד עשרה,

ונקט ביה.

בשלמא ארון תשעה -

דכתיב (שמות כה, ג):

"וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְזוֹזָיִ אֲרָכּוּ,

וְאִמָּה וְזוֹזָיִ רְזוּבּוּ, וְאִמָּה וְזוֹזָיִ קָמֹתוּ";

אלא כפורת טפח,

מגלן?

דתני רבי חנינא:

כל הכלים שעשה משה,

נתנה בהן תורה מדת ארכן ומדת רחבן ומדת קומתן;

כפורת מדת ארכה ומדת רחבה נתנה,

מדת קומתה לא נתנה;

צא ולמד מפחות שבכלים,

שנאמר (שם, כה):

"וַיַּעֲשִׂיתָ לוֹ מִסְכָּרֶת טַפּוּז סָבִיב",

מה להלן - טפח,

אף כאן - טפח.

ונילף מכלים גופייהו ?

תפשת מרובה - לא תפשת,

תפשת מועט - תפשת.

רשי"י

להך מילתא דלקמן: בכולי סדר מועד. כל היכא דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעטא איכא אמוראי דמחלפי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן: ארון תשעה. גובהו דכתיב ואמה וחצי קומתו ואמה בת ששה טפחים: ותניא מעולם לא ירדה שכינה למטה. וקרא כתיב דעל כפורת ירד ש"מ למעלה מעשרה מיפסקא רשותא: למעלה מעשרה טפחים. תירוצא הוא: שפירש שדי מזיו שכינתו. פרשו נוטריקון קא דריש: מדת קומתה לא נתנה. מדת עובייה היא קומתה שהיא היתה לארון ככסוי תיבה: מסגרת. שפה כעין לבזובין סביב השלחן: תפשת מרובה כו'. כל דבר שמשמעו מרובה ומועט אם תפשת את המועט יפה תפשת דבציר מהכי לא משמע ואם ימצא שהיה לך לתפוס המרובה הרי הוסיפו לך ולא נטלו ממה שבידך כלום ואם תפשת המרובה לא תפשת שאתה נראה כשקרן בדבריך ושמא המועט יש לך לתפוס ואתה הרבית לתפוס חסרו לך ממה שבידך והיינו לא תפשת אבל כשתתפוש המועט אם יוסיפו טוב ואם לאו מה שתפשת תפשת ומשל הוא:

כל שאילו יחקקו ויחלקו. בקונדיסין עגולין קא אמר רואין כל שיש בעוביין כל כך שאילו יחקק וינטל עובי עיגולן וירבעום ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן ולאחר שירבעום יחלקום מבפנים ויעשו אותם כעין מרובים שלנו שיש להם שתי דפנות שאם אתה זוקפן אחד מדפנותיה עומד ממזרח למערב והשני מצפון לדרום: נידון משום דיומד. אתה דנו להכשיר כדין שאמרו חכמים לענין פסי ביראות בעירובין (זו): שניתרין בארבעה דיומדין ועל שם שיש לכל אחד שתי מחיצות קרי להו דיומדין דיו עמודין שני עמודין: שהיה ר' יעקב אומר דיומדי סוכה דיו בטפח. ולא כשל פסי ביראות שהצריכום אמה לכאן ואמה לכאן ועל כרחיק הא דרבי יעקב דאמר יחקקו ויחלקו בעגולין קאמר דאי במרובעין לא אמר אלא יחלקו דהכי אמרו להו בעירובין: שתיים כהלכתן. באורך כל הסוכה וברחבה אחד לארכה ואחד לרחבה: ושלישית אפילו טפח. דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני דבשלישית סגי ליה בטפח: רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו.

ונילף מציץ,

דתניא:

ציץ דומה כמין טס של זהב,

ורחב שתי אצבעות,

ומוקף מאזן לאזן,

וכתוב עליו שתי שיטין:

יו"ד ה"א מלמעלה,

וקדש למ"ד מלמטה;

ואמר רבי אלעזר^ע רבבי יוסי:

אני ראיתיו ברומי,

וכתוב עליו קדש ליי בשיטה אחת! ?

דנין כלי מכלי,

ואין דנין כלי מתכשיט.

ונילף מזר,

דאמר מר:

זר משהו! ?

דנין כלי מכלי,

ואין דנין כלי מהכשר כלי.

אי הכי -

מסגרת נמי הכשר כלי הוא! ?

מסגרתו למטה היתה.

הניחא למאן דאמר: מסגרתו למטה היתה;

אלא למאן דאמר: מסגרתו למעלה היתה -

מאי איכא למימר! ?

אלא,

דנין דבר שנתנה בו תורה מדה -

מדבר שנתנה בו תורה מדה,

ואל יוכיחו ציץ וזר -

שלא נתנה בהן תורה מדה כלל.

רב הונא אמר: מהכא:

"אֶל פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת" (ויקרא טז, ב),^ע

ואין פנים פחות מטפח.

ה: ואימא כאפי • דבר יוכני! ?

תפשת מרובה - לא תפשת,

תפשת מועט - תפשת.

ואימא כאפי דציפרתא! ?^ע

אמר רב אחא בר יעקב:

רב הונא פני פני גמר,

כתיב הכא: "אֶל פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת",

וכתיב התם (בראשית כז, ל): "מֵאֵת פְּנֵי יַצְוֶק אָבִיו".

ונילף מפנים של מעלה,

דכתיב (שם לג, י): "כִּפְרֹאת פְּנֵי אֱלֹהִים וְהִרְצִינִי! ?

תפשת מרובה - לא תפשת,

תפשת מועט - תפשת.

ונילף מכרוב,

דכתיב (שמות כה, ב):

"אֶל הַכִּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרֹבִים" ! ?

אמר רב אחא בר יעקב: גמירי:

אין פני כרובים פחותין מטפח.

מאי^ע כרוב?

אמר רבי אבהו: כרביא,

שכן בבבל קורין לינוקא רביא.

אמר ליה רב פפא לאבבי:^ב

אלא מעתה - דכתיב (יחזקאל יד, י):

"פְּנֵי הָאֲזֹדָר פְּנֵי הַכְּרֹבִים וּפְנֵי הַשְּׂנִי אָדָם",

היינו "כְּרֹב" היינו "אָדָם" ! ?

אפי רברבי ואפי זוטרי.^כ

וממאי דחללה עשרה בר מסככה?

אימא בהדי סככה! ?

אלא מבית עולמים גמר,

דכתיב (מלכים א ו, ב):

"וַיִּבְנֶת אֵשֶׁר בְּנֵה הַמִּכְלָף יִשְׁלֹמֹה לַיהוָה,

עֲשִׂים אִמָּה אֲרָכוּ וְעֲשִׂים רִזְזוּבוּ וְשִׁלְשִׁים אִמָּה קוֹמָתוֹ",

וכתיב (שם כז, ו):

"קוֹמַת הַכְּרֹבִים הָאֲזֹדָר עֲשִׂרַת בָּאִמָּה וְכֵן הַכְּרֹבִים הַשְּׂנִי";

ותניא:

מה מצינו בבית עולמים - כרובים בשליש הבית הן עומדין,

אף במשכן - כרובים^ב בשליש הבית הן עומדין;

משכן כמה הוי? עשר אמות,

דכתיב (שמות כז, טז): "עֲשִׂירַת אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקָּרְעִי";

כמה הוי להו? שיתין פושכי;

תלתיה כמה הוי? עשרים פושכי;

רש"י

שקין בדבריך: ונילף מפני הכרובים. דזוטרי מטפח: היינו פני כרוב היינו אדם. הלא שניהן שוין ולמה חלקם הכתוב ומשני לעולם כרוב נמי פני תינוק הוא וזהו חילוקם פני אדם אפי רברבי פני הכרוב אפי זוטרי: וממאי דחללה עשרה. כיון דמארון וכפורת ילפת עשרה ממאי דחללה עשרה לבר מעובי סככה דלמא בהדי סככה כי ארון וכפורת: בשליש הבית היו עומדין. שהיו הכרובים שעשה שלמה עומדין בארץ על רגליהם וכתיב קומת הכרוב עשר נמצא קומתו כלה בשליש גובה הבית שהוא שלשים אף כאן במשכן כשהיו הכרובים שעשה משה על הכפורת היה גבהן כלה בשליש גובה הבית: משכן כמה הוי. גבהו: תלתיה כמה הוי עשרים. נמצא גובה הכרובים כלה לטוף עשרים טפחים מן הארץ והן עומדין על הכפורת:

ונילף מציץ. שהוא מועט ממסגרת: קדש למ"ד מלמטה. גרסינן: אני ראיתיו ברומי. שהכניסוהו לאוצר המלך כדאמרין במעילה (יז) בכך תלמיון: תכשיט. מלבוש לאדם: מזר. של ארון או של מזבח או של מסגרת זר אינו כלי אלא תיקון כלי לקשטן: מסגרת נמי הכשר. קישוט שלחן הוא: למטה היתה. מרגל לרגל היתה נתונה בראשם ודף השלחן מונח עליו: הניחא כו'. פלוגתא במנחות (צו): מאי איכא למימר. אדילף מינה נילף מזר: ואין פנים. של אדם פחותין מטפח: בר יוכני. עוף גדול הוא מאד ובככורות (יז): אמרינן פעם אחת הטילה בר יוכני ביצה במקומנו וטבעה ששים כרכים ושיכרה ש' ארזים: פני פני גמר. ג"ש גמר ובציפרתא לא כתיב פני: תפשת מרובה. במקום שאתה שומע אף המועט במרובה לא תפשת דיש להקשות תפוס את המועט והרי אתה

דל עשרה דארוך וכפורת - פשו להו עשרה, וכתיב (שמות כה, ב): "והיו הכרבים פרישי כנפים למעלה, סככים בכנפיהם על הכפרת"; קרייה רחמנא סככה למעלה מעשרה.

וממאי^ט דגדפינהו עילוי רישייהו קיימי, דלמא להדי רישייהו קיימי ! ? אמר רב אחא בר יעקב: "למיעלה" כתיב.

ואימא דמידלי טובא ! ? מי כתיב למעלה למעלה ?

הניחא לרבי מאיר דאמר: כל האמות היו בינוניות; אלא לרבי יהודה דאמר: אמה של בנין - ששה טפחים, ושל כלים - חמשה -

ארוך^ט וכפורת כמה הוו^ט להו ? תמניא ופלגא,

פשו להו חד סרי ופלגא;

אימא סוכה עד דהויא חד סרי ופלגא ! ?

אלא,

לרבי יהודה הלכתא גמירי לה,

דאמר רב חייא בר אשי אמר רב:

שיעורין, חציצין, ומחיצין -

הלכה למשה מסיני.

שיעורין.

דאורייתא נינהו,

דכתיב (דברים ח, ח):

"אָרְיָן זֹטָה וּשְׁעָרָה וְנֶפֶן וְתֵאֵדָה וְרִמּוֹן,

אָרְיָן זֵית שֶׁמֶן וְדָבֵשׁ,"

ואמר רבי^ט חנין:

כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר;

"זֹטָה" - דתנן^ט (נגעים יג: ט):

הנכנס לבית המנוגע,

וכליו על כתפיו, וסנדליו וטבעותיו בידיו -^ט

ו. הוא והן טמאין מיד; °

היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעותיו -

הוא טמא מיד והן טהורין,^ט

עד שישהה בכדי אכילת פרס,

פת חטין ולא פת שיעורין,

מיסב ואוכלה^ז בליפתן;

"שְׁעָרָה" - דתנן (אהלות ב: ג):

עצם כשעורה,

מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל;

"נֶפֶן" - כדי רביעית יין לנזיר;

"תֵּאֵדָה" - כגרוגרת להוצאת שבת;

"רִמּוֹן" - דתנן (כלים יז: א):

כל כלי בעלי בתים -

שיעורן כרמונים;

"אָרְיָן זֵית שֶׁמֶן" - אמר רבי יוסי ברבי חנינא: ^{זא}

"אָרְיָן" שכל שיעוריה כזיתים;

כל שיעוריה סלקא דעתך ? הא איכא הני דאמרין !

אלא אימא - "אָרְיָן"^{זב} שרוב שיעוריה כזיתים;

רש"י

אחוזין בידו טבעותיו דומיא דסנדליו: טמאין מיד. בלא שהייה דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא וכולהו בא אל הבית קרינא בהו: היה לבוש כליו. דאיקרו להו בגדיו: הוא טמא מיד. דכתיב והבא אל הבית יטמא: והן טהורין עד שישהה. דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס וגו' ודרשינן בת"כ אין לי אלא אוכל ושוכב אוכל בלא שוכב בלא אוכל לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס בגדיו ויבה שתי פעמים כתיב יכבס בגדיו ואם סופנו לרבות הכל מה ת"ל והאוכל ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה וגופו טמא מיד דהכי כתיב והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כיבוס בגדים והאוכל בבית דהיינו שוהה כדי אכילה יכבס בגדיו: אכילת פרס. חצי ככר שיערו חכמים אותו למזון שתי סעודות לעירוב דתנן בעירובין (פב): חציה לבית המנוגע: פת חטין. שהייתה מועטת משל שעורים: מיסב. דהיינו דרך אכילה מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה ואינו טרוד בדברים אחרים: עצם כשעורה. מן המת: ואינו מטמא באהל. כשיעור זה עד שיהא שדרה או גלגולת שלמה או רוב מנין אברי אדם: גפן. מה שיערו בו: כדי רביעית יין. בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דאמר במסכת נזיר (לד): דחרצנים ולולבין ועליו מצטרפין לשיעור רביעית יין שאם יתנם לכוס מלא יין עד שיצא ממנו רביעית יין ואין דומה המשער בכוס מלא מים למשער ביין משום דיין עב הוא ואינו ממהר לצאת אלא נברץ ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים: תאנה. מה שיערו בה: כגרוגרת להוצאת שבת. שיערו בכל האוכלים: כל כלי בעלי בתים שיעורין. נבקביהם: כרמון. דעד שניקב כמוציא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כלי וכשהוא מוציא זיתים הוא משתמש בו רמונים אבל כלי אומן שעומד לימכרו טהור בנקב כל שהוא: רוב שיעוריה כזיתים. מת ונבילה ואיסור חלב ודם ופיגול ונותר וטמא וגיד הנשה:

דל עשרה טפחים דארוך וכפורת. לדעת מראשם של כרובים כמה הוי נמצא מראשם של כרובים עד רגליהם עשרה טפחים: וכתיב סוככים בכנפיהם. אלמא מכנפיהם ולמטה עד הכפורת קרוי סכך וכנפיהם למעלה לגבהן היו פרוסות אלמא תחת כנפיהם עשרה טפחים חלל עד הכפורת וקרי ליה סוכה: וממאי דגדפייהו עילוי רישייהו. פריסי דהוה ליה חללה עשרה: להדי רישייהו. בשוה לראשם דהוה ליה עשרה עם עובי הכנפים: הניחא לרבי מאיר דאמר. במסכת מנחות (זג). כל האמות שבמשכן בין של כלים בין של בנין היו נמדדות בבנינונית שהיא אמה בת ששה טפחים והיא קרויה בנינונית מפני שיש בת חמשה קטנה הימנה והיא אמת יסוד וסוכב ואמת הקרנות ואמת ריבוע של מזבח הפנימי כדאמר במנחות (סג) מהאי קרא ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וגו' ויש גדולה הימנה חצי אצבע כדתניא בפסחים (פז) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע שתי אמות ב' מקלות עשוין למדוד בהן האמות שושן הבירה מקום הוא על חומת שער מזרחי של הר הבית ושושן הבירה מצויירת בו הניחא לר"מ שהשוה כל האמות איכא למילף כדילפת דל' לארון וכפורת פשו להו עשרה מכנפיהם עד מקום מושבם מאי איכא למימר אי מינה ילפת בעי חללה חד סרי ופלגא דארוך וכפורת תמניא ופלגא הוא דהוה וכיון דכרובים בשליש הבית עומדין דהיינו לסוף עשרים פשו חד סרי ופלגא תחת כנפיהם: לרבי יהודה. דלא מצי יליף מקראי כל שיעור מחיצה הלכתא גמירי לה מסיני וגמירי דבציר מעשרה לבר מסככה לאו מחיצה היא ובהכי הויה מחיצה: שיעורין. של איסורין כגון כזית לכל אכילת איסור וככותבת ליום הכפורים: חציצין. שהחיצה פוסלת בטבילה: ומחיצין. הלכות מחיצה: לשיעורין נאמר. הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותיה איסורין שבתורה: כליו על כתפיו. שאינו לבוש בהן: וסנדליו וטבעותיו בידו.

"דְּבִשָּׁה" - ככותבת הגסה ביום הכפורים ;
אלמא דאורייתא נינהו ! ?

ותסברא,

שיעורין מי כתיבי ?

אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא.³⁵

חציצין.

דאורייתא נינהו,

דכתיב (ויקרא יד, ט):

"וְרוּזֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם",

שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים ! ?

כי אתאי הלכתא לשערו,

כדרבה בר רב הונא,

דאמר רבה בר רב הונא:³⁶

נימא אחת קשורה - חוצצת,

שלש - אינן חוצצות,

שתיים - איני יודע.

שערו נמי דאורייתא נינהו,

דכתיב (שם טו, טז): "וְרוּזֵץ... אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ",³⁷

את הטפל ל"בְּשָׂרוֹ",

ומאי נינהו ?

שערו ! ?

כי אתאי הלכתא,

לכדרבי יצחק,

: דאמר רבי יצחק :

דבר תורה -

רובו ומקפיד עליו - חוצץ,

ושאינו מקפיד עליו - אינו חוצץ,

וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד,

ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.

וליגזרו נמי -

על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד,

אי נמי -

משום רובו שאינו מקפיד ! ?

היא גופא גזירה,
ואנן ניקום ונגזרו גזירה לגזירה ?

מחיצין.

הא דאמרן.

הניחא לרבי יהודה ;

אלא לרבי מאיר - מאי איכא למימר ! ?

כי אתאי הלכתא -

לגוד, ולבוד, ודופן עקומה.

ושאיין לה שלש דפנות.

תנו רבנן :

שתיים כהלכתן,

ושלישית אפילו טפח ;

רבי שמעון אומר :

שלש כהלכתן,

ורביעית אפילו טפח.

במאי קמיפלגי ?

רבנן סברי - יש אם למסורת,

ורבי שמעון סבר - יש אם למקרא.

רבנן סברי - יש אם למסורת,

"בַּסֶּכֶת... בַּסֶּכֶת... בַּסֶּכֶת" (ויקרא כג, מב-מג),

הרי כאן ארבע,

דל חד לגופיה, פשו להו תלתא ;

אתאי³⁸ הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקימתא³⁹ אטפח.

רבי שמעון סבר - יש אם למקרא,

"בַּסֶּכֶת... בַּסֶּכֶת... בַּסֶּכֶת",

הרי כאן שש,

דל חד קרא לגופיה, פשו להו ארבע ;

אתאי⁴⁰ הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקימתא⁴¹ אטפח.

ואיבעית⁴² אימא -

דכולי עלמא - יש אם למקרא,

והכא בהא קמיפלגי -

מר סבר - סככה בעיא קרא,

ומר סבר - סככה לא בעיא קרא.

רש"י

המקפיד לחודיה הוא דהוי הלכה למשה מסיני: הא דאמרן. לגובה עשרה: הניחא לרבי יהודה. דלא נפקא ליה מקראי אצטריך הלכתא: לגוד. להיכא דצריך למיגד או גוד אחית או אסיק כגון אכסדרה בבקעה דאמרין בה פי תקרה יורד וסותם: ולבוד. פחות מג': דופן עקומה. פחות מד' אמות: שתיים כהלכתן. מזרחית וצפונית כמין גאם או דרומית ומערבית: כהלכתן. כשיעור משך סוכה: יש אם למסורת. כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל היא האם והעיקר ולא כמו שהוא נקרא: בסכת. תשבו ישבו בסכת כי בסכות הושבתי חד מלא ותרין חסרין בסכת משמע חדא: לגופיה. דאין דורשין תחילות פסוק הנאמר ראשון אינו דרשה אלא למשמעי אתא: הילכתא. הא דאמרין לעיל הלכה למשה מסיני להכי נמי אתמר ליה הלכתא למחיצות למיגרעיה לשלישית דופן סוכה ולמיסגי ליה בטפח: סככה לא בעי קרא. דמשמעותא דגופיה נפקא דסוכה בלא סכך לא מקרייא:

דבש. כל מיני מתיקה קרויין דבש ותמרים מיני מתיקה הן: כותבת. תמרה: ליום הכפורים. דלא כתיב ביה אכילה אלא אשר לא תעונה (ויקרא כג) מידי דמייחב דעתיה ומפקע ליה מעינוי: מי כתיבי. כלום כתיב בתורה עצם כשעורה ובית המנוגע בחטין וכן כולם: ה"ג בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ כו': נימא אחת קשורה. ומקפיד עליו חוצצת דמיהדק שפיר ולא עיילי בה מיא ואמרין לקמן גזרינן על מיעוטו המקפיד: שלש אינן חוצצות. לפי שהשער קשה ולא מיהדק שפיר ועיילי ביה מיא: את הטפל לבשרו. יהא במים הטפל הדבוק: דבר תורה. הלכה למשה מסיני: רובו. רוב שערו מטונף בטיט או קשור אחת אחת ומקפיד עליו חוצץ: אין מקפיד עליו. הוה ליה כגופיה הואיל ואין סופו ליטלו ובטיל לגביה ולא חייץ: וגזרו על רובו שאינו מקפיד. הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא: ועל מיעוטו המקפיד. הואיל ודמי ליה בהקפדה: גזרה. לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו

ואיבעית אימא -
דכולי עלמא - יש אם למסורת,
והכא בהא קמיפלגי -
מר סבר - כי אתאי הלכתא לגרע,
ומר סבר - כי אתאי הלכתא להוסיף.

רבי סימון, ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר:
עושה לו פס ארבעה ומשהו,
ומעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן,
וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי.

ואיבעית אימא -
דכולי עלמא - כי אתאי הלכתא לגרע, ויש אם למסורת,
והכא בדורשין תחילות קמיפלגי,
מר סבר - דורשין תחילות,
ומר סבר - אין דורשין תחילות.

מאי ק"י שנא התם דקאמרת - סגי טפח שוחק,
ומאי שנא הכא דקאמרת - בעיא פס ארבעה?

התם -
דאיכא שתי דפנות כהלכתן - סגי ליה בטפח שוחק;
הכא -
דליכא שתי דפנות כהלכתן, ק"י

אי איכא פס ארבעה - אין,
אי לא - לא.

רב מתנה אמר:

טעמיה דרבי שמעון מהכא:

"וְסִפָּהּ תִּהְיֶה לְצֶלַל יוֹבֹם מְזוֹרֵב,
וּלְמִזְוִזָּה וּלְמִסְתָּר, מְזָרֵם וּמְפִטָּר" (ישעיהו ד, ד).

אמר רבא:

ואינה נותרת אלא בצורת הפתח.

איכא דאמרי:

אמר רבא:

ונותרת נמי בצורת הפתח.

איכא דאמרי:

אמר רבא:

וצריכא נמי צורת הפתח.

ואותו טפח היכן מעמידו?

אמר רב:

מעמידו כנגד היוצא.

אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב: °

ויעמידנו כנגד ראש תור! ?

שתיק רב.

איתמר נמי:

אמר שמואל משמיה דלוי:

מעמידו כנגד היוצא;

וכן מורין בי מדרשא:

מעמידו כנגד היוצא.

רבי סימון, ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר:

עושה לו טפח שוחק,

ומעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן,

וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי.

רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא עביד טפח שוחק,

וקא עביד צורת הפתח.

אמר ליה:

לא סבר מר להא דרבא,

דאמר רבא:

ונותרת נמי בצורת הפתח! ?

אמר ליה:

אנא כאידך לישנא דרבא סבירא לי,

דאמר רבא:

וצריכא נמי צורת הפתח.

אמר רב יהודה:

סוכה העשויה כמבוי - כשרה,

ואותו טפח - מעמידו לכל רוח שירצה.

רש"י

דורשין תחילות. לדרשה הוה להו ארבעה: למחסה ולמסתור וגו'. ובלא ארבע מחיצות לאו מחסה מזרם הוא שהרוח משיב את הזרם דרך דופן הפרוץ: כנגד היוצא. מקום שהמחיצה כלה באיזה שירצה אם השתים מזרחית צפונית יעשה הטפח בסוף הצפונית במקצועו לצד מערב או במזרחית לצד הרום: ויעמידנו כנגד ראש תור. שורה~ במקצוע צפונית מערבית באלכסון או מזרחית דרומית כשהמחיצות מערבית צפונית דנראה נוטה לב' מחיצות ומיחזי כארבע מחיצות ראש תור היא תלם מענה של סוף שדה ההתלמים כלים והולכין באלכסון זה ארוך מזה מעט: טפח שוחק. מודדין בד' אצבעות שאינם נוגעות זו בזו דהוי טפח ומשהו: ומעמידו בפחות מג'. סמוך לאחת הדפנות ופחות מג' כלבוד והויא ליה כמחיצה של ד' טפחים ומשך סוכה שבעה נמצא רובו של דופן עשוי: כמבוי. המפולש ששתי הדפנות זו כנגד זו: כשרה. דהא נמי קרי כהלכתן: לכל' רוח שירצה. שהרי יש כאן ארבעה יוצאין ולאיהו יוצא שירצה יעשנו: עושה פס. דופן גמור של ד' טפחים ומעמידו בפחות מג' סמוך לדופן אצל מקצוע פס ארבעה דכי אמרינן לבוד איכא ז' טפחים ארוך כדי סוכה קטנה:

שתי דפנות. שלמות כהלכתן כמין גאם דאין נראות מפולשות כי האי: אמר רבא ואינה נותרת אלא בצורת הפתח. בעירובין (א:א) אמר היכי דמי צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן והכא קאמר רבא דטפח ששנינו בברייתא שמתיר בדופן שלישיית אינו מתיר אלא אם כן עשאו לאותו טפח צורת הפתח על פני כל הדופן כולו כיצד קנה של חצי טפח אצל היוצא וקנה של חצי טפח במקצוע שכנגדו וקנה על גביהם מזה לזה הוה ליה כאילו כל הדופן סתום דפתח שיש לו צורת פתח סתימה מעלייתא היא בפרק קמא דעירובין (ב:ב) וזהו טפח שאמרו חכמים: ונתרת נמי בצורת הפתח. משמע דטפח ששנינו היינו כדפריש רבי סימון לעיל עושה סתימה טפח אצל היוצא ואתא רבא למימר דאם עשה צורת הפתח על פני כל הדופן בשני קנים כל שהוא וקנה על גביהם קאי ליה במקום טפח ומכשר ליה כוותיה דאור האי או האי מכשר: וצריכא נמי צורת הפתח. משמע דתרווייהו בעינן טפח אצל היוצא וקנה בזוית שכנגדו וקנה שעל גביהם קאי מטפח זה לקנה של זוית: דקעביד טפח שוחק. אצל היוצא כדרבי סימון: לא סבר לה מר ונתרת נמי. או האי או האי:

שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח.^ק

אמר רבא:

וכן לשבת,

מגו דהויא דופן לענין סוכה -

הויא דופן לענין שבת.

איתיביה אביי:

ומי אמרינן מגו?

והתניא:

דופן סוכה כדופן שבת,

ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים;

ויתירה שבת על סוכה,

שהשבת אינה נותרת אלא בעומד מרובה על הפרוץ,

מה שאין כן בסוכה;

מאי לאו -

יתירה שבת דסוכה אסוכה,

ולא אמרינן מגו!?

לא,

יתירה שבת דעלמא אשבת^ק דסוכה.

אי הכי -

ליתני נמי -

יתירה סוכה דעלמא אסוכה דשבת,

דאילו סוכה דעלמא - בעיא טפח שוחק,

ואילו סוכה דשבת -

לא בעיא טפח שוחק, וסגי בלחי;

דהא את הוא דאמרת:

סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי - כשירה! ?^ק

ההוא לא אצטריכא ליה,

השתא מקילתא לחמירתא - אמרינן,

מחמירתא לקילתא - לא כל שכן?

גופא:

ז: אמר רבא: °

סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי - כשירה.^ק

ואמר רבא:

סיכך על גבי פסי ביראות - כשירה.^ק

וצריכא,

דאי אשמעינן מבוי -

משום דאיכא שתי דפנות מעלייתא;

אבל גבי פסי ביראות,

דליכא שתי דפנות מעלייתא - אימא לא;

ואי אשמעינן פסי ביראות -

משום דאיכא שם ארבע דפנות;

אבל גבי^ק מבוי,

דליכא שם ארבע דפנות - אימא לא;

ואי אשמעינן הני תרתי -

מחמירתא לקילתא,

אבל מקילתא לחמירתא - אימא לא;

צריכא.

ושחמתה מרובה מצלתה -

פסולה.

תנו רבנן:

חמתה מחמת סיכוך,

ולא מחמת דפנות;

רש"י

דסוכה נותרת משום מיגו ואי שבת דעלמא קאמר אבל שבת דסוכה והלכות הכשר סוכה שוין משום מיגו ליתני נמי יתירה הלכות הכשר סוכה דעלמא דחול אהלכות הכשר סוכה דשבת: ואילו סוכה דשבת. אם עשויה כמבוי שתי דפנותיה זו כנגד זו סגי לה בלחי זקוף אצל היוצא אע"ג דאין רחבו טפח דמיגו דהוי דופן לשבת הוי נמי דופן לסוכה דהא מר משום דאית ליה מיגו אמר הכי לדידך דאמרת לחי משום מחיצה והזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב אלמא מדאורייתא מחיצה היא ומתוכו לרשות היחיד נהי דמדרבנן אסור מדאורייתא מיהא מותר דהא מר משום דאית ליה מיגו אמר הכי: סיכך על גבי מבוי מפולש שיש לו לחי כשרה. בשבת ולא בחול דמיגו דהוי דופן לשבת למהוי רשות היחיד הוי דופן לענין סוכה: ההוא לא איצטריכא ליה. לאשמעינן דיתירה סוכה דעלמא אסוכה דשבת משום דמרישא שמעינן ליה: דהשתא מקילתא לחמירתא אמר מיגו. מיגו דהוי דופן לסוכה דקילא הוי דופן לשבת דחמירא: מחמירתא לקילתא מיבעיא. דמבוי שיש לו לחי זקוף דכשר לסוכה בשבת: פסי ביראות. בפרק שני דעירובין (יז:) תנן דהתירו חכמים משום עולי רגלים לעשות לביראות שברשות הרבים פסין ארבעה כמו דיומדין ורואין כאלו יש מחיצה מזה לזה ונמצא חבור מוקף מחיצות וממלאין מתוכה לתוך המחיצה ואם סיכך על גבן כשרה בשבת דסוכות דמיגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה ואע"ג דבעינן שמים כהלכתן: וצריכא. לרבא למימר הנך תלת שמעתתא לאשמעינן דאמרינן מיגו: דאי אשמעינן מבוי. הוה אמינא התם הוא דמכשרינן לסוכה ע"י מיגו דאיכא שתי מחיצות מעלייתא: פסי ביראות. איכא שם ד' דיומדין נוטין לארבע הרוחות שנים לכל מחיצה אמה מכאן ואמה מכאן שהדיומדין רחבין אמה לכל צד: ואי אשמעינן הנך תרתי. ולא אשמעינן הך דאמרינן לעיל וכן לשבת הוה אמינא מחמירתא לקילתא הוה דאמר מיגו: חמתה מחמת סכך. פוסלת בה ולא חמתה מחמת דפנות:

וכן לשבת. אע"פ שצריך לשבת שלש מחיצות ליעשות רשות היחיד שבת של סוכות מותר לסמוך על מחיצות הסוכה אם עשה ברה"ר סמוך לפתחו סוכה דאין בה אלא שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח מכניס ומוציא הימנה לביתו ואע"ג דבשאר שבתות לא מישתרי אי נמי בשאר מחיצות שאינן של סוכה לא מישתרו בהכי לשבת דסוכה שריא דמיגו דההוא טפח אנמריה רחמנא למשה במחיצות סוכה דליהוי ליה דופן שלימה לסוכה הוי דופן נמי בשבת דסוכה לענין שבת: דופן סוכה כדופן שבת. כל צידי דפנות שהתירו חכמים לשבת כגון מחיצה של שתי בלא ערב כדאמר בעירובין (טו:) מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים ואע"פ שרחב קנה אינו אלא מלא אצבע ויש בין קנה לקנה שלשה טפחים חסר משהו ואיכא פרוץ מרובה על העומד שפיר דמי דאמרינן לבוד והוה ליה כולו עומד או של ערב בלא שתי כדתנן התם (שם) מקיפין שלשה חבלים הוי היקף נמי לדופן סוכה ובלבד שיהא זהיר שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים כשהוא מקיף כי היכי דאמר לענין שבת דאם כן נפיק ליה מתורת לבוד ודווקא במקומות הרבה דהוי ליה פרוץ מרובה על העומד אבל מקום אחד או שני מקומות הוו להו כפתחים: שהשבת אינה נותרת. אם יש בה פתחים הרבה שאין בהם צורת הפתח ורבים על העומד ומבטלי ליה לעומד: מה שאין כן בסוכה. דסגי ליה בשמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ואפילו היו לה פתחים בשתי הדפנות אחד או שנים דכי מצטרפת להו בהדי שמים הפרוצות הוה ליה פרוץ מרובה שריא: מאי לאו. אפילו בשבת שבתוך החג קאמר דלא מישתריא לטלטולי והכי קאמר יתירה הלכות טלטול שבת דסוכה אהלכות הכשר סוכה לאכול ולישן ולצאת ידי חובת סוכה דלענין מיעק ידי חובתו נפיק ובלבד שלא יטלטל בה אלא ארבעה ולא יכניס מתוכה לבית: לא. הכי קאמר יתירה הלכות טלטול שבת דעלמא אהלכות טלטול שבת דסוכה שבת דעלמא אינה נותרת אלא בעומד מרובה דליכא למימר בה מיגו ושבת

יד	דף ה.	סוכה שהיא גבוהה	פרק ראשון	סוכה
רבי יאשיה אומר: אף מחמת דפנות.			רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח.	
אמר רב יימר בר שלמיה משמיה דאביי: מאי טעמיה דרבי יאשיה? דכתיב (שמות מ, ג): "וְסִכַּתְּ עַל הָאָרֶץ אֶת הַפְּרֹכֶת"; פרוכת מחיצה היא, ^ק וקא קרייה רחמנא סככה; אלמא - מחיצה כסכך בעינן. ורבנן !? ההוא דניכוף בה ק"א פורתא דמחזי כסכך.		רבן גמליאל. דתניא: העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה, רבן גמליאל פוסל; ורבי עקיבא מכשיר. בית שמאי. דתנן (כאן ב:ז): מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית - בית שמאי פוסלין; ובית הלל מכשירין. רבי אליעזר. דתנן (כאן יא): העושה סוכתו כמין צריף, או שסמכה לכותל - רבי אליעזר פוסל, מפני קטו שאין לה גג; וחכמים מכשירין. אחרים. דתניא: אחרים אומרים: סוכה העשויה כשוברך - פסולה, לפי שאין לה זווית. אמר רבי יוחנן: סוכה העשויה ככבשן, אם יש בהקיפה כדי לישב בה עשרים וארבעה בני אדם - כשרה, ואם לאו - פסולה. כמאן? כרבי דאמר: כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה. מכדי, גברא באמתא יתיב, כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח, ח. בתריסר סגי! ?		
רבי יאשיה. הא דאמרן. רבי יהודה. דתנן (כאן): סוכה שהיא גבוהה מעשרים ק"ב אמה - פסולה; ורבי ק"ב יהודה מכשיר. רבי ק"ב שמעון. דתניא: שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח;				

רש"י

גג ואין נאה לדירה: כשוברך. עגולה: ככבשן. עגולה דלית ליה כאחרים: כדי לישב בה כו'. סביבות הקיפה מבפנים: כמאן. בעי ר' יוחנן סוכה גדולה כל כך כרבי דאמר ד' אמות בעינן בתמיה דעל כרחך לית לן תנא דמפיש בשיעורא דסוכה כוותיה וכי בעי רבי יוחנן כולי האי אליבא דמאן אמרה: באמתא יתיב. כל אחד מקומו אמה נמצא הקיפה כ"ד אמות וקיימא לן (עירובין יג): כל עגול שיש בהקיפו ג' טפחים יש ברחבו טפח דכתיב (דה"ב ד) בים שעשה שלמה עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב לעשר אמות רוחב שלשים אמה היקף אלמא הכא נמי בתריסר אמות היקף סגי דנהוי פותיא ארבעה:

פרוכת מחיצה היא. דכתיב (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם וגו': ורבנן. אמרי לך מאי וסכות דאמר רחמנא: ליכוף בה. למעלה פורתא כעין גג יעשה ממקצתה: דירת קבע. ראויה להשתמש קבוע ונראית כבית: שלש כהלכתן. ופרשינן טעמא למעלה (ו): למחסה ולמסתור מזרם: בראש הספינה. שהיא גבוהה מאד כספינות הים שהן גדולות והרוח באה ועוקרתה ובראש העגלה נמי כיון דניידי מתחזי כעין עראי: ב"ש פוסלין. דראוי לתשמיש בעינן: כמין צריף. גגה ודפנותיה באין כאחד כעין כוורת שאין גג ניכר לבד והדפנות לבד: או שסמוכה לכותל. עשה קנים ארוכים וסמן ראשו אחד מוטה על הכותל וראשו אחר מוטה על הארץ דגגה ודופנה אחד שאין לה

אמר ליה רב אתי ק"ב לרב אשי:
לעולם גברא באמתא יתיב,
ורבי יוחנן מקום גברי לא קחשיב;
כמה הוו להו?
תמני סרי;
בשיבסר נכי חומשא סגיא!
היינו דלא דק,
ולחומרא לא דק.

רבנן דקיסרי,
ואמרי לה דייני דקיסרי אמרי:
ח: עיגולא דנפיק מגו ריבועא - רבעא,
ריבועא דנפיק מגו עיגולא - פלגא.
ולא היא,
דהא קחזינן דלא הוי כולי האי.

אמר רבי לוי משום רבי מאיר:
שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו,
הפנימית - אינה סוכה וחייבת במזוזה,
והחיצונה - סוכה ופטורה מן המזוזה.
ואמאי?
תהוי חיצונה כבית שער לפנימית, ק"ב
ותתחייב במזוזה!
משום דלא קביע.

הני מילי בעיגולא,
אבל בריבועא - בעינן ק"ט טפי.
מכדי,
כמה מרובע יתר ק"י על העיגול? רביע,
בשיתסר סגי!
הני מילי בעיגולא ק"י דנפיק מגו ריבועא,
אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא - בעינן ק"ט טפי,
משום מורשא דקרנתא.

מכדי,
כל אמתא בריבועא,
אמתא ותרי חומשי ק"ב באלכסונא,
בשיבסר נכי חומשא ק"ב סגיא!
לא דק.
אימור דאמרינן לא דק פורתא,
טובא מי אמרינן לא דק!
אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי:
מי סברת גברא באמתא יתיב?
תלתא גברי בתרתי אמתא יתיב.
כמה הוו להו? שיתסר,
אנן שיבסר נכי חומשא בעינן!
לא דק.
אימור דאמרינן לא דק לחומרא,
לקולא מי אמרינן לא דק!

רש"י

סביבותיה מבחוץ הוא אומר להושיבם הרי פחתנו מן החשבון מרוחב העיגול שתי אמות על שתי אמות שכשאתה סובבו בחוט סביבו מבחוץ היקפו עשרים וארבע אתה מוצא בתוכו שמונה על שמונה דכל שיש בהיקפו שלשה יש ברוחב טפח ועכשיו שהדפנות מפנימה למושבן אינו רחב אלא ששה על ששה דהא גברא באמתא יתיב והוצאת לך אמה מזה ואמה מזה לכל צד: כמה הוו להו תמני סרי. בהקפיה יש שמונה עשר דהא רחבה ששה על ששה: ולחומרא לא דק. שהוסיף מעט על השיעור ולא צמצמו ומיהו פורתא אוסיף דלא הרחיבו בתוכו יותר על שיעורו אלא שני חומשין דהיינו שליש מששה חומשין שהוסיף בהיקפו וליכא לאקשווי כדאקשת לעיל טובא מי לא דק: ורבנן דקיסרי אמרי. לעולם מקום גברי בעינן דלהוי לתוכה עשרים וארבע אמות: דעיגולא מגו ריבועא ריבועא. מפיק מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע מתוכו: אבל ריבועא מגו עיגולא פלגא. כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה מוציא ממנו חצי השיעור הנשאר בו דהיינו תילתא דכוליה הלכך לשש עשרה ריבוע צריך העיגול המקיפו סביב להיות עשרים וארבע: ולא מילתא היא. דהא ראינו דלא הוי שיעורא כולי האי אלא שיהא רחב כשיעור אלכסונא של מרובע וכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונו: שתי סוכות של יוצרים. כך היה דרך של יוצרי כלי חרס בימיהן עושין להם שתי סוכות זו לפנים מזו בפנימית הוא דר ומצניע קדרותיו ובחיצונה הוא עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור: פנימית אינה סוכה. אם בא לישב בתוכה לחג לשם סוכה ואע"ג דלא בעינן סוכה לשם חג דהא כבית הלל קיימא לן דמכשרי סוכה ישנה במתניתין (ב). הכא אינה סוכה דלא מינכרא מלתא דלשם סוכה הוא דר בו דהא כל ימות השנה דייר התם ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם: וחייבת במזוזה. לעולם משום דכל דירתו בה: החיצונה סוכה. ויוצא בה ידי חובתו ואין צריך לסותרה ולעשותה לשם חג כבית הלל ומשום היכירא דמצוה ליכא למיסר דכיון דכולה שתא לאו הכא דייר והשתא דייר בה איכא היכירא: ופטורה מן המזוזה. לעולם דלאו דירה היא שאינה עשויה אלא לצאת ולבא דרך שם ולהכניס שם תגרים: ותיהוי כבית שער הפנימית. דק"ל במנחות בהקומץ רבה (ג): דחייב במזוזה מדרבנן בית שער פירק"א בלע"ז שלפני הבית: משום דלא קביע. לא זו ולא זו דבר קבוע ואין הפנימית חסובה להיות לה בית שער:

הני מילי. דבהיקף ג' איכא רווחא טפח: בעיגולא. רוחב טפח יש בו והוא עגול וכל עגול אין רחבו אלא באמצעו ואנן בעינן ד' אמות מרובעות שיהא ארבע בצידיה כמו באמצעה ובריבועא איכא הקיפא טפי: מכדי כמה מרובע יתר על העיגול רביע. מתני' היא בארבעים ותשע מדות והדברים נראין לעינים דאילו אמה עגולה חוט שלש אמות מקיפה ואמה מרובעת צריכה חוט ד' לסובבה אמה לכל רוח: בשיתסר. היקף סגי: ה"מ. דסגי בשיתסר מהאי טעמא דמרובע יתר על עיגול רביע: בעיגולא דנפיק מגו ריבוע. אם היקפת בחוט של ט"ז אמה בקרקע בריבועא תמצא בתוכו ארבע מרובעות ואם היית צריך לעגלו מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו אתה עוגלו בחוט י"ב ונמצא חיצון יתר על הפנימי רביע אף כאן אם היתה מרובעת סוכה זו דיה להיות כרי שישבו בהיקפה ששה עשר בני אדם: אבל בריבועא מגו עיגולא בעינן טפי משום מורשא דקרנתא. אבל עכשיו כשעשה אותה עגולה אם לא היה הקיפה אלא ששה עשר נמצא האמצע ורחב הרבה מארבע וצידיה הולכים וכלים עד לכלה ואין אתה מוצא בצידיה ארבע שאין לה זווית ורבי ארבע מרובעות בעי וצריך אתה לעשות על כרחך היקף עיגולה גדול כדי שתוכל לרבע מתוכה ארבע מרובעות שלש להם זווית: מכדי כל אמתא בריבועא כו'. כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע תוספת שני חומשים כך שיערו חכמים: בשיבסר נכי חומשא סגי. שהרי אינך צריך להרחיב עיגול זה אלא שתמצא בתוכו ד' מרובעות וכשאתה מושיב לתוכו טבלא מרובעת יהא חוט העיגול המקיפו נוגע בקרנות הריבוע נמצא עיגול זה רחב מתוכו כמזוית לזווית של ריבוע שהוא חמש אמות ושלשה חומשים ודבר עגול כל רחבו שוה כאלכסונו כן אמצעו שהרי אין לו זווית נמצא תוכו חמשה ושלשה חומשין על חמשה ושלשה חומשין וכל שיש ברחבו טפח בעיגול צריך היקפו שלשה נמצא לחמש אמות רחב חמש עשרה אמה היקף ולשלשה חומשין תשע היקף שהן שתי אמות פחות חומש הרי שיבסר נכי חומשא פחות חומש: לא דק. ר' יוחנן במילתיה לצמצם ואמר טפי דכל כמה דהויא גדולה טפי עדיפא: לחומרא. אם אמר להוסיף על השיעור דלא חש לצמצם לא הוה קשיא לן אבל השתא דבציר ליה שיעורא והכשיר את הפסולה קשיא לן מי לא דק במילתיה דלא ליקיל: באמתא יתיב. ואי הוה מצריך רבי יוחנן להושיבם לתוכה ודאי איכא לאקשווי: אלא ר' יוחנן מקום גברי לא קחשיב. בתוך הסוכה אלא

תנו רבנן:

סוכת קפ"ג גנב"ך:

סוכת גוים, סוכת נשים,
סוכת בהמה, סוכת כותים,
סוכה מכל מקום -

כשרה,

ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.

מאי כהלכתה?

אמר רב חסדא:

והוא שעשאה לצל סוכה.

מכל מקום לאתויי מאי?

לאתויי סוכת רב"ש,

דתנו רבנן:

סוכת רב"ש:

סוכת רועים, סוכת קייצים,

סוכת בורגנין, סוכת שומרי פירות,

סוכה מכל מקום -

כשרה,

ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.

מאי כהלכתה?

אמר רב חסדא:

והוא שעשאה לצל סוכה.

מכל מקום לאתויי מאי?

לאתויי סוכת גנב"ך.

האי תנא דגנב"ך -

אלימא ליה גנב"ך משום דקביעי,

תנא קב"ה מכל מקום - לאתויי רב"ש דלא קביעי;

והאי תנא דרב"ש -

אלימא ליה רב"ש דבני חיובא נינהו,

מ. תנא קב"ה מכל מקום - לאתויי גנב"ך דלאו בני חיובא נינהו. *

משנה (א):

סוכה ישנה -

בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין.

ואיזו היא סוכה ישנה?
כל שעשאה קודם לחג שלשים יום.
אבל אם עשאה לשם חג,
אפילו מתחילת השנה - כשרה.

גמרא:

מאי טעמיהו דבית שמאי?

אמר קרא (ויקרא כג, לד):

"וְזָזְתָּ הַסֹּכוֹת שֶׁבַע יָמִים לַיהוָה,"

סוכה העשויה לשם "זז" בעינין.

ובית הלל!?

ההוא מיבעי ליה לכדרב ששת,

דאמר רב ששת משום רבי עקיבא:

מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה?

תלמוד לומר:

"וְזָזְתָּ הַסֹּכוֹת שֶׁבַע יָמִים לַיהוָה";

ותניא:

רבי יהודה בן בתירה אומר:

כשם שחל שם שמים על החגיגה -

כך חל שם שמים על הסוכה,

שנאמר:

"וְזָזְתָּ הַסֹּכוֹת שֶׁבַע יָמִים לַיהוָה,"

מה "זז" - ליי,

אף סוכה - ליי.

ובית שמאי נמי מיבעי ליה להכי!?

אין הכי נמי;

אלא מאי טעמייהו דבית שמאי?

כתיב קרא אחרנא:

"וְזָזְתָּ הַסֹּכוֹת תַּעֲשֶׂיהָ כֹּף שֶׁבַע יָמִים" (דברים טז, יג),

סוכה העשויה לשם "זז" בעינין.

ובית הלל!?

ההוא מיבעי ליה לעושיין סוכה בחולו של מועד.

ובית שמאי!?

סברי לה קב"ה כרבי אליעזר דאמר:

אין עושיין סוכה בחולו של מועד.

רש"י

סוכת גוים. שעשויה לדור בה בימות החמה: סוכה מ"מ. אפילו פחותה מאלו ולקמיה מפרש מאי היא: מאי כהלכתה. מאי אתא לאשמועינן דאילו שתהא צלחה מרובה מחמתה ובדבר שכשר לסכך בו פשיטא אטו משום דריעא במילי אחרנייתא שלא נעשית לשם סוכה תתכשר אף בפסולות: אמר רב חסדא. האי כהלכתה דקאמר הוא שמסוככת יפה דמוכחא מלתא שעשייתה הראשונה לצל היתה ולא לצניעות בעלמא דאע"ג דסוכה לשם חג לא בעינן לשם סוכה בעינן ולצל הוא דמיקריא סוכה שסוככת מן החורב: רב"ש. סימן רועים קייצים בורגנין שומרי פירות ולקמן פריך מאי גריעותייהו דהני מהנך דלעיל דקרי ליה סוכה מכל מקום: רועים. שעשו סוכה בשדה לישב בתוכה מפני השרב ושומרים צאנם: קייצים. שומרי קציעות השטוחין בשדה ליישב: בורגנין. שומרי העיר וכולן ישראלים הם אבל סוכה זו לא לשם חג נעשית: סוכה מכל מקום. דאפילו פחות מאלו והיינו הנך דלעיל כדמפרש לקמן דהאי תנא חשיבי ליה הני משום דישאלים נינהו וחייבין בסוכה וראויה סוכתן להכשיר יותר

מסוכת גנב"ך גוים נשים בהמה כותים שאין חייבין בסוכה: אלימא. חשובה להכשיר: סוכת רב"ש לא קביעי. פעמים רועין כאן ופעמים רועין כאן כשאכלו את המרעה וכן קייצים כשיבשו הולכין להם וסותרין סוכתן: **מתני'** סוכה ישנה. כדמפרש שעשאה קודם לחג שלשים יום ולא פירש שהיא לשם חג: בית שמאי פוסלין. דבעו סוכה לשמה וזו סתם נעשית ואילו תוך שלשים לחג הוה כיון דשואלין בהלכות לחג קודם לחג שלשים יום סתם העושה לשם חג הוא עושה אבל קודם שלשים סתמא לאו לחג: ובית הלל מכשירין. דלא בעינן סוכה לשם חג: כשרה. לבית שמאי איצטריך: **גמ'** סוכה לשם חג. דכתיב סוכות לה' לשם מצות המלך: על החגיגה. שלמי חגיגה שם שמים חל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין דזכו בהו בתר הכי משלחן גבוה כעבד הנוטל פרס: חג. חגיגה: חג הסוכות תעשה. סוכות תעשה לחג סרס המקרא ודרשהו: בחולו של מועד. אם לא עשאה מתחילה: פלוגתא דרבי אליעזר בפרק הישן (לקמן כו:):

ובית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב,
דאמר רב יהודה אמר רב:
עשאה מן הקוצין, ומן הנימין, ומן הגרדין - פסולה,
מן הסיסין - כשרה;

כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי:
אף מן הסיסין נמי פסולה;
אלמא - בעינן ק"כ טויה לשמה,
הכא נמי - בעינן עשיה קכט לשמה! ?

שאני התם -

דאמר קרא (דברים כ"ב),
"גְּדֹלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ",
לשם חובך.

הכא נמי -

"וְזָג הַסֹּכֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ" (שם ט"ז, יג),
לשם חובך! ?
ההוא מיבעי ליה למעוטי גזולה.

התם נמי -

מיבעי ליה למעוטי גזולה! ?
התם כתיב קרא אחרינא -
"וְעֵשׂוֹ לָהֶם" (במדבר טו, לה),
מ: "לָהֶם", קל משלהם. °

משנה (ב):

העושה סוכתו תחת האילן -
כאילו עשאה בתוך הבית.

סוכה על גבי סוכה -

העליונה כשרה, והתחתונה פסולה;
רבי יהודה אומר:
אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה.

גמרא:

אמר רבא:

לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו,
אבל חמתו מרובה מצלתו - כשרה.

ממאי?

מדקתני (כ"א):

כאילו עשאה בתוך הבית,

למה לי למיתני: כאילו עשאה בתוך הבית?
ליתני פסולה!

אלא הא קא משמע לן -

דאילן דומיא דבית,

מה בית - צלתו מרובה מחמתו,

אף אילן - צלתו מרובה מחמתו.

וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי?

הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר! ?
אמר רב פפא:

בשחבטן.

אי בשחבטן,

מאי למימרא! ?

מהו דתימא?

ניגזור היכא דחבטן אטו היכא דלא חבטן;

קא משמע לן - דלא גזרינן.

הא נמי תנינא (כ"א ד):

הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס, קלא
וסיכך על גבן -

פסולה;

ואם היה סיכוך הרבה מהן, או שקצצן -

כשרה;

היכי דמי?

אילימא - דשלא קלב חבטן;

רש"י

קשין ובפסולת יקב כגון אשכולות וריקניות וזמורות אלמא תלוש בעינן ומהני צל
האילן לצל הסכך להשלים צלתה של סוכה: בשחבטן. השפיל ענפיו למטה
מעורבין עם סכך כשר ואין נראין בעינן וסכך כשר רבה עליו ומבטלה דמדאורייתא
כל מיילי בטל ברובא כדתנן במתני' (לקמן י"א). אם היה סיכוך מרובה מהן כשרה:
מאי למימרא. למה ליה לרבא למימר כשרה ולמתניתין למה ליה למימר כאילו
עשאה בתוך הבית לאשמועינן דלא פסול אלא דומיא דבית האי לאו תחת שני
סככים הוא דכיון דחמתו מרובה דענפיו מועטין וסכך כשר רבה עליו מהיכא תיתי
למיפסל לאו משום שני סככים איכא דהא חד סככה הוא ולא משום מחובר איכא
דהא בטל ליה ברובא שמע מינה מהכא שמסככין על קניי הגג שקורין לט"ש אע"פ
שסמוכות זו לזו בפחות מג' כיון שחמתן מרובה מצלתן ואומר רבי דזהו השיעור
כשהקנים והאור שביניהן בשוה כדאמרין (לקמן כ"ב): כזווא מלעיל כאסתרא
מלתחת ובעוד שהן הכסוי והקנים בשוה אין צריך לנענע אבל אם הקנים רבה נוטל
אחת מבינתים וכל לשון חבטה שבתלמוד^א לשון השפלה והמפרש חבטה תלישה
או שליפה טועה דאי מחובר הוא מאי אהני ואי תלוש הוא הא קתני או קצצן מכלל
דרישא מחוברים ועוד אי תלוש הוא צלתה מרובה מחמתה אמאי לא הלא נפלו
על הסכך וגבי הדלה עליה אמאי בעי סיכוך הרבה מהן: אטו היכא דלא
חבטן. דאיכא משום מחובר דמצטרף סכך פסול לכשר דאינו מעורב ביניהם
ולחודיה קאי ולא בטיל: הדלה. הרים ופשט עליה כעין דלית שקורין
טרייל"א: קיסוס. עשב המתפשט מאד ושרשיו כאילן ועיקרו כאילן וקורין לו
אידר"א ומתפשט ועולה על החומות: פסולה. משום מחובר: היכי דמי.
סיכוך הרבה מהן דמכשיר ליה בכיטול אי דלא חבטן דלא בטיל אמאי כשירה:

ופרכינן לבית הלל דלא בעו לשמה נימא גבי ציצית נמי לית להו דרב יהודה אמר
רב: עשאה. לציצית: מן הגרדין. פריי"ש שתולין בסוף הטלית מותר
האריגה וגדל שם הציצית מינה ובה: מן הקוצין. חוטינן שנתקו בשתי וקושרים
אותן ותלויין לראשיהן בבגד לאחר שנארג וקרי להו קוצין על שם שבוטטין
כקוצים: מן הנימין. כגון טלית שתפרוה או שעשו בה אימרא במחט וראשי
חוטי התפירה תלויין בה ומהן גדלו הציצית: פסולה. הואיל ותלויין ועומדים
כל אלה בבגד ולא נתלו בה לשם ציצית לאו עשיה לשמה היא: מן הסיסין.
פקעיות כדוריות של חוט לומשי"ש: כשרה. הואיל וכשנתלו בבגד לשם
ציצית נתלו עשיה לשמה היא דטויה לשמה לא בעינן שאין טויה מן העשיה:
כי אמריתה קמיה דשמואל. רב יהודה תלמידו של רב ושל שמואל היה לאחר
פטירתו של רב היה אומר שמועות משמו כך אמר לי רב וכשהרצתי דברים לפני
שמואל נחלק עליו מ"מ תרויהו עשיה לשמה בעו: אלמא. לא גרסינן אלא
ה"ג אף מן הסיסין פסולה דבעינן טויה לשמה דמאן דגרס אלמא משמע דהאי
דמותיב קאמר לה ואם כן לא מותיב אלא מדשמואל ולא מילתא היא דרב נמי
עשיה לשמה בעי: למעוטי גזולה. דבעינן תעשה לך משלך: מותני'
כאילו עשאה בתוך הבית. ופסולה כדתניא בברייתא בגמ': התחתונה
פסולה. דשני סככין יש לה וקרא פסיל סוכה תחת סוכה כדלקמן: אם אין
דיורין. בגמרא מפרש לה: גמ' למה לי למתני כאילו עשאה בתוך הבית.
מההוא קרא דנפקא לן תוך הבית נפקא לן תחת האילן ולמה לי למיתלי האי
בהאיך: הא קא מצטרף סכך פסול. מחובר סכך פסול הוא דכתיב (דברים טו)
באספק מגרנך ומיקבך ממה שאתה מאספ מגרנך עשה סוכתך בפסולת גורן כגון

הא קא מצטרף סכך פסול בהדי קלי סכך כשר !
אלא לאו - דשחבתן, קלי
ושמע מינה - דלא גזרינן ! ?
מהו דתימא ?
הני מילי - בדיעבד,
אבל לכתחילה - לא;
קא משמע לן.

סוכה על גבי סוכה וכו'.
תנו רבנן:

"בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבּוּ" (ויקרא כג, מב),
ולא בסוכה שתחת הסוכה,
ולא בסוכה שתחת האילן,
ולא בסוכה שבתוך הבית.

אדרבה !

"בַּסֻּכּוֹת" תרתי משמע ! ?
אמר רב נחמן בר יצחק:
"בסכת" כתיב.

אמר רבי ירמיה:

פעמים ששתיהן כשירות,

פעמים ששתיהן פסולות,

פעמים שהתחתונה קלי כשרה והעליונה פסולה,
פעמים שהעליונה כשרה והתחתונה פסולה. קלי

שתיהן קלי כשירות.

היכי דמי ?

כגון שהתחתונה קלי חמתה מרובה מצלתה,

והעליונה צלתה מרובה מחמתה,

וקיימא עליונה בתוך עשרים.

שתיהן קלי פסולות.

היכי דמי ?

כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן,

וקיימא עליונה למעלה מעשרים. קי

י. התחתונה קמיא כשרה והעליונה פסולה. ◦

היכי דמי ?

כגון שהתחתונה צלתה מרובה מחמתה,

והעליונה קמיא חמתה מרובה מצלתה,

וקיימי תרוייהו בתוך עשרים.

העליונה קמיא כשרה והתחתונה קמיא פסולה.

היכי דמי ?

כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן,

וקיימא עליונה בתוך עשרים.

פשיטא ! ?

התחתונה קמיא כשרה והעליונה קמיא פסולה איצטריכא ליה,

מהו דתימא ?

ניגזר דילמא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר ;

קא משמע לן.

וכמה קמיא יהא בין סוכה לסוכה ותיפסל התחתונה ? קמיא

אמר רב הונא: טפח,

שכן מצינו באהלי טומאה טפח ;

רב קמיא חסדא ורבה בר רב הונא אמרי: ארבעה,

שלא מצינו מקום חשוב פחות מארבעה ;

ושמואל אמר: עשרה.

מאי טעמיה קי דשמואל ?

כהכשרה - כך פסולה,

מה הכשרה - בעשרה,

אף פסולה - בעשרה.

רש"י

לצטרף ובלבד שלא יהא צלתה מרובה מחמתה ותפסיל תחתונה משום סוכה
תחת סוכה: ה"ד. דתחתונה פסולה משום סוכה תחת סוכה: וקיימא
עליונה בתוך כ'. לגגה של תחתונה דהוא קרקעיתה דעליונה: פשיטא. דכי
חד מנייהו חמתה מרובה לאו סוכה תחת סוכה היא ומאי אשמעינן רבי ירמיה:
התחתונה כשרה ועליונה פסולה איצטריכא ליה. כדקיימא עליונה בתוך כ':
מ"ד ניגזר. למיפסל תחתונה משום זמנין דקיימא עליונה למעלה דלא מסיק
אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר ומדחזי לעליון חמתה
מרובה סבר כמאן דליתיה הוא ולא פסיל לתחתונה קמ"ל דלא גזרינן הא אטו
הא: וכמה יהא. הפסק בין סכך לסכך ותפסול תחתונה משום סוכה תחת
סוכה דלא נימא חד סוכה הוא: טפח. אבל בציר מטפח חד סוכה הוא:
טפח. על טפח ברום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה הלכה
למשה מסיני הוא אבל פחות מטפח לא מביא ולא חוצץ לא מביא את הטומאה
טומאה תחת ראשו אחד וכלים תחת ראשו שני והיא קורה ארוכה ורחבה טפח
וראויה להביא טומאה לא מייתי משום דליכא רום הפסק טפח ממנו ולקרקע
ולא חוצץ אם יש כלי על גבה כנגד הטומאה אפילו עד לרקיע טמא דטומאה
רצועה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה: שלא מצינו מקום חשוב. להיות
רשות לעצמו לא כרמלית ולא רה"י: פחות מארבעה. כדאמר ביציאות
השבת (י). והכא נמי לאו רשות לעצמו היא לאקרויי סוכה תחת סוכה:
כהכשרה כך פסולה. משום שתי סוכות פסלה קרא וכי לית בה בעליונה
הכשר סוכה לאו סוכה היא ולא פסלה:

הא קמצטרף. ונמצא מסכך במחור ואף על פי שהוא רחוק ומובדל מרובה
הוא את הצל וצריך להיות צלתה מרובה מחמתה לבד מזה: אלא דחבתן.
דבטיל אגב כשר והוה ליה כוליה כשר: דיעבד. דקתני הדלה: ה"ג
שתיהן כשירות היכי דמי כגון שהתחתונה חמתה מרובה מצלתה ועליונה
צלתה מרובה מחמתה וקיימא עליונה בתוך עשרים שתיהן פסולות ה"ד
כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן וקיימא עליונה למעלה מכ' תחתונה
כשרה ועליונה פסולה היכי דמי כגון שהתחתונה צלתה מרובה מחמתה
והעליונה חמתה מרובה מצלתה וקיימי תרוייהו בתוך כ' עליונה כשרה
ותחתונה פסולה היכי דמי כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן וקיימא
עליונה בתוך כ' פשיטא תחתונה כשרה ועליונה פסולה איצטריכא ליה
מ"ד ניגזר דילמא מצטרף סכך פסול כו'. ול"ג בהא סיומא וכגון דקיימא
עליונה כו'. ופירושו שתיהן כשירות ה"ד כגון שהתחתונה חמתה מרובה דסכך
דידה כמאן דליתיה הוא דתרוייהו מתכשרין בסכך העליון והוא דקיימא עליונה
בתוך כ' לארץ דהוי סכך כשר אף להכשיר תחתונה: שתיהן פסולות כו'
וקיימא עליונה למעלה מכ'. לגגה של תחתונה שהיא קרקעיתה של עליונה:
התחתונה כשרה ועליונה פסולה ה"ד כגון שהתחתונה צלתה מרובה כו'.
דסכך של עליונה לאו סכך הוא ולא מיפסלה תחתונה משום סוכה תחת סוכה
ועליונה פסולה משום דחמתה מרובה מצלתה וכגון דקיימי תרוייהו בתוך כ'
לארץ דאי עליונה למעלה מעשרים אף תחתונה פסולה משום דמצטרף סכך
פסול בהדי כשר משום דסכך למעלה מעשרים פסולה אבל כי קאי בתוך כ'

תנן (כ"א):

רבי יהודה אומר:

אם אין דירין בעליונה - התחתונה כשרה;

מאי אין דירין?

אילימא - דירין ממש;

אטו דירין קא גרמי?

אלא לאו -

שאינה ק"א ראויה לדירה,

והיכי דמי?

דלא גבוה עשרה;

מכלל התנא קמא סבר -

אף על פי שאינה ראויה לדירה - פסולה !

כי אתא רב דימי אומר: אמרי במערבא:

אם אין התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה -

התחתונה כשרה.

מכלל התנא קמא סבר -

אף על פי שאינה יכולה ק"ב לקבל - פסולה !

איכא בינייהו דיכולה לקבל על ידי הדחק.

משנה (א):

פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר,

או שפירס על גבי הקינוף -

פסולה.

אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה.

גמרא:

אמר רב חסדא:

לא שנו אלא מפני הנשר,

אבל לנאותה - כשרה.

פשיטא !

מפני הנשר תנן !

מהו דתימא?

הוא הדין דאפילו לנאותה,

והאי דקתני (כ"א):

מפני הנשר - אורחא דמילתא קתני;

קא משמע לך.

לימא מסייע ליה:

סיככה כהלכתה,

ועיטרה בקרמין, ובסדינין המצוירין,

ותלה בה אגוזין, שקדים, אפרסקין, ורמונים,

פרכילי ענבים, ועטרות שבלין, ק"ב

יינות, שמנים, וסלתות -

י: אסור להסתפק מהן. עד מוצאי יום טוב האחרון של חג;

ואם התנה עליהם - הכל לפי תנאו.

דלמא מן הצד.

תנא: ק"ד

נויי סוכה אין ממעטין בסוכה.

אמר רב אשי:

ומן הצד ממעטין.

מנימין עבדיה דרב אשי,

איטמישא ליה כתנתיה ק"ה במיא,

ושטחה ק"ו אמטללתא.

אמר ליה רב אשי: שקלה, ק"ז

דלא לימרו קא מסכך ק"ח בדבר המקבל טומאה.

והא קא חזו לה ק"ט דרטיבא !

לכי יבשה קאמינא לך.

אתמר:

נויי סוכה המופלגין ממנה ארבעה,

רב נחמן אמר: כשרה;

רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי: פסולה.

רש"י

הנשר. דשויה סכך להגין הלכך מפסיל משום מקבל טומאה: אבל לנאותה. אין שם סכך עליה וכשירה וי"מ טעמא דפסולה משום שני סככים ואי אפשר דא"כ לרב חסדא לא מפסיל אלא אם כן מופלג ד' דהא איהו אמר לעיל ארבעה וכיון דמיפלגי ד' תו לא מצוי למימר אבל לנאותה כשרה דהא איהו פסיל לקמן בנויי סוכה המופלגין ד' מן הסכך משום שני סככים: בקרמין. שמצוירין מעשה אורג כגון בגדי צבעונין שקורין אובריין: ובסדינים המצוירין. שצורתן בולטת כגון מעשה רוקם או מעשה אורג שקורין גלינשק"ש: יינות שמנים. נותנין בכוסות של זכוכית לנוי: הכל לפי תנאו. וכגון דאמר איני בודל מהם כל בין השמשות של יום טוב הראשון דלא חל קדושה עליהו והכי מוקים לה במסכת ביצה בהמביא (ל:) ותנאה אחרינא לא מהני בהו קתני מיהת סדינין והיינו שיעתא: דילמא מן הצד. לדפנות קאמר אבל למעלה אימא לך אפילו לנאותה נמי מסכך במקבל טומאה קרי לה: אין ממעטין. קרמין הפרוסין למעלה לנוי אין ממעטין בגובהה מעשרים להכשירה דלאו מין סככה נינהו דאי סכך הוה הוה מיפסלה משום מקבל טומאה ולא לפוסלה משום פחותה מ': ומן הצד ממעטין. לה משיעור ז' טפחים דהא אינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו: איטמישא. נישורה במים: והא קחזו לה דרטיבא. שהיא לחה ומוכחא מילתא דלנגבה שטחיה ולא לסכך: לכי יבשה קאמינא לך. דתשקלה: נויי סוכה. סדינין הפרוסין תחת סכך לנוי: פסולה. משום אהל מפסיק ואשתכח דלא גני בסוכה ולרב נחמן כיון דלנוי סוכה יביניהו בטלה לגבה:

אי נימא דירין ממש. שאין בה אדם: אטו דירין גרמי. מכל מקום סוכה תחת סוכה היא: אלא לאו שאינה ראויה לדירה והיכי דמי דלא גבוה י' מכלל דת"ק כו'. וקשיא לשמואל מדרבנן: כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא. האי אין ראויה לדירה דקאמר ר' יהודה לאו בשאין גבוה קאמר דא"כ לת"ק נמי כשרה אלא כשאין בריאה וחזקה לקבל כסתות וכרים של עליונה ולישן תחתונה כשרה מהאי טעמא דשמואל דהכשרה כך פסולה וכיון דעליונה לא חזיא למידר בה שהרי אין תחתונה מקבלתה לא פסלה: ופרכינן מכלל דת"ק סבר כו'. סוף סוף שמע מינה דרבנן לית להו דשמואל והוא הדין לשאינה גבוהה כו': ומשני איכא בינייהו כו'. דרבנן סברי כיון דיכולה לקבל בדוחק שם סוכה על העליונה ומיפסלא התחתונה ורבי יהודה סבר כיון דליכא תשמישא להדיא לאו שם סוכה עלה דעליונה: מתנני' הנשר. שלא יהו עלין וקיסמין נושרין על שולחנו וסדין דבר המקבל טומאה הוא ופסול לסכך כדלקמן (יא:): או שפירס על גבי קינוף. כלומר או אפילו לא פירסו מפני הנשר אלא לנוי על מטתו: על גבי קינוף. הן ד' קונדיסין לד' רגלי המטה וגבוהין ומניח כלונסות מזה לזה על גביהן ופורס עליהן סדין ומרחיקן מן הסכך דהשתא לא משום מסכך בדבר המקבל טומאה מיפסלא דהא לאו לסוכי שטחם התם: פסולה. משום דאינו יושב בסוכה דאהל מפסיק ביניהם: אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה. שאינן אלא שנים והן יוצאין באמצע מטה אחד למראשותיה ואחד לרגליה ונותנין כלונסא מזה לזה ופורסין עליו סדין והוא משפע לכאן ולכאן ומשום דאין לה גג טפח רחב למעלה לא מיקרי אהל: גמ' ל"ש אלא מפני

רב חסדא ורבה בר רב הונא איקלעו לבי ריש גלותא,
אגניניהו רב נחמן בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה, ^{ספ}
אשתיקו ולא אמרו ליה ולא מידי.
אמר להו: הדור בהו רבנן משמעתייהו?
אמרו ליה: אנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מן הסוכה.

אמר רב יהודה אמר שמואל:
מותר לישן בכילה בסוכה,
אף על פי שיש לה גג,
והוא שאינה גבוהה עשרה.

מיתבי (כאן ב:א): ^{קסא}

הישן תחת המטה - ^{קסב}

לא יצא ידי חובתו ! ?

הא תרגמה שמואל במטה גבוהה עשרה.

תא שמע: ^{קסג}

הישן בכילה בסוכה -

לא יצא ידי חובתו ! ?

הכא במאי עסקינן ?

כשגבוהה עשרה.

תא שמע:

או שפירס על גבי קינופות -

פסולה ! ?

התם נמי דגביהי עשרה.

והא לא קתני הכי,

דתניא:

נקליטין - שנים,

וקינופות - ארבעה;

פירס על גבי קינופות - פסולה,

על גבי נקליטין - כשרה,

ובלבד שלא יהו ^{קסד} נקליטין גבוהין מן המטה עשרה;

מכלל דקינופות, אף על פי שאין גבוהין עשרה ! ?

שאני קינופות דקביעי.

והרי סוכה על גבי סוכה דקביעא,

ואמר שמואל:

כהכשרה כך פסולה ! ?

אמרי:

התם דלמפסל סוכה - כהכשירה כך פסולה, ^{קסה}

הכא דלשווי אוהלא - בציר מעשרה נמי הוי אוהלא.

אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל:
הישן בכילה ערום -
מוציא ראשו חוץ לכילה וקורא קרית ^{קסו} שמע.

מיתבי:

הישן בכילה ערום -

לא יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא קרית ^{קסו} שמע ! ?

הכא במאי עסקינן ?

כשגבוהה עשרה.

הכי נמי מסתברא,

מדקתני סיפא:

הא למה זה דומה ?

לעומד בבית ערום,

שלא יוציא ראשו חוץ לחלון ויקרא קרית ^{קסו} שמע;

יא. שמע מינה. ^ו

ובית אף על גב דלא ^{קסז} גבוה עשרה,

כיון דקביע - אוהלא הוא,

דלא גרע מקינופות.

לישנא אחרינא אמרי לה:

אמר רב יהודה אמר שמואל:

מותר לישן בכילת חתנים בסוכה,

לפי שאין לה גג,

אף על פי שגבוהה עשרה.

מיתבי:

הישן בכילה בסוכה -

לא יצא ידי חובתו ! ?

הכא במאי עסקינן ?

בשיש לה גג.

תא שמע:

נקליטין - שנים,

וקינופות - ארבעה;

פירס על גבי קינופות - פסולה,

על גבי נקליטין - כשרה,

ובלבד שלא יהו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה; ^{קסח}

הא גבוהין מן המטה עשרה - פסולה,

אף על פי שאין לה גג ! ?

שאני נקליטין דקביעי.

רשי

סוכה: כהכשרה כך פסולה. כל כמה דלא מקרייא עליונה סוכה לא מיפסלא תחתונה: הכא דלשווייה אוהלא. שלא ישן תחתיו אבל שאר הסוכה כשרה: בציר מעשרה נמי הוי אוהלא. היכא דקביעה: וקורא קרית ^{קסו} שמע. דכיון דלאו אהל הוא לא אמרינן למקום שרובו שם ראשו נזרק וליתסר משום לא יראה בך ערות דבר אלא הרי הוא כמוציא ראשו חוץ לחלוקו: ה"ג ובית נמי אע"ג דלא גבוה עשרה כיון דקביע הוי אוהלא דלא גרע מקינופות. והך מלתא שמעתא באפי נפשה הוא דלא תימא בית ככילה דאי לא גבוה לישתרי להוציא ראשו חוץ לחלון: כילת חתנים. אינה כשאר כילה ואין עושין לה גג והיא סביבות המטה וגגה משופע כשל נקליטין:

רב נחמן. אב בית דין היה ונגיד ומצוה בבית ראש גולה ועושין על פיו: שלוחי מצוה אנן. להקביל פני ראש גולה דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל ופטורין כדתנן לקמן (כה). שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה: כילה. הפרוסה סביבות המטה: ואע"פ שיש לה גג. שאין גגה משופע כשל נקליטין אלא שזה כשל קינופות: והוא שאינה גבוהה עשרה. מן המטה דבציר מגובה עשרה לאו אוהלא הוא: הא לא קתני הכי. בברייתא דמפרש להו בגוה דהכי תנא נקליטין שנים כדפירשתי לעיל יוצאין באמצע המטה למראשותיה ולמרגלותיה: דקביעי. אבל כילה לא קביעה בחזקה כקינופות הלכך כי לא גבוהה עשרה לא חשיב: התם דלמפסל סוכה. קאתייה משום סוכה תחת

אי קביעי -

ליהוי כקינופות ! ?

לגבי קינופות - לא קביעי,

לגבי כילה - קביעי.

זה הכלל:

כל דבר שהוא קביעי מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ -

אין מסככינ בו. קביעי

גמרא:

יחייב רב יוסף קמיה דרב הונא,

ויתייב וקאמר:

או שקצצן -

כשרה (כאן);

ואמר רב: צריך לנענע.

אמר ליה רב הונא: הא שמואל אמרה!

אהדרינהו רב יוסף לאפיה, אמר קביעי ליה:

אטו מי קאמינא לך דלא אמרה שמואל?

אמרה רב ואמרה שמואל!

אמר ליה: קביעי הכי קאמינא לך -

דשמואל אמרה ולא רב,

דרב אכשורי מכשר.

כי הא דרב עמרם חסידא

רמא תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה,

תלאן ולא פסק ראשי חוטיין שלהן,

אתא לקמיה דרב חייא בר אשי,

אמר ליה: הכי אמר רב:

מפסקן והן כשרין;

אלמא -

פסיקתן - זו היא עשייתן,

הכא נמי -

קציצתן - זו היא עשייתן.

דרש רבה בר רב הונא:

מותר לישן בכילה בסוכה, קביעי

אף על פי שיש לה גג,

אף על פי שגבוהה עשרה.

כמאן?

כרבי יהודה דאמר:

לא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע;

דתנן (כאן ב:א):

אמר רבי יהודה:

נוהגין היינו,

שהיינו ישנים קביעי תחת המטה בפני הזקנים.

ולימא - הלכה כרבי יהודה ! ?

אי אמר - הלכה כרבי יהודה,

הוה אמינא -

הני מילי - מטה, דלגבה עשויה,

אבל כילה דלתוכה עשויה -

אימא לא;

קא משמע לן -

טעמיה קביעי דרבי יהודה דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע,

לא שנא מטה ולא שנא כילה.

משנה (ד):

הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום, קביעי

וסיכך על גבן - קביעי

פסולה.

ואם היה סיכוך הרבה מהן, או שקצצן -

כשרה.

וסבר שמואל - לא אמרינן פסיקתן זו היא עשייתן ?

והא תני שמואל משום רבי חייא:

הטיל לשתי קרנות בבת אחת,

ואחר כך פסק ראשי חוטיין שלהן -

כשרין;

רש"י

כשאתה עושה אותה תהא ראויה לסוכה ולא מן העשוי בפסול שאינו ראוי לסוכה ואתה מתקנו בתיקון מועט כי האי דמכשר לה בקציצה ולא הדר סתר לה ומיהו נענוע קרוב לסתירה הוא שמגביה כל אחד לכדו ומניחו וחוזר ומגביה את חברו ומניחו: אהדרינהו רב יוסף לאפיה. בכעס: אכשורי מכשר. בלא נענוע דקסבר קציצתה זו היא גמר עשייתה והיכי דמי תעשה ולא מן העשוי כגון החוטט בגדיש לעשות לו סוכה שהסיכוך היה מאליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה אלא פוחת אחת מדפנותיו ונכנס לעומקו ונוטל העומרים ומשליך והסוכה נעשית מאליה דופנותיה וסככה אבל זה שקיצצן זהו מעשה שלה שנגמר בהכשר: רמא תכלתא. הטיל ציצית: לפרזומא דאינשי ביתיה. לטלית אשתו דקסבר לילה זמן ציצית הוא וראיתם אותו (במדבר טו) פרט לכסות סומא אבל כסות לילה חייב והויא מצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות: תלאן. לציציות בכנפות הטלית חוט אחד כפול ד' ותוחבו בכנף ועודנו חוט א' כופלו והרי הן שמנה כפלים ופוסק ראשין שלהן ונעשין שמנה חוטיין ורב עמרם שחך ולא פסקן עד שעשה כל הגדילים וקשריהם ונמצאת עשויין בפסול דאין בה אלא חוט אחד ואתא לקמיה כו': הטיל לב' קרנות בבת אחת. שעשה ארבע כפלים ארוכין כשיעור שתי ציציות ותוחבו ראשו אחד בכנף זה וראשו אחר בכנף זה וכפף הראשין עד שהגיעו זה לזה לאמצע ארכה:

ליהוי כקינופות. וליפסלא אף בפחות מ': לגבי קינופות לא קביעי. לחשוב כמותה ליפסול אף בפחות מ': לגבי כילה קביעי. הלכך אינהו פסלי ב' אפילו לית להו גג וכילה לא פסלה אפילו ב' כי לית לה גג: כר' יהודה. לקמן מפרש בפרק הישן: נוהגים היינו ישנים תחת המטה. דמטה לגבי סוכה אהל עראי הוא שמסלקין אותה ממקום למקום: דלגבה עשויה. לשכב על גבה ולא תחתיה להיות לו אהל הלכך לאו שם אהל עליה וטעמא לאו משום עראי הוא אלא לאו שמה אהל: אבל כילה דלתוכה עשויה. ולאהל הלכך שם אהל עליה ואע"ג דעראי הוא לא מיפקע שמה קמ"ל רבה דטעמא דרבי יהודה התם כו': מתנ"י הדלה. טרלי"ד בלע"ז: קיסום. איר"א בלע"ז והוא גדלה כגפן: פסולה. שאין מסככינ במחובר דאמר מר (ב) באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר: הרבה מהן. ומבטלן ברוב: או שקצצן. אף לאחר שסככה בהן ולא אמרינן תחילת עשייתה בפסול ופסולה: זה הכלל כו'. בגמרא יליף לה: ואין גידולו מן הארץ. כגון עורות בהמה ואפילו לא מקבלי טומאה כגון שחמוסרין מלאכה: גמ' ויתייב. רב יוסף וקאמר הכי הא דתנן או שקצצן כשרה אמר רב עלה נהי דאין צריך לחזור ולסותרה כולה אבל צריך הוא לנענע קצת אותם שהוסככו במחובר לאחר קציצתן דתהוי להו הך כעשייה דאי לא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דהכי משמע סוכות תעשה

כב	דף יא:	סוכה שהיא גבוהה	פרק ראשון	סוכה
מאי לאו -	מאי איריא משום "תַּעֲשֶׂיהָ", ולא מן העשוי?			
שקושר ואחר כך פוסק! ?	תיפוק ליה דמחוברין נינהו!			
לא,	אלא בשקצצן,			
שפוסק ואחר כך קושר.	וקתני: פסולה;			
אי פוסק ואחר כך קושר - מאי למימרא! ?	ושמע מינה -			
מהו דתימא? °	דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן;			
בעינן כנף בשעת פתיל וליכא;	ותיובתא דרב! ?			
קא משמע לן.	אמר לך רב -			
מיתבי:	הכא במאי עסקינן?			
תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן -	דשלפינהו שלופי,			
פסולין;	דלא מינכרא עשיה דידהו.			
מאי לאו - פסולין לעולם,	מכל מקום,			
ותיובתא דרב! ?	תלאן ואחר כך פסק קשיא לרב! ?			
אמר לך רב -	קשיא.			
מאי פסולין?	לימא כתנאי:			
פסולין עד שיפסקו.	עבר וליקטן - פסול,			
ולוי אמר: קפ"ב	דברי רבי אלעזר ברבי צדוק; קפ"ד			
פסולין לעולם.	וחכמים מכשירין;			
וכן אמר רב מתנה אמר שמואל:	סברוה -			
פסולין לעולם.	דכולי עלמא לולב צריך אגד,			
איכא דאמרי:	וילפינן לולב מסוכה,			
אמר רב מתנה:	דכתיב גבי סוכה "תַּעֲשֶׂיהָ" (שם), ולא מן העשוי;			
בדידי הוה עובדא,	מאי לאו בהא קמיפלגי - קפ"ה			
ואתאי לקמיה דמר שמואל,	דמאן דמכשיר סבר -			
ואמר לי: פסולין לעולם.	אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן,			
מיתבי:	וגבי לולב נמי אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן;			
תלאן ואחר כך פסק ראשי חוטין שלהן -	ומאן דפסיל סבר -			
פסולין;	לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן,			
ועוד תניא גבי סוכה:	וגבי לולב נמי לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן?			
"תַּעֲשֶׂיהָ" (דברים טז, ג), ולא מן העשוי;	לא,			
מכאן אמרו:	דכולי עלמא -			
הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום, קפ"ו	לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן,			
וסיכך על גבן -	והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי,			
פסולה;	מאן דמכשיר קפ"ו סבר -			
היכי דמי?	לא ילפינן לולב מסוכה;			
אילימא - בשלא קצצן;	ומאן דפסיל סבר -			
	ילפינן לולב מסוכה.			

רש"י

ענבי ההרס דתנן לקמן (לב:) אם היו ענביו מרובין מעליו פסול דהוה ליה מנומר ולא הדר הוא ואם מיעטו כשר ואין ממעטין ב"ט דמתקן מנא להכשיר את הפסול וקתני בברייתא עבר על דברי חכמים שאמרו אין ממעטין ב"ט ולקטן ב"ט פסול: סברוה. רבנן דבי מדרשא דבעו למישמע מינה דבלקטתן זו היא גמר עשייתן פליג: דכולי עלמא. תרוייהו הנך תנאי סבירא להו: לולב צריך אגד. לאגוד שלשה המינין כאחד ושיכא בה עשיה: וילפינן לולב מסוכה. בבנין אב מה מצינו בסוכה שיש בה מעשה והקפידה תורה על העשוי בפסול אף לולב כן: לא ילפינן לולב מסוכה. לפסול בה את העשוי:

מאי לאו קושר. עשה הגדיל בזו ובזו ואחר כך פסק אמצעה ונעשו שתיים ואע"פ שנעשו בפסול דכולה קודם שנפסקה חוט אחד הוא: בעינן כנף בשעת פתיל. בשעה שפתלו שתולה בו הפתילים בעינן כנף אחד ולא שנים: לעולם. ואפילו מפסקן לשנים לאחר קישור וקשיא לרב: וסיכך על גבן פסולה. ולי"ג בברייתא אם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן: דשלפינהו שלופי. פשחן מן האילן עד שניתקן ומתוך שאין קציצתן ניכרת כל כך ששוכבין ראשי פשיחתן אצל האילן לא הוי עשיה מעלייא: מ"מ תלאן ואח"כ פסק קשיא לרב. דמכשר: כתנאי. אי אמרינן קציצתן זו היא עשייתן או לא: עבר וליקטן.

ואי בעית אימא -

אי סבירא לן דלולב צריך אגד -

דכולי קפ"י עלמא לא פליגי דילפינן לולב מסוכה,

והכא בלולב צריך אגד קפ"ה קמיפלגי,

מר סבר - לולב קפ"ט צריך אגד,

ומר סבר - אין צריך אגד;

ובפלוגתא דהני תנאי,

דתניא:

לולב,

בין אגוד בין שאינו אגוד - כשר;

רבי יהודה אומר:

אגוד - כשר, שאינו אגוד - פסול.

מאי טעמיה דרבי יהודה?

יליף - לקיחה לקיחה מאגודת אגוד,

כתיב התם (שמות יב, כב): "וּלְקַחְתֶּם אִתְּכֶם אֲזֹבִים",

וכתיב הכא (ויקרא כג, מ): "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן",

מה להלן - באגודה,

אף כאן נמי - באגודה.

ורבנן?!

לקיחה מלקיחה לא ילפינן.

כמאן אזלא הא דתניא:

לולב,

מצוה לאוגדו,

ואם לא אגוד - כשר?

אי רבי יהודה - כי לא אגודו אמאי כשר?

אי רבנן - מאי ק"י מצוה?

לעולם רבנן היא,

ומשום שנאמר (שמות טו, ב):

"זֶה אֵלֶי וְאֶגְדֶּהוּ". קפ"א

זה הכלל:

כל דבר וכו'. קפ"ב

מנא הני מילי?

אמר ריש לקיש:

אמר קרא (בראשית ב, ו): "וְאָדָם יַעֲלֶה בֶן הָאָרֶץ",

מה "אד" - דבר שאין קפ"ב מקבל טומאה וגידולו מן הארץ,

אף סוכה - דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ.

הניחא למאן דאמר: סוכות קפ"י ענני כבוד היו;

אלא למאן דאמר: סוכות ממש עשו להם -

מאי איכא למימר?

דתניא:

"כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשִׁיבֹתֶי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג, מג),

ענני כבוד היו,

דברי רבי אליעזר;

רבי עקיבא אומר:

סוכות ממש עשו להם;

הניחא לרבי אליעזר;

אלא לרבי עקיבא - מאי איכא למימר?!

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

אמר קרא (דברים טו, ג): "זֶה הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ",

מקיש סוכה לחגיגה,

מה חגיגה - דבר שאין קפ"ב מקבל טומאה וגידולו מן הארץ,

יב. אף סוכה - דבר שאין קפ"ב מקבל טומאה וגידולו מן הארץ. °

אי מה חגיגה - בעלי חיים,

אף סוכה נמי - בעלי חיים?!

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

אמר קרא (שם): "בַּאֶסְפָּרָה בְּתֹרֶיךָ וּבְמִקְבְּרֶךָ",

בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר.

ואימא גורן עצמו ויקב עצמו?!

אמר רבי זירא:

יקב כתיב כאן, ואי אפשר לסכך בו.

מתקיף לה רבי ירמיה:

ואימא יין קרוש הבא משניר,

שהוא דומה לעיגולי דבילה?!

אמר רבי זירא:

הא מלתא הוה בידן,

ואתא רבי ירמיה ושדא ביה נרגא.

רש"י

דאמר קרא (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע וכו' ומיהו כיון דלא קמה מילתייהו דרבי יוחנן דהא פרכינן עלה אי מה חגיגה בעלי חיים וכו' וילפינן טעמא מגורן ומיקבך לא סמכינן עלה לאכשורי לסכך בעורות דנהי דגידולי הארץ איקרי על שם שהארץ מגדלתן במרעה ופרנסה אבל גידולים מן הארץ לא אקרי אלא דבר הצומח מן הקרקע ולא בהמות דתניא בהשוכר את הפועלים (ב"מ פט) פועלים אוכלין בדבר שגידולו מן הארץ וגמר מלא תחסום שור בדישו מה דיש מיוחד דבר שגידולו מן הארץ כו' יצא החולב והמחבץ והמגבן אלמא לאו גידולין מן הארץ קרי להו תנא: פסולת גורן. קשין: פסולת יקב. זמורות ואשכולות ריקנים: גורן עצמו ויקב עצמו. הקשין עם התבואה ואשכולות עם הענבים דהוה ליה דבר המקבל טומאה האוכל: יקב כתיב. דמשמע לאחר שנעשה יין: קרוש. קפוי: הא מילתא הוה בידן. עד השתא היינו סבורין לידע טעם משנתנו מן המקרא הוה דבפסולת הכתוב מדבר דאי אפשר לסכך ביין: ואתא רבי ירמיה. שהזכיר לנו יין קרוש הבא משניר: ושדא ביה נרגא. קצצה בגרון כלומר השיב תשובה ניצחת:

ואיבעית אימא. אם הוה סבירא להו לתרוייהו לולב צריך אגד ושייכא ביה עשיה דכולי עלמא דילפינן לולב מסוכה למיפסל ולקיטתן לאו זו היא עשייתן: ר"ש סבר לולב צריך אגד. לאגוד שלשה המינים ושייכא ביה עשיה ועל כרחך מבעוד יום אגדו עם ענביו וכי לוקטו ב"ט הוה ליה מן העשוי: לא ילפינן. לא למדוהו ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא א"כ למדו מרבו ורבו מרבו עד משה רבינו ושמא מקראות הללו לא לדרוש גזירה שוה נכתבו: ואנוהו. התנאה לפניו במצות סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה: ואד יעלה מן הארץ. שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו וסוכה מעננים ילפינן שהרי זכר לענני כבוד הוא כדכתיב כי בסוכות הושבתי ארי במטלות ענני: אין מקבל טומאה. דלא נאמרה טומאה אלא בכלים ואוכלין ומשקין ואדם וזה איננו אחד מאלה: ענני כבוד היו. סוכות שאמר הכתוב שהושיבם במדבר: סוכות ממש. מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סכות: מאי איכא למימר. מי יאמר לנו שלא היו מסוככות בכלים ובגדים ועורות: כי חגיגה. כל בהמה לרבי יוחנן גדולי קרקע הן שמן הקרקע גדילים וניזונין אבל דגים ומלח וכמהין ופטירות לאו גידולי קרקע נינהו וגבי מעשר קרינן להו לבהמות גידולי קרקע

רב אשי אמר:

מגורן, ק"י ולא גורן עצמו, מיקב, ק"ח ולא יקב עצמו.

רב חסדא אמר: מהכא:

"צאו הָהָר וְהָבִיאוּ עִלַי אֶת עֵץ עֲבֹת וְעֵץ עֲבֹת וְעֵץ הַדָּס וְעֵץ תְּמָרִים וְעֵץ עֲבֹת" (נחמיה ח, טו).

היינו "הָדָס", היינו "עֵץ עֲבֹת" ?!

אמר רב חסדא:

הדס שוטה לסוכה,

ועץ עבות ללולב.

משנה (ה):

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין -

אין מסככין בהן.

וכולן שהתירן כשרות.

וכולן כשרות לדפנות.

גמרא:

אמר רבי יעקב:

שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי:

חדא - הא;

ואידך (כאן ח):

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה -

אינה סוכה;

חדא משום - גזרת אוצר,

וחדא משום - "תַּעֲשֶׂיהָ" (דברים טז, יג), ולא מן העשוי;

ולא ידענא הי מינייהו משום גזירת ק"י אוצר, והי מינייהו משום "תַּעֲשֶׂיהָ", ולא מן העשוי.

אמר רבי ירמיה: ניחזי אנן,

דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

מפני מה אמרו (כאן):

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין -

אין מסככין בהן?

פעמים שאדם בא מן השדה בערב,

וחבילתו על כתפו,

ומעלה ומניחה על גבי סוכתו כדי ליבשה,

ונמלך עליה לסיכוך,

והתורה אמרה:

"תַּעֲשֶׂיהָ", ולא מן העשוי;

ומדהא - משום גזרת אוצר,

הא - משום "תַּעֲשֶׂיהָ" ולא מן העשוי.

ורבי יעקב !?

הך דרבי חייא בר אבא לא שמיע ליה.

אמר רב אשי:

אטו חבילי קש וחבילי עצים -

משום גזרת אוצר - איכא,

משום "תַּעֲשֶׂיהָ", ולא מן העשוי - ליכא ?

והחוטט בגדיש,

משום "תַּעֲשֶׂיהָ", ולא מן העשוי - איכא,

משום גזרת אוצר - ליכא !?

רש"י

ממה דאמר ר' יוחנן ברוכתא אחריתי: פעמים שאדם בא מן השדה. כל ימות החמה: ומניחה ע"ג סוכה. שיש לו כל ימות השנה למקנהו ומניח החבילין שם לייבשן ולא לסכך וכשמגיע החג נמלך עליהם לסכך: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי. בפסול זה שנסכך שם שלא לשם סכך אפילו לצל אלא לייבש אין שם סוכה חל עליו והלכך גזור רבנן שלא יסככו בחבילין אפילו הוא מטילן עליה לשם סוכת חג גזירה משום חבילין דכל השנה דאיכא פסול דאורייתא אלמא טעמא דמתניתין דהכא משום גזירת אוצר היא ומדרבנן כל דבר שאדם מקצה ומכניס לקיום קרי אוצר וחבילין שאדם מכניס כל ימות הקיץ לימות חורף קרי אוצר: ומדהא משום גזרת אוצר. שמע מינה הך דחוטט בגדיש פסולה מדאורייתא משום תעשה ולא מן העשוי היא דהא שמעיה ר' יעקב לר' יוחנן בחדא מינייהו פסולה דאורייתא: ורבי יעקב. דלא ידע לפרושי הי מינייהו פסולה דאורייתא והי מדרבנן: הך דרבי חייא. דמפרש בהדיא לא הוה שמיע ליה: אמר רב אשי. מקשי אדרבי יעקב: אטו. תרוייהו טעמי מי ליכא למימרינהו בשתי המשניות: חבילי קש משום גזירת אוצר איכא. מדרבנן: משום תעשה ולא מן העשוי. דאורייתא ליכא בתמיהה מי לא משתמע נמי מתניתין דבאותם שנינו שם כל ימות החמה קאמר דלא נמלך עליהם לסיכוך דהויא לה היא גופה פסולה דאורייתא ומהיכא שמע ר' יוחנן דמתניתין דהכא לאו מדאורייתא קאמר: וחוטט בגדיש נמי משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזירת אוצר ליכא. מי לא מצינן למימר נמי דאפילו סתר הכל כלפי מעלה ונענע עומרין שעל הסכך חזרו והניחן לשם סוכה קא פסיל ליה מתניתין מדרבנן משום גזירת אוצר דזימנין דלא מנענע ונעשין מאיליהן כדאמרת גבי חבילים דפסלת להו אפילו מניחן שם לשם סכך מדרבנן משום גזרה דכל ימות השנה לאוצר ומהיכא דייק רבי יוחנן הנך טעמי דמוקי להך מדאורייתא והך מדרבנן:

רב אשי אמר. שפיר משמע פסולת מקרא דכתיב באספך מגרנך משמע שאתה אוספו ונוטלו מן הגורן וגורן הוא האוכל ומה שאתה אוסף ובורר מתוכו הוא הפסולת: צאו הָהָר. פסוק הוא בספר עזרא לעשות סוכות ולא הזכיר כאן אלא דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ: היינו עלי הדס היינו עץ עבות. מהו זה ומהו זה להזכיר שניהם במקרא הלא אחד הם דההדס הוא עץ עבות על שם שהעלין מורכבין זה על זה כמין עבותות ושרשרות: הדס שוטה. שאינו כשר ללולב לפי שאין עבותו עשויה של שלש שלש עליון: מתני' וחבילי זרדין. מין קנים הם שעושין זרדין טויל"ש בלע"ז ואוגדין אותם ובעורן לחין בהמה אוכלתן ולכי יבשי עומדים להיסק: אין מסככין בהן. כשהן קשורין ובגמרא מפרש טעמא: וכולן. הפסולין ששנינו בסכך: כשרין לדפנות. דכל סוכה הכתוב סכך משמע דרופן לא איקרי סוכה ודנפקא לן (לעיל ו): דפנות מבסכת בסכת מייתורא דקראי ילפינן ולא ממשמעותא הלכך סוכות תעשה באספך מגרנך אסככה הוא דקאי: גמ' שמעית מר' יוחנן תרתי. פי' טעם שני דברים האמורים במשנתנו שמעתי ממנו: חדא הא. דחבילין מ"ט לא מסככי בהו וחדא הא דתנן במתניתין החוטט בגדיש לעשות לו סוכה נוטל מן העומרים למטה סמוך לארץ ונכנס לתוכו ועושה חלל כשיעור סוכה וסכך עשוי ועומד מאליו אינו סוכה ופירש לי ר' יוחנן טעמיה בחדא מינייהו אמר טעמא משום גזרת אוצר דמדאורייתא כשרה הוא ורבנן הוא בגזור שאם אתה אומר כן אין אדם עושה סוכה אלא הולך ואוכל וישן באוצרו במקום שלא נשתמש שם כל ימות השנה והוא עשוי ועומד ולא לשם סכך של צל דנהוי שם סוכה עליה והוא פסול שם סוכה שאינה של חג אלא כבית בעלמא ובחדא מינייהו פירש טעמא דפסולה מדאורייתא משום תעשה ולא מן העשוי: ולא ידענא הי מינייהו. פירש לי ר' יוחנן משום גזירת אוצר והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי: נחזי אנן. ונשמעה

ורבי יוחנן ! ?

אמר לך -

הכא דקתני (כאן):

אין מסככין בהן;

יב: לכתחלה הוא • דאין מסככין משום גזרת אוצר,

הא דאורייתא - שפיר דמי;

התם דקתני (כאן ח):

אינה סוכה;

אפילו מדאורייתא^{יב} נמי אינה סוכה.

אמר רב יהודה אמר רב:

סככה בחיצין זכרים - כשרה,

בנקבות - פסולה.

זכרים - כשרה.

פשיטא ! ?

מהו דתימא ?

ניגזור זכרים אטו נקבות;

קמשמע לן.

בנקבות - פסולה.

פשיטא ! ?

מהו דתימא ?

בית קיבול^{יב} העשוי למלאות לא שמייה בית^{יב} קיבול;

קמשמע לן.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

סככה באניצי פשתן - פסולה;

בהוצני פשתן - כשרה;

ובהושני^{יב} פשתן - איני יודע.^{יב}

והושני עצמן - איני יודע מהו.^{יב}

מה נפשך,

אי דייק ולא נפיץ - הושני קרי ליה,

אבל תרי ולא דייק - הוצני קרי ליה;

או דלמא -

תרי ולא דייק - נמי הושני קרי ליה ?

אמר רב יהודה:

הני שושי ושווצרי - מסככין^{יב} בהו.

אביי אמר:

בשושי - מסככין,^{יב}

בשווצרי - לא מסככין;^{יב}

מאי טעמא ?

יג. כיון • דסני^{יב} ריחייהו - שביק להו ונפיק.

אמר רב חנן בר רבא:

הני היזמי והיגי - מסככין^{יב} בהו.

אביי אמר:

בהיזמי - מסככין,

בהיגי - לא מסככין;

מאי טעמא ?

כיון דנתרי טרפייהו - שביק להו^{יב} ונפיק.

אמר רב גידל אמר רב:

האי אפקותא דדיקלא - מסככין^{יב} בהו,

אף על גב דאגידי - אגד בידי שמים לא שמייה אגד,

אף על גב דהדר אגיד להו - אגד^{יב} בחד לא שמייה אגד.

אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא:

הני דוקרי דקני - מסככין^{יב} בהו,

אף על גב דאגידי -^{יב} אגד בידי שמים לא שמייה אגד,

אף על גב דהדר אגיד להו - אגד^{יב} בחד לא שמייה אגד.

תניא נמי הכי:

קנים ודוקרנין - מסככין בהן.

קנים.

פשיטא ! ?

אימא -

קנים של דוקרנין - מסככין בהן.

רש"י

נפשך. לפרש בהם שמא דייק במכתשת ולא נפיץ במסרק קרי הושני ואמר בהו איני יודע: אבל תרי. שרוי במי המשרה: ולא דייק. הוי בכלל הוצני כי ההוא דלא תרי ולא דייק וכשרה: או דלמא תרי ולא דייק נמי הושני קרי להו. ואף הן בכלל ספיקא ולא הוה פשיטא ליה להכשר אלא בדלא תרי ולא דייק: שושי. פלי"א בלע"ז: שווצרי. ארני"א בלע"ז שושי ושווצרי מיני ירקות ורבי מכיר פירש שווצרי אר"ב שקורין פלקיר"א והוא שעליו רחבין וגדל ביערים: מסככין בהם. שאינם מקבלין טומאה לפי שאינן מאכל אדם: דסרי ריחייהו. מבייש ריחם: היזמי והיגי. מיני סנה: דנתרי טרפייהו. נושרין עלין שלהן: אפקותא דדיקלא. מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאים בו דוקרנין הרבה סביב סביב: ואע"ג דאגידי. שמחוברין ענפי האילין יחד ודמי לחבילין דאמרן אין מסככין בהן: ואע"ג דהדר אגיד להו. איהו הענפים של מעלה כדי להשכיבן מפני שמתפצלין לכאן ולכאן ונוקפין למעלה ואין סותמים הנקב: אגד בחד לא שמייה אגד. כל דבר יחידי המחובר יחד ואוגרו בפני עצמו אינה אגודה עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד: דוקרי דקני. כעין אפקותא דדיקלא אלא שזה של קנים וזה של דקלים: קנים ודוקרנים. משמע תרי מיילי ודוקרנים כמו יחפור בדקר (כיצה ב.) פל"א בלע"ז: קנים של דוקרנים. שיוצאים בגזעם כמין דוקרנים הרבה: מסככין בהן. ולא משוינן להו כחבילה:

אמר לך. ר' יוחנן מתניתין גופייהו דייקי כוותאי מתניתין דהכא קתני אין מסככין בהן ולא קתני אינה סוכה משמע מדאורייתא סוכה היא הלכך על כרחך במניחן עכשיו לשם סכך קאמר ומדרבנן ולא בנמלך על המונחין ועומדין דפסולה מדאורייתא וגבי חוטט בגדיש קתני אינה סוכה משמע לגמרי אינה סוכה דפסולה מדאורייתא אלמא בשלא נענע הסכך לשם סוכה קאמר אבל נענע כשר דהא אסיק אדעתיה ותיקן וליכא למיגזר בה משום זימנא אחרייתי שהרי המעוות תיקן וכל שכן שלא יעוות: סככה בחיצים. בית יד של חצים פלקיי"ש בלע"ז: זכרים. כעין שלנו שתוחבין אותה בבית קיבול של חץ: כשרה. דאע"ג דכלים נינהו פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה: נקבות. שיש נקב בראשו והחץ עשוי כמרצע ונכנס לתוך הנקב הוו להו מקבלין שבכלי עץ וראויין לקבל טומאה ופסולה: העשוי למלאות. מילוי עולם שלא להתרוקן עוד: אמר רבה בר בר חנה. שמעתי ג' דברים מר' יוחנן השנים פירש והשלישי השיב איני יודע: סככה באניצי פשתן פסולה. שכן ראויה ליטמא בנגעים כדאמר בבמה מוליקין (שבכ"ז:) האונץ של פשתן משיתלבנו (פי' אניצי) לאחר שתיקנו במסרק שקורין צרבי"ש ועשאן אונץ שקורין רישט"א: בהוצני פשתן. שמעתי מר' יוחנן כשרה דהיינו כשהוא בהוצין שלו כמו שגדל ולא נשרה במי המשרה ולא נופץ במכתשת: והושני פשתן איני יודע. אם כשרה או פסולה: והושני עצמן איני יודע. מאי קרי ר' יוחנן הושני: מה

ואמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא:
הני מרריתא דאגמא אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח.

מיתבי (נגעים יד:ו):

אזוב,

ולא אזוביון, ו"י ולא אזוב כוחלי,
ולא אזוב מדברי, ולא אזוב רומי,
ולא כל ר"ט אזוב שיש לו שם לווי ! ?

אמר אביי:

כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה,
ובאתה תורה והקפידה עליו - ר"ב
בידוע שיש לו שם לווי;
והני לא נשתנה שמיהו קודם מתן תורה כלל.

רבא אמר:

הני מרריתא סתמא שמיהו,
והאי דקרי להו מרריתא דאגמא -
משום דמשתכחן ר"ב באגמא.

אמר רב חסדא:

אגד ר"ב בחד - לא שמיה אגד,

שלשה - ר"ב שמיה אגד,

שנים - מחלוקת רבי יוסי ורבנן;

דתנן (פרה יא:ט):

מצות אזוב -

שלשה קלחין, ר"ב ובהן שלשה גבעולין...

רבי יוסי אומר:

מצות אזוב -

שלשה קלחין ובהן שלשה ר"ב גבעולין,

ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא;

קא סלקא דעתין -

מדשיריו שנים - תחילתו נמי שנים,

והאי דקתני שלשה - למצוה;

ומדרבי יוסי - שלשה למצוה,
לרבנן - שלשה לעכב;

והתניא:

רבי יוסי אומר:

אזוב,

תחילתו שנים ושיריו אחד - פסול,

ואינו כשר עד שיהא תחילתו שלשה ושיריו שנים ! ?

איפוך,

לרבי יוסי - שלשה לעכב,

לרבנן - שלשה למצוה;

והתניא:

אזוב,

תחילתו שנים ושיריו אחד - כשר,

ואינו פסול עד שיהא תחילתו ר"ב ושיריו אחד.

שיריו אחד פסול ?

יג: הא אמרת שיריו אחד כשר ! ?

אלא אימא -

עד שתהא תחילתו ר"ב כשיריו אחד.

דרש מרימר:

הני איסורייתא דסורא מסככינן ר"ב בהו;

אף על גב דאגדן -

למנינא בעלמא הוא דאגדן.

אמר רבי אבא אמר שמואל: ר"ב

הני צריפי דאורבני,

כיון שהותרו ר"ב ראשי מעדנים שלהן - כשרין.

והא אגדי מתתאי ! ?

אמר רב פפא:

דשרי להו.

רש"י

לאו אגודה היא ואין שירים כשרים אלא בשנים: איפוך. סברא דידן דאמרן לעיל קא סלקא דעתיה דנפרשה לרב חסדא הכי דלר' יוסי שלשה לעכב כדמפרש הכא בהדיא ומכלל דרבנן דשלשה דקאמרי~ למצוה ולא לעכב: והתניא. בניחוחא: לרבנן לא גרסינן שאין זו לשון גמרא ומיהו על כרחך רבנן קאמרי לה דהא ר' יוסי שלשה לעכב שמעינן לה: אזוב שתחילתו שנים. כשר: ושיריו אחד. נמי כשר: ולא פסול. בתחילתו עד שיהא אחד וקס"ד דסיפא נמי הכי מיפרשא ואין שיריו פסולים עד שיהא אחד ולהכי פריך שיריו אחד סלקא דעתין ליפסול והא קתני כשר: אלא. אתחלתו קאי והכי קאמר אין תחילתו פסול עד שיהא הוא כשיעור שיריו דהיינו אחד אלמא לרבנן שלשה דקאמרינן לעיל למצוה דאי לעכב הא מני לא רבי יוסי ולא רבנן: איסורייתא דסורא. חבילי קנים שהיו עושין למכור בשוק ומוכרין אותם במנין: מסככינן בהן. ואין בהם משום גזרת אוצר דכל ימות השנה לפי שאין דרך להצניעם באגד: אלא למנינא בעלמא. אגדינהו עד שימכרו והלוקחן לייבשן מתיר אגדן הלכך המסכך בהן לשם סוכה אינו צריך להתיר אגדן: צריפי. כמין כוך עגול ככובע ונחבאים בתוכו צידי עופות: דאורבני. עשוי מענפי ערבות וגודלין אותו מתחתיו פיו רחב ולמעלה קושרין ראשי הנצרים בחבל קשר אחד כעין כלי מצודות שצדין דגים קטנים שעושין בגומא שקורין יונק'ש אבל אין בצריף שלשה וארבעה בתי אריגה כמו שיש למצוה: ראשי מעדנים. קשר העליון מעדנים כמו התקשר מעדנות כימה (אייב לח): מתתאי. לצד פיו הוא קלוע: דשרי להו. מתיר ראשי החוט שהוא קלוע בו ואינו צריך להפקיע הקליעה:

מרריתא דאגמא. חזרת של אגם: אזוב. כל היכא דכתיב אזוב דריש ליה הכי: ולא כל אזוב שיש לו שם לווי. הכא נמי מרור כתיב ולא מררתא דאגמא שהוא שם לווי: כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה. שיש בו מכמה מינין וכל אחד שם לווי לו כמו אזוב כוחלית וקודם מתן תורה היה זה שמו ובאתה תורה והקפידה שכתוב בכמה מקומות אזוב ולא נכתב באחד מהן אחד משמות הללו ש"מ אסתם אזוב קפיד רחמנא: הני. מרריתא לא נשתנה שמו קודם מתן תורה וכשניתנה תורה לא היו קרויין אלא מרור סתם וכשהזכיר מרורים אף זה היה במשמע: לא שמיה אגד. לא לענין חבילה לסכך ולא לענין אגודת אזוב: שלשה קלחין. שרשין: ובהן שלשה גבעולין. גבעול לכל קלח גבעול הוא קנה האמצעי שהזרע בראשו קנבוס ופשתן: רבי יוסי אומר. לקמן מפרש פלוגתייהו: שיריו. אם נפל האחד לאחר זמן שיריו כשרים בשנים: גרדומיו. כשמזין בו פעמים הרבה מתוך שגבעוליו רכים משתברים וכל שהוא המשתיר באגודה כשר ובלבד שישתייר מכל אחד ואחד כל שהוא שתהא שם אגודתו קיימת: קא סלקא דעתיה. דהא דאמר רב חסדא שנים מחלוקת רבי יוסי ורבנן הכי מפרש פלוגתייהו והכי שמעינן לה דמדשיריו שנים לר' יוסי תחילתו נמי שנים דיעבד: למצוה. לכתחילה: ומדרבי יוסי. בעי שלש מיהא למצוה מכלל לרבנן דאמרי שלשה לעכב דאי אינהו נמי למצוה ולא לעכב מאי אתא רבי יוסי לאיפלוגי והיינו~ מחלוקת דקאמר רב חסדא דלרבי יוסי שמיה אגד ולרבנן לא שמיה אגד: אזוב שתחילתו שנים. פסול וכן אזוב שלשה ונפלו שנים מן האגודה ונשתיר אחד פסול: ואינו כשר כו'. כלומר אין תחילתו כשר אלא בשלשה דבציר מהכי

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: ר"ל
אפילו תימא - דלא שרי להו,
כל אגד שאינו עשוי לטלטלו - לא שמיה אגד.

אמר רבי אבא אמר שמואל:
ירקות שאמרו חכמים (פסחים ב:1):
אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח -
מביאין את הטומאה,
ואין חוצצין בפני הטומאה,
ופוסלין בסוכה משום אור.
מאי טעמא?
כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי,
כמאן דליתנהו דמי.

ואמר רבי אבא אמר רב הונא:
הבוצר לגת - אין לו ידות;
ורב מנשיא בר גדא אמר רב הונא:
הקוצר לסכך - אין לו ידות.
מאן דאמר: קוצר,
כל שכן בוצר,
דלא ניחא ליה דנימציייה ר"ל לחמריה.

מאן דאמר: בוצר,
אבל ר"ל קוצר יש לו ידות,
דניחא ליה דליסכך בהו,
כי היכי דלא ליבדרן.

נימא דרב מנשיא בר גדא תנאי היא,
דתנאי:
סוכי תאנים ובהן תאנים, פרכילין ובהן ענבים,
קשין ובהן שבלים, מכבדות ובהן תמרים,
כולן אם פסולת מרובה על האוכלין - כשרין, ר"ל

ואם לאו - פסולין; ר"ל
אחרים אומרים:
עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל האוכלין;
מאי לאו בהא קא מפלגי -
דמר סבר - יש להן ידות,
ומר סבר - אין להן ידות?
לרבי אבא - ודאי תנאי היא;
לרב מנשיא בר גדא - מי לימא תנאי היא?

אמר לך רב מנשיא בר גדא - ר"ל
דכולי עלמא סברי -
הקוצר לסכך - אין לו ידות,
והכא במאי עסקינן?
כגון שקצרין ר"ל לאכילה, ונמלך עליהן לסיכוך.

אי הכי - ר"ל
מאי טעמייהו דרבנן?
וכי תימא קסברי רבנן -
כיון דנמלך עליהן לסיכוך - בטלה ליה מחשבתו;
ומי בטלה ליה מחשבתו ר"ל בהכי?
והתנן (כלים כה:ט):
יד. כל הכלים • יורדין לידי טומאתן ר"ל במחשבה,
ואין עולין מידי ר"ל טומאתן אלא בשינוי מעשה;
מעשה מבטל - ר"ל
מיד מעשה ומיד מחשבה,
מחשבה אינה מבטלת - ר"ל
לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה!

וכי תימא -
הני מילי - כלים דחשיבי,
אבל ידות דלצורך אכילה נינהו -
במחשבה נחת, ובמחשבה סלקי; ר"ל

רש"י

היא: סוכי תאנים. ענפי תאנים: פרכילין. זמורות: מכבדות. ענפי
דקל: כשירין. לסכך: על הידות. כדי בית יד סמוך לאוכל אף הוא צריך
ביטול שגם הוא מקבל טומאה: לרבי אבא. דאמר בוצר אין לו ידות אבל
קוצר יש לו ודאי תנאי היא על כרחיה מבעי למימר אנא דאמרי כאחרים דאמרי
יש לו דאילו תנא קמא לא מיתוקם כוותיה דהא אמר אין לו ואי בקוצר לאכילה
ונמלך לסיכוך כל שכן דהוה ליה למימר יש לו וקאמר אין לו הלכך לא מיתוקמא
כרבי אבא: אלא לרב מנשיא. דאמר קוצר לסכך אין לו מי מידחיק לאוקמי
מילתיה כתנאי ולמימר אנא אמרי כתנא קמא ואחרים פליגי או מוקמינן למתניתין
בקוצר לאכילה ונמלך לסכך ומשום הכי אמרי אחרים דיש לו ידות אבל בקוצר
לסכך אחרים מודו נמי דאין לו: ומי בטלה מחשבה. קבלת טומאה בהכי
ואפילו לא נטמאו קודם שנמלך מיהו ירדה להן תורת קבלת טומאה על ידי
מחשבה ראשונה ומי בטלה קמייתא במחשבה בתרייתא: יורדין לידי
טומאה במחשבה. מי שחשב עליו שזה יהא גמר מלאכתן כגון שעבדו לדרגש
או לדולבקי כיון שעבדו מקבל טומאה ואלמלי עיבדו לרצועות וסנדלין אין
מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסנדלין: ואין עולים מטומאתן.
ממחשבת תורת קבלת טומאה אין עולין במחשבה כגון עיבדו לשלחן ולדרגש
וחישב עליו לרצועות וסנדלין אין מחשבתו מבטלתן מתורת קבלת טומאה:
אלא בשינוי מעשה. עד שיתן בו איזמל: מעשה מבטל מידי מעשה. אפילו
עשה בו מעשה מוכיח מתחילה לשלחן כגון שקיצעו סביבותיו ליפותו כיון שנתן
איזמל בו לחתכו לסנדלין מבטל מעשה ראשון וכל שכן שמוציא מידי מחשבה
שלא היה בה מעשה: וכי תימא הני מילי. דלא מבטלין בתרייתא לקמייתא
בכלים דחשיבי ומשיצא עליו שם כלי במחשבה אינה נוחה להפקיע שמה:

שאינו עשוי לטלטלו. כגון זה שמשותף קשר העליון אם אתה מטלטלו הוא
ניתק מאליו שאין לו אלא פיו קלוע כמין גדיל לאחוז את הנצרים: ירקות
שאמרו חכמים. בפסח שאדם יוצא בהן ידי מרור חזרת ועולשין ושאר
חברותיהן דקות הם טינב"ש בלע"ז הלכך אין חוצצין בפני הטומאה אם סיכך
בהן גג ומדרבנן הוא דגזור עלייהו שלא יסמכו עליהן לחוץ בפני הטומאה דלמא
סמכי עלייהו וכי יבשי נמי מיהו בעודן לחין חוצצין מדאורייתא משום דלא
מקבלי טומאה דלאו מאכל אדם נינהו (דאי מקבלי טומאה לא חייצי בפני
הטומאה) ולכי יבשי אין חציצתן חציצה כדמפרש דמפרכי ונפלי: ומביאין
את הטומאה. בעודן לחין וכל כמה דלא יבשי אהל הוא מדאורייתא:
ופוסלין בסוכה משום אור. כשיעור שאויר פוסל בה דהיינו בשלשה טפחים
כדאמרינן לקמן בפירקין (יז). אויר בשלשה ולא משערינן להו לפסול כשיעור
שאר סכך פסול דאוכל הראוי לקבל טומאה הוא וסכך פסול אינו פוסל אלא
בארבעה טפחים באמצע וארבע אמות מן הצד אלא כי אויר דיינינן להו לחומרא
ובשלשה: הבוצר לגת. הבוצר ענבים לדרוך אותם אין להם ידות להביא העץ
טומאה על האוכל לפי שאינו צריך לבית אחיזה ולא ניחא ליה בהן וכי אתרב
ידות לטומאה בהעור והרוטב (חולין קיז). הני מילי ביד הצריכה או בכלי או
באוכל: הקוצר לסכך. אין הקשין מביאין טומאה על האוכל דלא ניחא ליה
בחיבורין דאוכל בסכך לא מיבעי ואי לאו דפסולת מרובה עליו הוה פסיל לה
לסוכה: מאן דאמר. דקוצר לסכך אין לו ידות: כל שכן בוצר. לגת דלא
ניחא ליה בהנך ידות: דנמציייה לחמריה. מוצצות את היין ומפסידות:
דלא ליבדרן. ניחא ליה באוכל המחובר בהן שאם יבדיל ראשי שבלים מן הקשים
שם יתפזרו וילכו לאיבוד: נימא דרב מנשיא. דאמר קוצר אין לו ידות תנאי

והתנן (עקצים א:ה):

כל ידות האוכלין שבססן בגורן - טהורות;

ורבי יוסי מטמא;

בשלמא למאן דאמר: בססן - התיר אגדן - רמיה שפיר;

אלא למאן דאמר: בססן רמיה ממש - מאי איכא למימר!?

הכא נמי - שבססן ממש.

אי הכי -

מאי טעמייהו דאחרים!?

דאמור כרבי יוסי,

דתנן (עקצים שם):

רבי יוסי מטמא.

האי מאי?

בשלמא התם טעמיה רמיה דרבי יוסי -

חזיא לכדרבי שמעון בן לקיש,

דאמר רבי שמעון בן לקיש:

הואיל וראויות להופכן בעת,

אלא הכא - למאי חזיא!?

חזיא לכי סתר - למנקט להו בגילייהו.

גופא (עקצים שם):

כל ידות האוכלין שבססן בגורן -

טהורות;

ורבי יוסי מטמא.

מאי בססן?

רבי יוחנן אמר: בססן ממש;

ורבי אלעזר אמר: בססן - רמיה התיר אגדן.

בשלמא לרבי אלעזר רמיה דאמר: בססן - התיר אגדן -

היינו דמטמא רבי יוסי;

אלא לרבי יוחנן דאמר: בססן ממש -

אמאי מטמא רבי יוסי?

אמר רבי שמעון בן לקיש:

הואיל וראויות להופכן בעת.

אמר רבי אלעזר: רי

למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר?

לומר לך -

מה עתר זה -

מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום,

אף תפלתן של צדיקים -

מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא

ממדת רגזנות רי"ט למדת רחמנות.

משנה (ו):

מסככין בנסרים,

דברי רבי יהודה;

ורבי מאיר אוסר.

נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה,

ובלבד שלא יישן תחתיו.

גמרא:

אמר רב:

בשיש בהן ארבעה - מחלוקת, רי"ט

דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה,

ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה;

אבל בשאין רי"ט בהן ארבעה - דברי הכל כשרה.

ושמואל אמר:

בשאין בהן ארבעה - מחלוקת;

אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה.

רש"י

חזו. ידות אוכלים משבססן ואינן אגודות בהן: בגילייהו. בקשין שלהם יאחזום וינטלו ראשי השבלים עמהם: משום הכי מטמא רבי יוסי. דקסבר מעשה זוטא לא בטלה תורת ידות מינייהו שאלתי את מורי מגופה דמשנה דמייתי אגב גררא בשמעתין מי שייך למיתני גופא כדגר' במימרות האמוראים ואמר לי רבי משום דהך משנה מן הטהרות שאין מהם שום גמרא בעולם ולא מפורשת כשאר המשניות לפיכך נוהג התלמוד לומר גופא כדי לפרש: למה נמשלה כו'. אגב דאמר הואיל וראויות להפך בעת נקט נמי הא מלתא למה נמשלה כו' דכתיב ויעתר (אל ה') (בראשית כה) ויעתר לו (שם): **מתני' מסככין בנסרים.** בגמרא מפרש פלוגתייהו: נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה. בגמרא מפרש מאן קתני לה: **ובלבד שלא יישן תחתיו.** דנסר רחב ד' סכך פסול הוא כדאמר בגמרא לרב אליבא דר' מאיר ולשמואל לדברי הכל וסוכה כשרה וכגון דיהביה אצל הדופן דסכך פסול אינו פוסל מן הצד אלא בד' אמות דאמרין דופן עקומה: **גמ' מחלוקת בנסרים שיש בהן ארבעה.** שרוב תקרות הבית עשויות מהן: ר' מאיר. דפסיל אית ליה גזרת תקרה אי מכשרת בהו אתי למימר מה לי לסכך באלו מה לי לישב תחת קורות ביתי אף היא בנסרים מקורה וההוא ודאי פסול דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה: **אבל בנסרים שאין בהם ד'.** שאין רוב תקרות עשויות מהן: **דברי הכל כשרה.** דלא דמי לתקרה דלגזור בהו: **בשאין בהן ד' מחלוקת.** בההוא מכשר ר' יהודה משום דאין רוב תקרות עשויות מהן לא גזרינן בהו ור' מאיר חייש למיעוט שיש מיעוט העושים תקרה מהן:

שבססן. לקמיה מפרש מאי היא: טהורות. דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בהו וטהרו מלקבל טומאה הידות האלה עוד ולא הביאה טומאה על האוכל עד שיגיע טומאה באוכל עצמו: ור' יוסי מטמא. טעמא מפרש לקמן: **בשלמא למאן דאמר.** האי בססן היינו שהתיר אגדן של עומרין לשון מתבוססת בדמין (יחזקאל טו) מתגוללת כלומר כיון שהתיר אגדן השבלין מתגוללין בגורן לפי שנוחין להתפור או לשון כנה דמתרגמינן ואת כנו וית בסיסיה (שמות ל) כלומר הכנו לדשן: **שפיר.** לא קשיא לך דאליביה מצית למימר דקיימי רבנן כוותיה כיון שהתיר אגדן דלא הוי אלא כמחשבה בעלמא דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן שאין הידות ראויות לשבלין אלא כדי לאוגדן בהם והאי מוכח דלא בעי לאוגדן: **אלא למאן דאמר בססן ממש.** שדשן לידות ברגלי בהמה או במקבת כמו בשמן נבוס קמינו (תהלים מד) בוססו את חלקתי (ירמיה יב) והכא דאיכא מעשה רבה הוא דאמר דקא מטרי רבנן אבל במחשבה לא אמר: **מאי איכא למימר.** אי בקוצר לאכילה מוקמת לה להאיא דלעיל מאי טעמא דרבנן: **הכא נמי.** פלוגתא דאחרים ורבנן כשבססן ממש כשנמלך לסיכוך: **האי מאי.** בשלמא גבי פלוגתא דר' יוסי דקא מיירי בגורן איכא למימר טעמא דרבי יוסי דאע"ג דבססן חזו למיהוי ידות וניחא ליה שיהו מחוברות באוכל כמו שהן בוססות מרציא"ה בלע"ז: **הואיל וראויות להפך.** ראשי השבלים: **בעת.** על ידי הידות עתר פורק"א ואלמלא הידות אין נוהין להפכן בה דמתוך שהם קצרים יוצאין מבין ב' עוקציה של עתר ונשמטין ממנה והוא כשבססן תחתן לא לבטלן נתכוון אלא לרככך: **אלא הכא.** דבעי להו לסכך: **למאי**

אלא לרב דאמר:
 בשיש בהן ארבעה - מחלוקת,
 אבל אין בהן ארבעה - דברי הכל כשרה;
 היכי דמי?
 אי דאית בהו ארבעה -
 למה להו לאיצטרופי?
 אי דלית בהו ארבעה -
 אמאי?
 והא קנים בעלמא נינהו?!
 לעולם דאית בהו ארבעה,
 ומאי מצטרפין?
 מצטרפין לארבע אמות מן הצד.

תניא רבי כוותיה דרב,
 תניא כוותיה דשמואל.

תניא כוותיה דרב:
 סככה בנסרים של ארז שאין בהן ארבעה טפחים - רבי
 דברי הכל כשרה;
 יש בהן ארבעה -
 רבי מאיר פוסל;
 ורבי יהודה מכשיר.
 אמר רבי יהודה:
 מעשה בשעת הסכנה,
 שהביאנו נסרים שהיו בהן ארבעה,
 וסיכנו על גבי מרפסת,
 וישבנו תחתיהן.
 אמרו לו:
 משם ראייה?
 אין שעת הסכנה ראייה!

תניא כוותיה דשמואל:
 סככה בנסרים של ארז שיש בהן ארבעה טפחים - רבי
 דברי הכל פסולה;
 אין בהן ארבעה -
 רבי מאיר פוסל;
 ורבי יהודה מכשיר;

אין בהן ארבעה,
 ואפילו פחות משלשה?
 קנים רבי בעלמא נינהו?!
 אמר רב פפא: הכי קאמר -
 יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה;
 פחות משלשה - דברי הכל כשרה,
 מאי טעמא?
 קנים בעלמא נינהו;
 כי פליגי -
 משלשה ועד רבי ארבעה;
 מר סבר -
 כיון דליתנהו שיעור מקום - לא גזרינן,
 ומר סבר -
 כיון דנפקי להו מתורת לבוד - גזרינן.

תנן (כאן):
 נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה,
 ובלבד שלא יישן תחתיו;
 בשלמא לשמואל דאמר:
 בשאין בהן ארבעה - מחלוקת,
 אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה -
 משום הכי לא יישן תחתיו;
 אלא לרב דאמר:
 בשיש בהן ארבעה - מחלוקת,
 אבל אין בהן ארבעה - דברי הכל כשרה -
 לרבי יהודה אמאי לא יישן תחתיו?!
 מי סברת דברי הכל היא?
 סיפא אתאן לרבי מאיר.

תא שמע:
 יד: שני סדינין - מצטרפין, °
 שני נסרין - אין מצטרפין;
 רבי מאיר אומר:
 אף נסרין כסדינין;
 בשלמא לשמואל דאמר:
 בשאין בהן ארבעה - מחלוקת,
 אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה,
 מאי מצטרפין? מצטרפין לארבעה;

רשי

לשמואל כו'. נוקמא להך פלוגתא נמי בשאין בהן ד' וקאמר רבי יהודה
 שני נסרים של שלשה טפחים ואע"ג דנפיק מתורת לבוד אין מצטרפין
 לפוסלה שאף כולה מסככין בהן ורבי מאיר אומר נסרים מצטרפין לארבעה
 אם באמצע סוכה הן לפוסלה: למה לי לאיצטרופי. דקא אמר ר"מ נסרים
 כסדינין ומצטרפין חדא מינייהו פסלה לה: קנים בעלמא נינהו. דהא
 אמר רב אין בהן ארבעה דברי הכל כשרה: לארבע אמות מן הצד.
 דמן הצד אין סכך פסול פוסל אלא בד' אמות דבבציר מהכי גמירי דופן
 עקומה וקאמר רבי יהודה שני נסרים של ארבעה ארבעה וכן סידר והולך
 עד ד"א אין מצטרפין שאף כולה ראוי לסכך בהן דלית ליה גזרת תקרה:
 בשעת הסכנה. שגורו גוים שמד^א על המצות: והביאנו נסרים. שאין
 הגויס^א מכירין שתהא לשם סוכה:

אין בהן ארבעה. קפסיל ר' מאיר: אפילו בפחותות משלש. בתמיה
 הא קנים בעלמא נינהו וא"כ במאי מכשר: א"ר פפא הכי קאמר.
 שמואל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה כו': שיעור מקום. דאין רשות
 בפחות מארבעה: לא גזרינן. משום תקרה דלא חשיבי לעשות תקרה
 מהן: כיון דנפקי מתורת לבוד. שאם היה אויר במקום אחד מהם לא
 מצי למימר לבוד חשיבי להיות דומות לתקרה וגזרינן: תנן נתן עליה
 נסר כו'. קא סלקא דעתיה דברי הכל היא וכשרה וכגון שנתנו מן הצד
 דאמרינן דופן עקומה ולא חשיב סכך למיפסלה: שני סדינין מצטרפין.
 לארבעה טפחים לפסול בסוכה משום סכך פסול שסיכך בדבר המקבל
 טומאה וסכך פסול באמצע פוסל בארבעה: שני נסרים אין מצטרפין.
 לפוסלה דאפילו כולה מסוככת בהן כשרה ור' יהודה היא: בשלמא

ומודה רבי מאיר -

שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר -

שמניח פסל ביניהם וכשרה;

ומודה רבי יהודה -

שאם נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה,

ואין ישנים תחתיו,

והישן תחתיו - לא יצא ידי חובתו.

אתמר:

הפכן על צידיהן,

רב הונא אמר: פסולה;

ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי: כשרה.

איקלע רב נתמן לסורא,

עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא,

אמרי ליה:

הפכן על צידיהן,

מהו?

אמר להו: פסולה,

על כרחיך ייט נעשו כשפודין של מתכת.

אמר להו רב הונא: לא אמרי לכו - אמרוי כוותי?

אמרו ליה: ומי אמר לך מר טעמא ולא קבלינן מיניה?

אמר להו: ומי בעיתו מינאי טעמא ולא אמרי לכו?

לימא מסייע ליה:

אינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו,

או שנפרצה בה פרצה כדי שיזדקך הגדי^{רסא} בבת ראש,

או שנתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים,

אף על פי שלא הכניס לתוכה אלא שלשה טפחים -

פסולה;

היכי דמי?

לאו כגון שהפכן על צידיהן? ^{רס}

לא,

הכא במאי עסקינן?

כגון דאנחה אפומא דמטללתא,

דעייל תלתא לגיו ואפיק חד לבר,

דהוה ליה פסל היוצא מן הסוכה,

מז. וכל פסל היוצא מן הסוכה - נידון כסוכה. ^{רס}

משנה (ט):

תקרה שאין עליה מעזיבה -

רבי יהודה אומר:

בית שמאי אומרים:

מפקפק ונוטל אחת מבינתים;

ובית הלל אומרים:

מפקפק או נוטל אחת מבינתים.

רבי מאיר אומר:

נוטל אחת מבינתים, ואינו צריך לפקפק. ^{רס}

גמרא:

בשלמא בית הלל -

טעמייהו משום "תַּעֲשֶׂיהָ" (דברים טז, ג), ולא מן העשוי,

אי מפקפק - עביד ליה מעשה,

אי נוטל אחת מבינתים - עביד ליה ^{רס} מעשה;

אלא בית שמאי -

מאי טעמייהו?

אי משום "תַּעֲשֶׂיהָ" ולא מן העשוי - בחדא סגי,

אי משום גזרת תקרה - בנוטל אחת מבינתים סגי! ?

רש"י

כולי' לתוך חלל הפנות הצדדים פסול דההוא טפח דאבראי מיחשב נמי כי סוכה דאלו סכך כשר הוה מותר לישן שם ויוצא ידי סוכה דאמרינן לקמן (ט). פסל היוצא מן הסוכה כי האי גוונא נידון כסוכה: **מתני'** תקרה שאין עליה מעזיבה. סתם תקרה בנסרים שיש בהן ארבעה: מעזיבה. רצפת טיט ודומה לו במקרא בספר עזרא (נחמיה ג) ויעזבו את ירושלים עד החומה מלאוה מתוכה עפר להחזיק החומה: ר' יהודה אומר. ב"ש וב"ה נחלקו בדבר: ב"ש אומרים. אם בא לישב תחתיה לשם סוכה: מפקפק. סותר ומנענע את כולן ואח"כ נוטל אחת מבינתים ונותן פסל במקומה ולקמן מפרש למה לי תרתי: וב"ה אומרים מפקפק. משום תעשה ולא מן העשוי ואין צריך לתת פסל ורבי יהודה לטעמיה דמכשיר בנסרים שיש בהן ד' לסכך את כולה והיינו כרב ושמואל מתרין לה לקמן בגמרא: או נוטל אחת מבינתים. ואינו צריך לפקפק דבהכי סגי דאיכא עשיה מעליא: רבי מאיר אומר נוטל אחת מבינתים. אבל לא יפקפק שאין פקפוק מועיל לו ור' מאיר לטעמיה דאמר אין מסככי בנסרים ועל ידי פסל שבינתיים מתכשרה ולשמואל דאמר לקמן (יז): סכך פסול בד' באמצע מיתוקמא כדפרישית לעיל דניהו שני פסלים באמצע ואין בו אלא ח' אמות דדופן עקומה אמרינן עד הפסלים ומפקינן להו לנסרים מן הסוכה אי נמי סבירא ליה כרב דאמר לקמן (ס) סכך פסול בין מן הצד בין מן האמצע בארבע אמות הלכך לא פסלי נסרים שבינתיים דליכא שיעור פסול ביחד: **גמ'** בשלמא ב"ה טעמיה משום תעשה ולא מן העשוי. בפסול וכן מן העשוי לבית ולא לסוכה שאין שם סוכה עליו גזרת תקרה לית להו במסכך בנסרים ואפילו בני ארבעה: **אלא** ב"ש. דבעו תרתי: אי משום גזרת תקרה. אית להו דאין מסככי בנסרים משום הכי לא

ומודה ר' מאיר. בין שיש בהן ארבעה בין שאין בהן ארבעה: **שאם יש בין נסר לנסר כו'.** ולקמן (יח). מוקי לה בסוכה בת שמונה אמות מצומצמות דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא וחוזר ומתחיל מצדה השני ונותן נסר תחלה ואח"כ פסל כמו כן עד אמצעה הוה להו שני פסלים באמצע והן של שמונה טפחים ואיכא הכשר סוכה ונסרים שבה לא פסלי לה דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעיים: **פסל.** פסולת גורן ויקב דהוא סכך כשר והכי נמי מצי למיתני ומודה רבי יהודה בהנך דאית בהו ארבעה דפוסלין שאם יש בין נסר לנסר כו' והאי דנקט רבי מאיר רבותא היא דאפי' ר' מאיר דמתמיר מודה בהא: ומודה רבי יהודה. דאף על גב דאיהו מיקל בשאין בהם ארבעה מודה הוא בנסר אחד ובו ארבעה שאם נתנו בסוכה מן הצד שאע"פ שהיא כשרה מן הצד על ידי דופן עקומה לא יישן תחתיו: **הפכן על צידיהן.** נסרים שיש בהם ארבעה שסיכך בהן ולא הטיל רחבן על הסוכה אלא השכיבן על צידן שהוא פחות מג': **פסולה.** כדמפרש לקמן דכיון דיש שם פסול עליהן נעשו כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן: **כשרה.** דטעמא משום גזירת תקרה וכי האי גוונא לא עבדי אינשי תקרה: **עול לגביה רב חסדא ורבה.** לשאול אולי יאמר כדבריהם: **ושאינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו.** גרסינן ולי"ג אלא: **או שנפרצה בה פרצה.** באחת הדפנות סמוך לקרקע: **שיזדקך גדי.** דהיינו שלשה טפחים: **בבת ראש.** בהדיא ובריוח: **היכי דמי.** דרחב ארבעה ולא הכניס בו אלא שלשה: **לאו שהפכן.** כולן על צידיהן וסיככה כולה בהן: **דאנחה.** ונסר אחד דווקא קאמר: **אפומא דמטללתא.** אצל רוח רביעי שאין שם דופן דלפקיה מיניה ע"י דופן עקומה דהא אין כאן דופן אלא פתח ואע"ג דלא עיילי

לעולם משום גזרת תקרה,

והכי קאמרי -

אף על פי שמפקפק,

אי נוטל אחת מבינתים - אין,

אי לא - לא.

אי הכי - אימא סיפא (כאן):

רבי מאיר אומר:

נוטל אחת מבינתים ואינו צריך לפקפק; ר"ס

רבי מאיר היינו בית שמאי ? !

הכי קאמר -

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

מאי קא משמע לן ?

דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה,

ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה ?

והא אפליגו בה חדא זימנא,

דתנן (כאן ו):

מסככין בנסרים,

דברי רבי יהודה;

ורבי מאיר אוסר ! ?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

רישא בנסרים משופין עסקינן,

ומשום גזרת כלים נגעו בה.

ולרב יהודה אמר רב דאמר:

סככה בחיצין זכרים - כשרה,

בנקבות - פסולה;

ולא גזר זכרים אטו נקבות;

הכא נמי -

לא נגזר נסרים משופין אטו כלים !

אלא על כרחך -

רישא - פליגי בגזרת תקרה,

וסיפא - פליגי בגזרת תקרה;

תיתי למה ר"ס לי ! ! ?

סיפא רבי יהודה היא ר"ס דקא אמר ליה לרבי מאיר -

אמאי קא אסרת בנסרים ? משום גזרת תקרה ?

האי סברא לבית שמאי הוא דאית להו,

ובית הלל לא גזרי !

ואמר רבי מאיר:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

ולשמואל ר"ס דאמר:

בשאין בהן ארבעה - מחלוקת,

אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה -

סיפא במאי פליגי ?

בביטולי תקרה קא מיפלגי,

מר סבר - בטלה בהכי,

ומר סבר - בהכי לא בטלה.

משנה (ח):

המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה,

אם יש ריוח ביניהן כמותן -

כשרה.

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה -

אינה סוכה.

גמרא:

לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בריה דרב יהושע,

דאתמר:

פרוץ כעומד,

רב פפא אמר: מותר;

ורב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור ! ?

אמר לך רב הונא בריה דרב יהושע:

מאי כמותן (כאן) ?

מו: בנכנס ויוצא.

והא אפשר לצמצם ! ?

אמר רבי אמי:

במעדיף.

רש"י

יהודה ורבי מאיר אי איכא תו למגזר משום תקרה או לא רבי יהודה סבר בטולי תקרה לבית שמאי צריך ליטול מבינתים דא"ג דמוכיח שבקי בתעשה ולא מן העשוי גזרי בה ובי"ב סברי כיון דבטלה והוכיח שהתקרה פסולה תו ליכא למגזר ור"מ סבר לא נחלקו בדבר כו' ואף בה גזרינן: **מתני'** המקרה סוכתו. כמו שאנו עושין שמסדרין כלונסות תחלה בסכך ונותנין פסל עליהן: **ארוכות**. אשפודי"ש בלע"ז ובגמרא מפרש דמקבלי טומאה: **אם יש ריוח ביניהן כמותן**. בין שפוד לשפוד על פני כולה ויתן שם הפסל וכן על פני כולה ובגמרא פריך הא אין הכשר מרובה על הפסול: **גמ'** פרוץ כעומד. לענין מחיצות שבת אתמר מחיצה שנעשית בפסין רחבין ג' והניח בין פס לפס כמלא פס דנפקא ליה מתורת לבוד וכן על פני כולה דהוה ליה פרוץ כעומד ודכוותה הכא במתניתין דהוה ליה פסול ככשר: **בנכנס ויוצא**. שיהא פסל הרוחב כמותן יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתים דהשתא הוה ליה פסל שנותן שם מרובה על השפודים והאזיר יותר על השפודים: **והא אפשר לצמצם**. קס"ד דהאי דקמתרין בנכנס ויוצא הכי מתרין כל כמותו בנכנס ויוצא הוא סתמא הוא בנכנס ויוצא דאין דרך לצמצם ולכוין כמותן ממש לא פחות ולא יותר ופרכינן והא אם יתן דעתו לכך אפשר לצמצם וקתני מתניתין כמותן כשרה והוה ליה פרוץ כעומד: **ומשני אמר רבי אמי במעדיף**. מתניתין לא אכשר במצמצם אלא במעדיף ריוח שבינתים על רחב השפודין וכמותן דקתני בנכנס ויוצא:

מהני פקפוק: **והכי קאמרי כו'**. כלומר לא מהני פקפוק אלא נטילה אחת מבינתים דאיכא מעשה מעליא וגזרת תקרה נמי בטלה לה והאי דאמרי מפפק הכי קאמרי המפקפק לא הועיל ונוטל אחת מבינתים: **ה"ק**. ליה רבי מאיר לר' יהודה לא נחלקו בדבר זה דב"ה כוותיה סבירא להו דאין מסככין בנסרים ולא מהני פקפוק: **ומאי קמ"ל**. דסתמא למתני' מאי אשמעינן בהך פלוגתא למיתנייה במתני': **אמר ר' חייא בר אבא כו'**. רישא לאו משום גזרת תקרה איפלוג אלא בנסרים שאינן בני ארבעה אבל משופין הן וחלקים וראוין לתשמיש: **ומשום גזרת כלים נגעו בה**. לפסול אליבא דרבי מאיר אע"ג דפשוטי כלי עץ נינהו ולא מקבילים טומאה גזר בהו אטו כלים המקבילים טומאה: **סיפא רבי יהודה היא דקאמר ליה לרבי מאיר אמאי קאסרת בנסרים**. לעיל (יד.) משום גזרת תקרה הך סברא לבית שמאי היא ושבתקת בית הלל: **לשמואל דאמר**. אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה: **סיפא במאי פליגי**. הא ודאי סתם תקרה בני ארבעה הוא וקמכשר רבי יהודה אליבא דבית הלל: **בביטולי תקרה**. כלומר אמר לך שמואל לעולם בשיש בהן ארבעה ולא היתה כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בהו לשם סוכה אפילו רבי יהודה פסיל דגזרינן משום תקרה שלא יבא וישב תחת קורות ביתו ויאמר מה לי זה מה לי חדשה אבל השתא דזו תקרה היתה ובא לידי מעשה לעשות לשם סוכה וזה מוכיח שידוע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי פליגי רבי

רבא אמר:

אפילו תימא - בשאין מעדיף,
אם היו נתונים שתי - נותנן ערב,
ערב - נותנן שתי.

או בארוכות המטה.

לימא מסייע ליה לרבי אמי בר טביומי,
דאמר רבי אמי בר טביומי:
סככה בבלאי כלים - פסולה?

כדאמר רבי חנן אמר רבי:

בארוכה ושתי כרעים,
בקצרה ושתי כרעים;
הכא נמי -

בארוכה ושתי כרעים,
בקצרה ושתי כרעים.

היכא איתמר דרבי חנן אמר רבי?

מז. אהא דתנן (כלים יח: ט): °

מטה מטמאת חבילה, ומטהרת חבילה,
דברי רבי אליעזר;

וחכמים אומרים:

מטמאת אברים, ומטהרת אברים;

מאי ניהו?

אמר רבי חנן אמר רבי:

בארוכה רט ושתי כרעים,

בקצרה רט ושתי כרעים.

למאי חזו? רט

למסמכינהו אגודא ולמיתב עלייהו,
ומשדא אשלי.

גופא:

אמר רבי אמי בר טביומי:

סככה בבלאי כלים - פסולה.

מאי בלאי כלים?

אמר אביי:

מטלניות שאין בהם שלש על שלש,
דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים.

תניא כוותיה דרבי אמי בר טביומי:

מחצלת של שיפא ושל גמי,

שיריה, אף על פי שנפחתו מכשיעורה -

אין מסככין בהן;

מחצלת הקנים,

גדולה - מסככין בה,

קטנה - אין מסככין בה;

רבי אליעזר אומר:

אף היא מקבלת טומאה,

ואין מסככין בה.

החומט בגדיש.

אמר רב הונא:

לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך שבעה,

אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה -

הרי זו רבי סוכה;

תניא נמי הכי:

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה -

הרי זו רבי סוכה;

והאנן תנן (כאן):

אינה סוכה !

אלא לאו שמע מינה - כדרב הונא?

שמע מינה.

איכא דרמי ליה מירמא:

תנן (כאן):

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה -

אינה סוכה;

והא תניא:

הרי זו סוכה !

אמר רב הונא:

לא קשיא,

כאן - בשיש שם חלל טפח במשך שבעה,

כאן - בשאין שם חלל טפח במשך שבעה.

רשי

לטומאה דתנן (כלים פ' כ"ז מ"ב) מפץ ששה על ששה: אין מסככין. הואיל ומכלי קאתו ותחלתה היתה מקבלת טומאת משכב הזב והנדה: גדולה מסככין בה. דלאו כלי הוא דסתמא לסיכוך: אף היא מקבלת טומאה. קסבר סתמא לשכיבה וכלי היא: אלא שאין שם חלל טפח. גובה במשך אורך ורחב שבעה טפחים כשיעור סוכה ואח"כ הגדיש כל הגדיש על אותו חלל דעכשיו נעשה שם סכך מאליו ולא היה עליו שם סכך מתחילה: אבל אם יש שם כז'. חלל טפח אהל הוא נמצא שם סכך על אותו גדיש וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה אין זו עשייתו שהרי אינו מתקן אלא הדפנות וברפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי והרי היא כסוכה שפחותה מעשרה וחקק בה והשלימה לעשרה: איכא דרמי לה מירמא. לא מתני להא דרב הונא בלשון לא שנו ולפרושי מתני' אלא רמי מתני' מירמ' אברייתא ודרב הונא אשנויא אתמר:

רבא אמר. אפילו במצמצם ואם היו נתונים השפורדין שתי נותנן לקנים של סכך ערב דע"כ אם אינו נותן ראשי הקנים על שפורדין הרי הן נופלין לארץ והלכך הוה ליה כשר מרובה על הפסול ומבטלן: בבלאי כלים. לקמן מפרש במטלניות שאין בהן שלש על שלש דאף על גב דהשתא לא מקבלי טומאה כיון דמכלי אתו גזור בה רבנן ארוכות נמי השתא לא מקבלי טומאה דלא חזו למידי אלא מכלי קאתו: בארוכה ושתי כרעים. עמה ולקמן מפרש למאי חזו: קצרה. אותם אשר ברוחב המטה לצד מראשותיה ומרגלותיה: חבילה. ביחד: ומטהרת חבילה. אם טמאה היא אין טבילה עולה לה אברים אברים אלא מתקנה ומטבילה: למסמכינהו אגודא. לקרבן אצל הכותל הרחב כמלא רוחב מטה ונותן עצים מן הכרעים ולכותל למראשותיה ולמרגלותיה: ומשדא אשלי. ונותן חבלים ומסרג וראויה למשכב ומטמא מדרס: שיפא. לישק"א: ושל גמי. יונ"ק: שיריה. כגון נפחתה ונשתיר בה: אע"פ. שפחותה עכשיו מכשיעור

משנה (ט):

המשלשל דפנות מלמעלה למטה,
 אם גבוהות ע"י מן הארץ שלשה טפחים -
 פסולה;
 מלמטה למעלה,
 אם גבוהות מן הארץ ע"י עשרה טפחים -
 כשרה;
 רבי יוסי אומר:
 כשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים -
 כך מלמעלה למטה עשרה טפחים.

גמרא:

במאי קמיפלגי?
 מר סבר - מחיצה תלויה מתרת,
 ומר סבר - מחיצה תלויה אינה מתרת.

תנן התם (עירובין ח:):

בור שבין שתי חצירות -
 אין ממלאין ממנו ר"ע בשבת,
 אלא אם כן עשה לו ר"ע מחיצה גבוהה ר"ע עשרה טפחים,
 בין מלמעלה, בין מלמטה, בין בתוך אוגנו;

טו: רבן שמעון בן גמליאל אומר: °

בית שמאי אומרים: מלמטה; ר"ע

ובית הלל אומרים: מלמעלה; ר"ע

אמר רבי יהודה:

לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

רבי יהודה בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר:

מחיצה תלויה מתרת.

ולא היא,

לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי,
 ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה;

לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי -
 עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם -
 אלא בעירובי חצירות דרבנן,
 אבל סוכה ר"פ דאורייתא - לא;

ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה -
 עד כאן לא קאמר רבי יוסי הכא -
 אלא בסוכה דמצות עשה,
 אבל שבת דאיסור סקילה - לא.

ואם תאמר -

מעשה שנעשה בציפורי על פי מי נעשה?
 לא על פי רבי יוסי,

אלא על פי רבי ישמעאל ברבי יוסי,

דכי ר"פ אתא רב דימי אמר:

פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מערב שבת,
 למחר פירסו סדינין על גבי העמודים והביאו ספר תורה,
 וקראו בו.

פירסו סלקא דעתך?

מהיכן הביאום בשבת!

אלא מצאו סדינין פרוסין על גבי העמודים,

והביאו ספר תורה וקראו בו.

אמר רב חסדא אמר אבימי:

מחצלת ארבעה ומשהו,

מתרת בסוכה משום דופן.

רש"י

מימי חצר זו לזו בלא עירוב מדרבנן הוא דמדאורייתא לא מיתסר אלא
 מרשות היחיד לרשות הרבים: אבל שבת דאיסור סקילה הוא. במלאכות
 דאורייתא מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה: ואם תאמר. כיון דרבי
 יוסי לא סבר לה כרבי יהודה בשבת: מעשה שנעשה בציפורי. שהתירו
 בשבת על ידי מחיצה תלויה כדאמר רב דימי לקמיה: על פי מי נעשה.
 והלא רבי יוסי ראש של ישיבת ציפורי הוה כדאמרינן בסנהדרין (ל:): צדק
 צדק ירודף הלך אחר בית דין יפה אחר רבי יוסי לציפורי: לא על פי
 רבי יוסי נעשה. שכבר נפטר: אלא על פי רבי ישמעאל. בנו: ומאי
 מעשה דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו בציפורי ולא הביאו
 ספר תורה בערב שבת. והיה^א בבית אחד שבחצר בית הכנסת ובתים הרבה
 היו פתוחין לחצר ולא עירבו או שהיו חצרות הרבה פתוחות לאותו מבוי
 ובית הכנסת פתוח לו והיה ספר התורה בחצר שכנגד בית הכנסת ולא
 נשתתפו במבוי ואסור להוציא מן החצרות למבוי ופרסו סדינין על גבי
 עמודים שהיו לרוחב המבוי וחלקו את המבוי ולא היו פתוחים מן המחיצה
 ולפנים אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו: והביאו ספר התורה. שהרי שאר
 החצרות נסתלקו ואין איסור כאן: מהיכן הביאום. והלא היה אסור
 להכניס ולהוציא והלא הכל מודים כו' לא גרסינן דמחיצה בלא גג לאו אהל
 הוא ומחיצה כזו מותר לעשות כדאמרינן בפרק כל גגות (עירובין צד.) אמר
 להם שמואל נגידו לי גלימא: סדינין פרוסין. והיו גבוהין מן הארץ דהוה
 ליה מחיצה תלויה: מחצלת שרחה ארבעה ומשהו. וארכה כאורך
 הדופן: מתרת בסוכה. אם תולה אותה באויר בפחות משלשה סמוך לסכך
 ופחות משלשה לקרקע וכגון שאין הסוכה גבוהה אלא עשרה מצומצמין:

מתני' המשלשל. כל מלמעלה למטה קרי שלשול: מלמעלה למטה.
 שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך ואורג ובה כלפי מטה: שלשה
 טפחים פסולה. דהיינו כדי שיזדקק הגדי בבת ראש דאמרן פסולה:
 מלמטה למעלה. שהתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע ומגביה ועולה כיון
 שהגביה עשרה כשרה ואף על פי שלא הגיע לסכך: רבי יוסי אומר כשם
 שמלמטה למעלה. דיו באריגת י': כך מלמעלה למטה. דיו באריגת
 עשרה ואפילו גבוהה הרבה מן הארץ כשרה וקסבר מחיצה תלויה עשרה
 מתרת: גמ' בור שבין שתי חצירות. חציו בחצר זו וחציו בחצר זו
 ומחיצה בין החצירות ומהלכת ותלויה על פי הבור ואין פתח ביניהם לערב
 זו עם זו: אין ממלאין ממנה. לא זו ולא זו לפי שמימי חצר זו מביא
 לזו: בין מלמטה. סמוך למים: בין מתוך אוגנו. כלומר בין מלמעלה
 רחוק מן המים ובלבד שתהא בתוך אוגן של בור דמוכחא מילתא דבשביל
 אוגן המים נעשית ומפרשינן טעמא בעירובין שמחיצה תלויה מתרת במים
 דקל הוא שהקילו חכמים במים אבל מחיצה החוצצת את החצירות ומהלכת
 ע"פ הבור שלא נעשה בשביל המים אינה מתרת דאין מחיצה תלויה מתרת
 במים אלא הנעשית בשביל להתיר מלוי המים כגון גזוטרטא שלמעלה מן הים
 דתנן בעירובין (פז:): דעושין לה מחיצה תלויה וכגון זו שבתוך אוגן הבור:
 בית שמאי אומרים מלמעלה. דיו אם עשאה מלמעלה מתוך אוגנו: מן
 הכותל שביניהן. אותה הנעשית לחוץ בין החצרות ותלויה על פני פי הבור
 ואע"פ שלא נעשית בשביל המים דקא סבר מחיצה תלויה מתרת בחצרות
 אפילו כל טלטול: בשיטת רבי יוסי. דמתניתין: לא רבי יהודה סבר
 לה כרבי יוסי. שתהא מחיצה תלויה מתרת בסוכה: ולא רבי יוסי סבר
 לה כרבי יהודה. בבור שתהא מתרת בשבת: דרבנן. הא דאסרינן להביא

היכי עביד?

תלי לה רפ"ב באמצע,

פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה,
וכל פחות משלשה - כלבוד דמי.

פשיטא ! ?

מהו דתימא ?

חד לבוד - אמרינן,

תרי לבוד - לא אמרינן ;

קא משמע לן.

מיתיבי :

מחצלת שבעה ומשהו,

מתרת בסוכה משום דופן ! ?

כי תניא ההיא בסוכה גדולה,

ומאי קא משמע לן ?

דמשלשלין דפנות מלמעלה למטה כרבי יוסי.

אמר רבי אמי :

פס ארבעה ומשהו,

מתיר בסוכה משום דופן.

היכי עביד ? רפ"ב

מוקים רפ"ב ליה בפחות משלשה סמוך רפ"ב לדופן,

וכל פחות משלשה - כלבוד רפ"ב דמי.

מאי קא משמע לן ?

יז. דשיעור רפ"ב משך סוכה קטנה שבעה. °

משנה (ט-י) :

הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים -

פסולה.

בית שנפחת וסיכך על גביו,
אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות -
פסולה.

וכן חצר המוקפת רפ"ב אכסדרה.

סוכה גדולה שהקיפוח בדבר שאין מסככין בו,

אם יש תחתיו ארבע אמות -

פסולה.

גמרא :

כל הני למה לי ?

צריכא,

דאי אשמעינן בית שנפחת -

משום דהני מחיצות לבית הוא דעבידי ; ר"ב

אבל חצר המוקפת אכסדרה,

דמחיצות לאו לאכסדרה הוא דעבידי - ר"ב

אימא לא ;

ואי ר"ב אשמעינן הני תרתי -

משום דסכך סכך כשר הוא,

אבל סוכה גדולה שהקיפוח בדבר שאין מסככין בו,

דסככה סכך פסול הוא -

אימא לא ;

צריכא.

אמר רבה :

אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי :

אזיר פוסל בשלשה,

סכך פסול פוסל בארבעה.

ואמינא להו אנא :

אזיר דפוסל בשלשה מנא לכו ?

דתנן (כאן) :

הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים -

פסולה ;

רש"י

זו מוקפת בתים מתוכה ופתוחין לה סביב מג' רוחותיה ולפני הבתים עשו אכסדראות סביב לשלשה רוחותיה והאכסדרה פתוחה היא ואין לה דופן לצד החצר ויש עליה תקרה וזה סיכך על גבה כל אזירה של כל חצר שבאמצע היקף אכסדראות ואין דופן לסוכה זו אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין בתים לאכסדרה ונמצאת תקרת האכסדרה מפסקת סביב בין סכך לדפנות אם יש ברוחב האכסדרה ד' אמות פסולה פחות מארבע אמות כשרה דאמרינן דופן עקומה דוגמא לדבר קלוישטר"א בלשון אשכנז של מיני האומות הם הגלחים שיש לה אזיר שיש בה עשבים והיקף אכסדרה סביב לו: שהקיפוח. סיבכו סביב לה סמוך לדפנות בדבר המקבל טומאה ובאמצעה נתן הסכך כשר: **אם יש**. תחת הסכך פסול ד' אמות פסולה אף הסכך כשר לפי שאין לה מחיצות פחות מכאן כשרה דאמרי' דופן עקומה: **גמ'** כל הני למה לי. לאשמעינן דופן עקומה בתלת בבי במתניתין ליתני חדא ולשמעינן לכולהו: משום דהני מחיצות לבית עבידן. להיות דופן לבית זה והרי הבית נעשה סוכה הלכך שדינן מחיצות בתר סוכה ע"י עיקום: אבל חצר המוקפת אכסדרה דמחיצות לאו לאכסדרה נעשו. אלא לבית הלכך ליכא למימרא תקרה אכסדרה עקימת דפנות הללו היא ולא שדינהו לדפנות הכא לצד סוכה: **סכך כשר הוא**. כלומר ממין סכך כשר הוא ופסולו משום תעשה ולא מן העשוי אבל דבר שאין מסככין בו שהוא מין פסול אימא לא ליכשריה על ידי עיקום: דיתבי וקאמרי. משמיה דרב: אזיר פוסל. כל הסוכה בשלשה: וסכך פסול פוסל. את כל הסוכה בד':

מחצלת שבעה ומשהו. אלמא חד לבוד אמרינן ותו לא: **בסוכה גדולה**. הגבוהה הרבה שאין יכול לומר בה שני לבודין הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו ומעמידה בפחות משלשה סמוך לסכך דהוא לה מחיצה עשרה ותו לא איכפת לן אם תלויה היא וקמ"ל דמשלשלין מלמעלה למטה כר' יוסי: פס ד' ומשהו מתיר בסוכה. אם גבוה י' ורחבה ד' ומשהו: ומוקי לה בפחות מג' סמוך לדופן. השני במקצוע וכי אמרינן לבוד איכא דופן שבעה וזה משך סוכה קטנה כדי ראשו ורובו: **מתני'** הרחיק הסיכוך מן הדפנות. לאו בגבהה קאמר אלא במשכה: **פסולה**. דאזיר פוסל בשלשה אפילו מן הצד ומכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן ונעקם ונכפף למעלה ובאזירה ליכא למימר הכי ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר ומוציא את הפסול מן הסוכה דאם כן גם גבי אזיר נמי נימא הכי: **בית שנפחת וסיכך כו'**. גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל צד וסיכך על הפחת באמצעו ונמצא תקרת הבית שהיא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי מפסקת בין דפנות לסכך כשר: **אם יש מן הסיכוך**. הכשר ולכותל ד' אמות פסול דבארבע אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה אבל בפחות כשרה הלכה למשה מסיני רואין תקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה ולא יישן תחת זה: **וכן חצר המוקפת אכסדרה**. כל חצר שבתלמודא לפני הבתים והבתים פתוחין לו חצר

סכך פסול נמי -

לא ליפסיל אלא בארבע אמות,

דתנן (כ"א):

בית שנפחת וסיכך על גביו,

אם יש מן הכותל לסיכוך ר"ג ארבע אמות -

פסולה ! ?

ואמרו לי:

בר מינה דההיא,

דרב ושמואל אמרי תרוייהו -

משום דופן עקומה נגעו בה.

ואמינא להו אנא:

מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה,

ואויר פחות משלשה,

מאי? כשרה;

מלייה בשפודין,

מאי? פסולה;

לא ר"ג יהא אויר הפוסל בשלשה

כסכך פסול הפוסל בארבעה ! ?

ואמרו לי:

אי הכי -

לדידך נמי דאמרת סכך פסול פוסל בארבע אמות,

מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבע אמות,

ואויר פחות משלשה,

מאי? כשרה;

מלייה בשפודין,

מאי? פסולה;

לא יהא אויר הפוסל בשלשה

כסכך פסול הפוסל בארבע אמות ! ?

ואמינא להו אנא:

האי מאי ?

בשלמא לדידי דאמינא -

י: ארבע אמות - משום שיעורא ולא שיעורא הוא -

כיון ר"ג דלא שוו שיעורייהו להדדי - לא מצטרפי;

אלא לדידכו דאמרייתו -

משום ר"ג הפלגה -

מה לי איתפלג בסכך פסול,

מה לי איתפלג ר"ג בסכך פסול ואויר ! ?

אמר ליה אביי:

ולמר נמי,

נהי דלא שוו שיעורייהו בסוכה גדולה -

בסוכה קטנה מי לא שוו שיעורייהו ! ?

אמר ליה:

התם לאו משום דשוו שיעורייהו להדדי הוא,

אלא משום דליתיה לשיעורא דסוכה הוא.

וכל היכא דלא שוו שיעורייהו להדדי לא מצטרפי ?

והתנן (כלים כז: ב):

הבגד שלשה על שלשה...

השק ארבעה על ארבעה,

העור חמשה על חמשה,

מפץ ששה על ששה;

ותני עלה (מעילה ד: ו):

הבגד והשק, השק והעור, העור והמפץ -

מצטרפין זה עם זה ! ?

התם כדקתני טעמא (מעילה שם):

אמר רבי שמעון:

מה טעם ?

הואיל וראויין ר"ג לטמא מושב;

כדתנן (כלים שם: ד):

המקצע מכולן טפח על טפח -

טמא.

רש"י

שוו. גרסינן ולא גרסינן וכיון: אלא לדידכו דאמרייתו. שיעורא דידהו: משום הפלגה. דהא ארבעה דקאמרייתו לא תנן להו במתניתין לענין סכך פסול והא סברא מנא לכו אתון היינו טעמיכו משום דבכל מקום חשובין ד' טפחים להיות מקום חשוב לעצמו אתם אומרים שאף זה מקום הוא לעצמו וחוצץ בסוכה זו לעשותה כשתים ואין דפנות להם מה לי איתפלג כו': בסוכה קטנה. ששיעורה מצומצם: מי לא שוו שיעורייהו. על כרחך אחד זה ואחד זה פסולה בג' טפחים דכיון דנפק מתורת לבוד חשיב לבצורה לשיעוריה דסוכה וכיון דשוו שיעורייהו לענין שום סוכה ליצטרפי: א"ל התם. דשניהם פוסלין בה בג' לא משום דשוו שיעורן לפסול אלא משום דליתיה לשיעורא דסוכה: הבגד ג' על ג'. טפחים אם ייחדו למשכב הזב מטמא ליעשות אב הטומאה במשכב הזב או במדרסו: הבגד והשק. הואיל וממשן קרוב להיות שוה: מצטרפין. להשלים את הקל שאם אין בשק ד' הבגד שהוא חמור משלימו אבל השק אינו משלים הבגד החמור שק מנוצה של עזים עשוי והוא עב יותר מן הבגד ואינו מגיע לעוביו של עור וכן השק והעור מצטרפין להשלים שק את שיעור העור: מה טעם. מצטרפין הואיל וראויין בשיעור אחד לטמא מושב הזב: כדתנן המקצע מכולן. מאחד מכל אלו קיצע טפח על טפח מקצע שמושיהו סביב סביב באזמל ומתקנו יפה אפילו אין בו אלא טפח על טפח טמא כדמפרש:

בר מינה דההיא. כלומר הראיה אינה עיקר: דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום דופן עקומה נגעו בה. להכשיר דאמרינן דופן הוא ולא סכך ואין כאן פסול וכי אמרינן בארבעה כגון באמצע רחוק מן הכותל ד' אמות דינו יכול לבטלן על ידי עקימת דופן ונמצא חוצץ בסוכה בין כשר לכשר וארבעה הוי מקום חשוב להיות חציצה: ואמינא להו אנא. תשובה לדבריהם: ומה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה. ואויר בצידו פחות משלשה מאי אמרייתו ביה: כשרה. דליכא שיעור סכך פסול: מלייה. לההיא שיעורא בשפודין דאסור לסכך בהן משום מקבלי טומאה והוא בה ארבעה טפחים מסכך פסול: מאי. אמרייתו ביה: פסולה. דאיכא חציצה ארבעה ומתחילה כשהיא אויר שהוא חמור היתה כשרה ועכשו שנהפך להיות קל נפסלה: לא יהא אויר. חמור שפוסל בג' פוסלה לטוסה זו כסכך פסול שהוא קל שאינו נפסל אלא בארבעה: אמרו לי אי הכי לדידך נמי דאמרת. שיעור סכך פסול ד' אמות דלית לך דטעמא דמתניתין משום דופן עקומה אלא זהו שיעורא לפסול אפילו באמצע אף זו תשובתך ומה אילו כו' ואויר פחות מג' בצדו: בשלמא לדידי דאמרי ארבע אמות. דקתני מתניתין פסולה הא פחות כשרה: משום שיעורא ולא שיעורא הוא. דארבע אמות הוו שיעור לפסול ובפחות מכאן אינו שיעור לפסול ואין הטעם משום דופן עקומה אלא כך שיעור לפסול הלכה למשה מסיני כשאר כל השיעורין: כיון דלא

טפח על טפח למאי חזי?
אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי ינאי:
הואיל וראוי ליטלו על גבי החמור.

בסורא מתנו^ו להא שמעתא בהאי לישנא;
בנהרדעא מתנו:
אמר רב הונא:^א
אמר שמואל:
סכך פסול,
באמצע פוסל בארבעה,
מן הצד פוסל בארבע אמות;
ורב אמר:
בין באמצע, בין מן הצד - בארבע אמות.

תנן (כאן ו):

נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה;
בשלמא לרב דאמר:
בין באמצע, בין מן הצד - בארבע אמות -
משום הכי כשרה;
אלא לשמואל דאמר:
באמצע - בארבעה -
אמאי כשרה! ?
הכא במאי עסקינן? מן הצד.

תא שמע:

שני סדינין מצטרפין,
שני נסרים אין מצטרפין;
רבי מאיר אומר:
נסרים כסדינין;
בשלמא להך לישנא דאמר רב:
בין באמצע, בין מן הצד - בארבע אמות -
מאי מצטרפין?

מצטרפין לארבע אמות;
אלא להך לישנא דאמר רב:
באמצע - בארבעה -
היכי דמי?

אי דאית בהו ארבעה - למה להו אצטרופי?
אי דלית בהו ארבעה - קנים^ב בעלמא ניהו! ?
לעולם דאית בהו ארבעה,
ומאי מצטרפין?
מצטרפין לארבע אמות מן הצד.

תא שמע:

סככה בנסרים^ד של ארז שיש בהן ארבעה טפחים -^ה
דברי הכל פסולה;
אין בהן ארבעה -
רבי מאיר פוסל;

יח. ורבי יהודה מכשיר; °

ומודה רבי מאיר -
שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר,
שמניח פסל ביניהם וכשרה;
בשלמא לרב דאמר:^ו
בין באמצע, בין מן הצד - בארבע אמות -
משום הכי כשרה;
אלא לשמואל^ז דאמר:
באמצע בארבעה -
אמאי כשרה! ?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:
הכא -

בסוכה דלא הויא אלא שמונה אמות^ח מצומצמות עסקינן,
ויהיב נסר ופסל, ונסר ופסל, ונסר ופסל מהאי גיסא,
ונסר ופסל, ונסר ופסל, ונסר ופסל מהאי גיסא,
דהוו להו שני פסלין באמצע,
ואיכא הכשר סוכה באמצע.

רש"י

באמצע בארבעה טפחים. כדאשכחניהו רבה לרבנן דבי רב דאמרי הכי האי מצטרפין דרבי מאיר היכי דמי דבעי צירוף אי דאית בהו ארבעה למה להו צירוף ואי דלית בהו ארבעה קנין בעלמא ניהו דהא רב הוא דאמר בשמעתא דלעיל בנסרים שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה ולשמואל ליכא לאותובי מינה דשמואל לטעמיה דאמר בנסרים שאין בהן ד' מחלוקת ומוקי להא בנסרין שאין בהן ארבעה ומאי מצטרפין מצטרפין לארבעה טפחים דלדידיה ליכא למיפרך קנין בעלמא ניהו: ומודה ר' מאיר. בכל אלו שהוא פוסל בהן ואשיש בהן ד' נמי קאי: אמאי כשרה. בכל אחת מהנסרים שיש שיעור לפסל היכא דליכא למישרייה בדופן עקומה וזו כולה מבולבלת בהן ואם גדולה היא אותם שחוץ לארבע אמות פוסלות בה: שאין בה אלא שמונה אמות מצומצמות. לא פחות ולא יותר שהן ארבעים ושמונה טפחים וכגון שהתחיל בה מב' צדדים דיהב נסר ברישא והדר פסל ונסר ופסל ונסר ופסל מהאי גיסא הרי כ"ד טפחים הרי סיכוך עד אמצעה וחוזר ומתחיל מצדה השני ועושה כמו כן והוה להו שני פסלים באמצע דאיכא הכשר סוכה והרי ח' טפחים הן הלכך כשרה על ידי אותן שני פסלים ותחת הנסרים לא יישן והסוכה אינה נפסלת בהן דאמרי' דופן עקומה עד הפסלים האמצעים דהא פחות מארבע אמות הוא וא"ת בנסרים ופסלים הפחותים מד' לא מתכשרא בשנים האמצעים דזימנין דליכא הכשר סוכה ולרבי מאיר דאמר אף בשאין בהן ארבע אין מסככיין בהן היכי מתכשר בשיש בין נסר לנסר כמלא נסר ההיא כולה כשרה ואף תחת הנסרים דהא ליכא ד' במקום אחד והיכא פסיל ר' מאיר היכא דאיכא תרתי בהדי דקסבר שני נסרים מצטרפין לארבע:

הואיל וראוי ליטלו. לעשותו טלוי ע"ג מרדעת החמור כנגד בית מושב האדם וכיון דשוו שיעוריהו באחד ממומאות הוב ליעשות אב הטומאה מצטרפין אף למדרס ויש מפרשים המקצע מכולן יחד שחיבר קיצועיהן שקיצץ כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד והראשון נראה לי: בסורא מתנו להא שמעתא. דרב דאמר סכך פוסל כדי' באמצע: בהאי לישנא. דאמר לעיל דאשכחניהו רבה לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי לה: בנהרדעא מתנו. דלא אמרה רב אלא שמואל ורב פליגי עלה: באמצע בארבעה. דמקום חשוב הוא להפליג ולחון שאין הדפנות מועילות שוב זו לזו ונראות כשתי סוכות: מן הצד בארבע אמות. אבל פחות מכאן כשרה דמסלקינן להו בפחות מכאן בעיקמת דופן ובלבד שישתייר הכשר סוכה בכשר אבל ארבע אמות לא אתמר בהו דופן עקומה: ורב אמר בין באמצע כו'. שזהו שיעורו לפסול: תנן נתן עליה נסר כו'. קא סלקא דעתך באמצע: שני סדינין מצטרפין. לשיעור סכך פסול לפסול הסוכה משום דבר המקבל טומאה: שני נסרים אין מצטרפין. לפסולה משום גזרת תקרה שאפילו כולה מסוככת בנסרים כשרה רבי יהודה קאמר לה דאית ליה מסככיין בנסרים: רבי מאיר אומר אף נסרים. מצטרפין לשיעור סכך פסול לפסולה: ה"ג בשלמא להך לישנא דאמר רב בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות מאי מצטרפין כו'. דקא סלקא דעתך באמצע קאמר ולרב איבעי לן לאוקמה בנסרים שיש בהן ד' כדאוקי רב לעיל פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי מאיר ורבי מאיר לטעמיה דאמר אין מסככיין בנסרים ומאי מצטרפין דקאמר רבי מאיר מצטרפין לארבע אמות לשיעור סכך פסול: אלא להך לישנא דאמר רב

אמר אביי:

אזיר שלשה בסוכה גדולה,

ומיעטו בין בקנים בין בשפודין -
הוי מעוט.

בסוכה קטנה,

בקנים - הוי מיעוט,

בשפודין - לא הוי מיעוט.

והני מילי מן הצד,

אבל באמצע -

פליגי בה רב אחא ורבינא,

חד אמר: יש לבוד באמצע;

וחד אמר: אין לבוד באמצע.

מאי טעמיה דמאן דאמר: יש לבוד באמצע?

דתניא:

קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר,

וכן שתי קורות,

אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה, ש

ואינן נוגעות זו בזו,

פחות משלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת,

שלשה - צריך להביא קורה אחרת.

ואידך!

שאני קורה ש' דרבנן.

ומאי טעמיה ש"א דמאן דאמר: אין לבוד באמצע?

דתנן (אהלות י:א-ב):

ארוכה בתוך הבית, ש"ב ובה פותח טפח -

טומאה בבית - כנגד ש"ב ארוכה טהור;

טומאה כנגד ארוכה - כל הבית כולו טהור...

אין בארוכה פותח טפח -

טומאה בבית - כנגד ארוכה טהור;

טומאה כנגד ארוכה - כל הבית כולו טהור.

ואידך!

שאני הלכות טומאה דהכי גמירי להו.

דרש רבי יהודה ברבי ש"י אלעאי:

בית שנפחת וסיכך על גביו -

כשרה.

אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי: רבי פרש! ש"י

כך אמר ש"י אבא:

ארבע אמות - פסולה,

פחות מארבע אמות - כשרה.

דרש רבי יהודה ברבי ש"י אלעאי:

אברומא שריא.

אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי: רבי פרש! ש"י

כך אמר אבא:

של מקום פלוני - אסורה,

של מקום פלוני - מותרת.

כי הא דאמר אביי:

האי צחנתא דבב נהרא - שריא.

מאי טעמא?

אילימא -

משום דרדיפי מיא,

והאי דג טמא כיון דלית ליה חוט השדרה -

לא מצי קאי; ש"י

והא קא חזינן דקאי!

אלא -

משום דמליחי מיא,

והאי דג טמא כיון דלית ליה קילפי -

לא מצי קאי;

והא קא חזינן דקאי!

אלא משום דלא מרבה טינייהו דג טמא.

אמר רבינא:

והאידינא דשפכי נהר נתן ש"ב ונהר גמדא להתם -

אסירא.

אתמר:

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין - כשרה;

רש"י

ובדברים אחרים יש ביניהם חילוק במשנה דאהלות והכא לא מיייתנן לה כולה וזהו ראש הפרק ארוכה שבתוך הבית: הכי גמירי להו. מסיני דאין לבוד באמצע ומהלכה לא גמרינן מידי אחרתי אלא ההוא דאתמר ביה: רבי פריש. את דבריך: אברומא. מין דגים קטנים ואין שרצין ניכרין בהן: של מקום פלוני אסורים. ששרצין גדילין באותו נהר ומרוב קוטנם אין יכול להפרישם שאינן ניכרים: של מקום פלוני מותרת. שאין אותו נהר מגדל שרצים כדמפרש: צחנתא. מין דגים קטנים: דבב נהרא. הנהר בכ שמו: רדיפי מיא. קלות וממהרות לרוץ: חוט השדרה. נותן כח באדם ובהמה ודגים להיות שדרתו עומדת בבריאות: והא קחזינן דקאי. בכמה נהרות הרדופין במימיהן: קילפי. קשקשים: דלא מירבי טינייהו דג טמא. אין טיט של אותו נהר מגדיל ומשקיץ שקצים ורמשים: והאידינא כו'. שהוסבו לתוכן עכשיו והם מגדלין שקצים ומהן יורדין לאותו נהר: סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. כגון חצר המוקפת אכסדרה כדפריש' במתניתין וסיכך באוירה של חצר וסמך הסכך על שפת קירוי של אכסדרה ואין מחיצות פנימיות מועילות לסוכה דיש בתקרת האכסדרה יותר מארבע אמות אבל לצד הסוכה יש לאכסדרה פצימין עמודין כמין חלונות וביניהם פחות פחות משלשה כשרה דאמרין בהו לבוד:

הוי מיעוט. וכשרה דלאו שיעור אזיר יש ולא שיעור סכך פסול יש: בסוכה קטנה. ששיעורה מצומצם: בקנים הוי מיעוט. דאמרין לבוד ואין כאן אזיר: בשפודין לא הוי מיעוט. ואף על גב דלא מזה ולא מזה יש שיעור לפסול מיהו כיון דאיכא ג' טפחים בהדדי דנפקי מהכשר סוכה חשיבי באפי נפשייהו ולא מצטרפין בהדה לאשלומה לשיעורא וליתיה לשיעורא דסוכה: והני מילי. דאזיר פחות מג' לבוד ואינו פוסל בסוכה: מן הצד. דאמרין הרי הוא כלבוד מן הדופן: באמצע. אזיר בפחות מג' שלא בסמוך לדופן: קורה היוצאה. להתיר המבוי ונתונה על רוחב פתח המבוי מכותל לכותל וזו אינה מגעת לשני הכתלים: וכן ב' קורות כו'. ועל כרחק באמצע אזיר פחות מג' שלא בסמוך לדופן: שאני קורה. דכל איסור טלטול מבוי והלכות עירוב דרבנן הוא דמדאורייתא לא בעי תיקון הלכך הקילו בה הכי דהם אסרו והם התירו אבל סוכה דאורייתא אי לא קים לן לבוד באמצע הלכה למשה מסיני לא מצינן לאכשורה: ארוכה. בגג היא: כנגד ארוכה טהור. כלים שתחתיה טהורים שאינו אהל המת אלמא אין לבוד באמצע למהוי כוליה כסתום: כל הבית כולו טהור. שאין מאהיל על הטומאה כלום: אין בארוכה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארוכה טהור טומאה כנגד ארוכה כל הבית כולו טהור. סיפא גרסינן כי רישא

לח	דף ימ.	סוכה שהיא גבוהה	פרק ראשון	סוכה
שאינן לה פצימין, אביי אמר: כשרה; ורבא אמר: פסולה. יח: אביי אמר: כשרה. ° אמרינן פי תקרה יורד וסותם. רבא אמר: פסולה. לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.			אביי כרב, ורבא אמר לך - עד כאן לא קאמר שכי רב התם - אלא דמחיצות לאכסדרה הוא דעבידי, אבל הכא - דלאו להכי עבידי - לא. תנן (כאן): וכן חצר המוקפת אכסדרה; ואמאי? נימא פי תקרה יורד וסותם ?! תרגמה רבא אליבא דאביי: כשהוה את קירווי. בסורא מתנו שכי להא שמעתא בהאי לישנא; בפומבדיתא מתנו: שכי סיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין - דברי הכל פסולה; יש לה פצימין - אביי אמר: כשרה; רבא אמר: פסולה. אביי אמר: כשרה. אמרינן לבוד. רבא אמר: פסולה. לא אמרינן לבוד. והלכתא כלישנא קמא דרבא. שכי	
אמר ליה רבא לאביי: לדידך דאמרת פי תקרה יורד וסותם - אפילו הפחית דופן אמצעי ! ? אמר ליה: מודינא לך בההיא, דהוה ליה כמבוי המפולש.				
לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי, דאמרו: אכסדרה בבקעה, רב אמר: מותר לטלטל בכולה, שכא אמרינן שכי פי תקרה יורד וסותם; ושמואל אמר: אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות, לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם; יט. אליבא דשמואל - כולי עלמא לא פליגי; ° כי פליגי - אליבא דרב;				

רש"י

דחיק לאוקמא בפלוגתא דאפילו אליבא דרב פליג למיפסלה: דמחיצות. פי תקרה זה לשם אכסדרה נעשה להיות לו מחיצה לחלל זה אבל לא להיות מחיצה לאויר שחוצה להן ואילו מחיצה מעלייתא היא הוה סמכנן עלה אבל לאשורה ע"י גוד אחית לא דכי אגמריה רחמנא למשה לגוד אחית במחיצה העשויה לחלל שלה אגמריה ולא לחוצה לה ומיהו היכא דיש לה פצימין אע"ג דלגוויא עבידן לבוד בפחות משלשה כמחיצה סתומה היא: תנן וכן חצר המוקפת אכסדרה. וגג אכסדרה מפסיק בין מחיצות הבתים לאויר שסיכך עליו אם יש ברוחב הגג ד' אמות פסולה דתו לא מהני לה מחיצות הבתים: אליבא דאביי. במקום אביי ובשבילו שתהא משנה זו מתורגמת לפי דבריו: כשהוה את קירווי. שעשה קירווי נמוך ולא נתן ראשי קנים על גבי תקרה שיהא פי תקרה נראה בה אלא תלאן בשוה לפי הנסרים שאין חודן נראה בסוכה כל תקרת גגותיהן חלקה ושוה היתה ולא שיפוע כעין שלנו אלא כתקרת עליות: להא שמעתא. דאביי ורבא: דברי הכל פסולה. דכיון דתקרה לחלל אכסדרה עשויה ולא לאויר שחוצה לה אין פיה נעשה מחיצות לאויר: יש לה פצימין. בפחות משלשה: אביי אמר כשרה אמרינן לבוד. ואע"פ שהפצימין לחלל אכסדרה נעשו ולא לאויר החיצון הוויא לה מחיצה דכל פחות משלשה סתימא מעלייתא היא ושדייה להכא ולהכא: ורבא אמר פסולה. דלבוד לאו מחיצה היא אלא מהלכה למשה מסיני גמירי לה וכי גמירי לה להיות מחיצה לחלל הנעשה בשבילו אבל למשדייה להכא ולהכא לא: והלכתא כלישנא קמא דרבא. ולא כלישנא בתרא דלבוד אמרינן אפילו לאויר אבל סתימת פי תקרה לא אמרינן אלא לחלל: רב אשי אשכחיה לרב כהנא כו'. סוכה זו שתיים כהלכתן היו לה דרום ומזרח והשלישית סמוכה לאכסדרה ולא היה עושה בה טפח שאמרו חכמים:

אמרינן פי תקרה יורד וסותם. מכל צד: רבא אמר פסולה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. כדמפרש טעמא לקמן פי תקרה עוביין של נסרים בחודן וכן עובי ראשיהן הכלה לצד סוכה: לדידך דאמרת פי תקרת אכסדרה יורד וסותם. תימא הכי נמי בסוכה העשויה באמצע חצר ומסוכך בנסרים עבים שאין רחבים ד' ונפחת דופן האמצעי ושנים מכאן ומכאן קיימין מכשרת לה נמי על ידי פי תקרה שלה ותימא בה פי תקרה יורד וסותם: מודינא לך בההיא. דכיון דאויר פתוח לנגדו דומיא דמבוי מפולש ועשוי לקפנודיא לבקיעת רבים: לימא אביי ורבא. קא סלקא דעתיה טעמא דרבא משום דקסבר בחד דופן או בשנים אמרינן יורד וסותם אבל בכל צד לא אמרינן: בבקעה. להכי נקט בבקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות שאין עושין דפנות לשם אכסדרה אבל פעמים שעושין אותה לפני הבית ודופן הבית סותמה מאחריה: לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. וטעמא מפרש בעירובין (צד): בארבע דפנות לית ליה אבל אם היתה שם דופן שלימה אית ליה יורד וסותם באחורניתא לימא כו' אביי כרב ורבא כשמואל: אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי. כך פירש סוגיא זו בכל מקום שיכול להעמיד דברי אחד מהן שלא במחלוקתן של אחרים ודברי השני אינו יכול להעמיד אלא במחלוקת אומר כן אליבא דשמואל ודאי כדקאמרת הוא דרבא לחודיה הוא דאמר כשמואל ואביי אינו יכול להעמיד דבריו כשמואל ואליבא דשמואל לא פליג אביי למימר כשרה דמה לענין שבת דמחיצות פי תקרה לחלל אכסדרה עבידי שהתקרה לצורך אכסדרה נעשית לא שרי להו שמואל בסתימת פי תקרה כל שכן לענין סוכה שלא לשם סוכה נעשה שהרי חוץ לחללה של אכסדרה היא נעשית ומחיצות לצורך תוכן עשויות ולא לצורך חוצה להן: כי פליגי. אביי ורבא: אליבא דרב. ומילתיה דרבא לא

אמר ליה: לא סבר לה שכח מר הא דאמר רבא: יש לה פצימין - כשרה, אין לה פצימין - פסולה! ? אחוי ליה - נראה מבחוץ ושוה מבפנים. שכח דאתמר: נראה מבחוץ ושוה מבפנים - נידון משום לחי, ולחי היינו פצימין.

תנא:

פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה.

מאי פסל היוצא מן הסוכה?

אמר עולא:

קנים היוצאים לאחורי הסוכה. של

והא בעינן שלש דפנות! ?

בדאיכא.

והא בעינן הכשר סוכה! ?

בדאיכא.

והא בעינן צלחה מרובה מחמתה! ?

בדאיכא.

אי הכי - מאי למימרא! ?

מהו דתימא?

הואיל ולגוואי עבידי, ולבראי לא עבידי -

אימא לא הואי סוכה; שלא

קא משמע לן.

רבה ורב יוסף דאמרי שלב תרווייהו:

הכא בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה,

ומשכא ואזלא חדא דופן בהדייהו;

מהו דתימא?

הא לית בה הכשר סוכה;

קא משמע לן.

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

לא נצרכה אלא לסוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה;

ומעוטה חמתה מרובה מצלתה.

מהו דתימא?

תפסל בהך פורתא;

קא משמע לן.

ומאי יוצא?

יוצא מהכשר סוכה.

רבי אושעיא אמר:

לא נצרכה אלא לסכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה.

ומאי יוצא?

יוצא מתורת סוכה.

מתקיף לה רב הושעיא:

לא יהא אלא אויר,

ואויר פחות משלשה טפחים בסוכה קטנה מי פסיל! ?

אמר ליה רבי אבא:

זה מצטרף וישנים תחתיו,

וזה מצטרף ואין ישנים תחתיו.

ומי איכא מידי דאצטרופי מצטרף והוא עצמו אינו כשר! ?

יט: אמר רבי יצחק בן אלישיב: שלג אין, °

טיט הנרוק יוכיח,

שמצטרף לארבעים סאה,

והטובל בו - לא עלתה לו טבילה.

משנה (א)

העושה סוכתו כמין צריף, או שסמכה לכותל -

רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג;

וחכמים מכשירין.

רש"י

טפחים בהכשר סוכה: קמ"ל. דמן סוכה הוא והוי כשתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח דלא ממשכא עד הרביעית וכשרה: ה"ג לא נצרכה אלא לסוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה ומיעוטה חמתה מרובה מצלתה: ה"ג מהו דתימא תיפסל בהך פורתא: יוצא מהכשר. שאינו מסוכך כהלכות סוכה: מתורת סוכה. שאפילו מין כשר אינו: לא יהא אלא אויר. ופשיטא דכשר דאפילו אויר החמור ממנו אינו פוסל בשיעור זה: אמר ליה רבי אבא. להכי אהני נידון כסוכה דאשמעינן תנא לומר שישנים תחתיו דאילו אויר פחות משלשה מצטרף להשלים שיעור הסוכה אבל אין ישנים תחתיו: טיט הנרוק יוכיח. שראוי להריקו מכלי אל כלי כגון שהוא רך: שמצטרף. להשלים שיעור מ' סאה: והטובל בו. במ' סאה שכולו טיט נרוק: לא עלתה לו טבילה. דהכי תנן במסכת מקואות (פ"ז מ"א) אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנרוק ומעלין היינו משלימין אשלומי אין בפני עצמו לא: מתני' כמין צריף. כוך של ציידין שאורבין בה את העופות ועשוי ככוורת שמשפעת והולכת שגגו וקירותיו אחד: או שסמכה לכותל. הטה ראשי קנים על הכותל וראשו אחד על הארץ: לפי שאין לה גג. שאינו ניכר מהו גג ומהו כותל דאהל משופע לאו אהל הוא אלא אם כן יש בו טפח זקוף כדקתני בברייתא:

אחוי ליה. שהיה פצים שבו טפח ויותר עומד אצל היוצא אבל משוך רחבו לאחורי סוכה באורך שהאכסדרה עורף על הסוכה ואינו נראה לתוכה אלא עומד בשוה לדופן בסופו: ושוה מבפנים. לאותם העומדים בפנים אינו נראה אבל לאותם העומדים באכסדרה להלן מכנגד הסוכה ואין רואין את חללה נראה ורחב פצים זה בהתחלת דופן שלישיית לסוכה: דאמר מר. לענין מבוי שהכשירו בלחי אם נתנו להלן מן הפתח ששוה וכלה עובי הלחי עם אורך הדופן שבפנים ונראה שהוא סוף הדופן שאינו בולט כלום לתוך חלל הפתח אבל בולט הוא לצד רשות הרבים כנגדו או מן הצד וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן: נידון משום לחי. והכא נמי נידון משום דופן: והיינו פצימיה. זהו פצים שלה: לאחורי סוכה. תוך לדופן אמצעי שהוא אחורי של הסוכה קנים מן הסכך: והא בעינן הכשר סוכה. שהיא שבעה טפחים דעל כרחך סוכה באפי נפשה היא ומבודלת מזו: לבראי לא עבידי. דופן אמצעי זה לא לכך נעשה וגם שבצדין תחלתן לשם סוכה נעשו אלא שהכניס דופן אמצעי לתוכן [אחר] שראה שיהיה דייה בכך: לפנים מן הסוכה. לצד דופן רביעי הפתוח משוכן ויוצאין להלן מאורך דפנות הצדדין: וממשכא ואזלא חד דופן. מדופני הצדדין בהדייהו: מהו דתימא. כיון דלא ממשיך דופן שני בהדה מוכח מילתא דבאפיה נפשה היא והא לית בה שבעה

גמרא:

תנא:

מורה רבי אליעזר -

שאם הגביהה מן הקרקע טפח,

או שהפליגה מן הכותל טפח -

שהיא כשרה.

מאי טעמייהו דרבנן?

שיפועי אהלים כאהלים דמו.

אביי אשכחיה לרב יוסף דקא גני בכילת חתנים בסוכה,

אמר ליה:

כמאן? כרבי אליעזר?

שבקת רבנן ועבדת כרבי אליעזר!?

אמר ליה: ברייתא איפכא תניא: שלי

רבי אליעזר מכשיר;

וחכמים פוסלין.

אמר ליה: שלה

שבקת מתניתין ועבדת כברייתא!?

אמר ליה:

מתניתין יחידאה היא,

דתניא:

העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל,

רבי נתן אומר:

רבי אליעזר פוסל מפני שאין לה גג;

וחכמים מכשירין.

משנה (יא):

מחצלת קנים גדולה,

עשאה לשכיבה -

מקבלת טומאה ואין מסככין בה;

לסיכוך -

מסככין בה ואינה מקבלת טומאה;

רבי אליעזר אומר:

אחת קטנה ואחת גדולה,

עשאה לשכיבה -

מקבלת טומאה ואין מסככין בה;

לסיכוך -

מסככין בה ואינה מקבלת טומאה.

גמרא:

הא גופה קשיא,

אמרת (כאן):

עשאה לשכיבה -

מקבלת טומאה ואין מסככין בה;

טעמא - דעשאה לשכיבה,

הא סתמא - לסיכוך;

והדר תני (כאן):

לסיכוך -

מסככין בה ואינה מקבלת טומאה;

טעמא - דעשאה לסיכוך,

הא סתמא - לשכיבה!?

הא לא קשיא,

כאן - בגדולה,

כאן - בקטנה.

אלא שלי לרבי אליעזר קשיא,

דתנן (כאן):

רבי אליעזר אומר:

אחת קטנה ואחת גדולה,

עשאה לשכיבה -

מקבלת טומאה ואין מסככין בה;

טעמא - דעשאה לשכיבה,

הא סתמא - לסיכוך;

אימא סיפא -

לסיכוך - שלי

מסככין בה ואינה מקבלת טומאה;

טעמא - דעשאה לסיכוך,

הא סתמא - לשכיבה!?

אלא אמר רבא:

בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך,

כי פליגי - בקטנה,

תנא קמא סבר - סתם קטנה לשכיבה,

ב. ורבי אליעזר סבר - סתם קטנה נמי לסיכוך. ◦

רש"י

אליעזר אומר כו'. בגמרא מפרש מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו דהיכא דפריש בהדיא לשכיבה או לסיכוך ודאי אין חילוק בין גדולה לקטנה דהא פירש אלא קטנה נראית סתמא לשכיבה גדולה נראית סתמא לסיכוך: **גמ'** כאן בגדולה כאן בקטנה. וסיפא לא דמי לרישא דסיפא הכי קאמר ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך מסככין בה כו' הא סתמא לשכיבה: **אימא סיפא** כו'. ודר' אליעזר ליכא לתרוצי כדתנא קמא דהא אחת גדולה ואחת קטנה קתני: **אלא אמר רבא בגדולה כ"ע לא פליגי דסתמא לסיכוך.** כלומר לא תשני רישא בגדולה וסיפא בקטנה ותרווייהו כדפריש דאם כן דרבי אליעזר לא מיתרצא אלא כל לסיכוך דקתני מתניתין בין בסיפא דמילתיה דתנא קמא בין בדרכי אליעזר אסתמא קאי והכי קאמר עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם אנו יכולין לומר בה שהיא לסיכוך והיכי דמי כגון דלא פריש מסככין בה ואינה מקבלת טומאה ובגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך דבין תנא קמא ובין ר' אליעזר תנא גדולה ואמרינן דסתמא לסיכוך כי פליגי בקטנה תנא קמא

גמ' שאם הגביהה מן הקרקע טפח. אתרווייהו קאי דאמרינן לבוד בזקיפה ויש שם טפח זקוף וניכר הצריף שהוא גג וכיון שיש בו שיעור אהל בזקיפה הוא אהל: **או אם הרחיקה כו'.** אסמכה על הכותל קאי אם הרחיק ראש הסמוך לכותל מכותל טפח והיתה סמוכה על יתירות אמרינן לבוד ממנה ולכותל בשוה ולא בשיפוע והוא הגג: **שיפועי אהלים כאהלים.** אע"פ שלא הגביה ולא הרחיקה כשרה: **בכילת חתנים.** לפי שאין לה גג טפח שוה לא חשיב אהל להפסיק: **כו' אליעזר.** דאמר אהל משופע לאו אהל הוא: **ברייתא איפכא תניא.** מצאתי ברייתא ששנויה איפוך בשיטתן רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין לפי שאין לה גג: **יחידאה היא.** מתניתין דתני הכי ר' נתן קתני לה דהוא יחידאה אבל חכמים שברורו היו חולקין עליו ואומרים רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין: **מתני' מחצלת קנים.** קשה ואין נוחה למשכב: **עשאה לשכיבה.** הואיל ויחדה לכך עשאה כלי ומקבלת טומאה ואין מסככין בה כו': **לסיכוך כו' ואינה מקבלת טומאה.** דלאו כלי הוא ובגמרא פריך סתמא אסתמא: רבי

אמר שלח ליה אביי:

אי הכי -

רבי אליעזר אומר:

אחת קטנה ואחת גדולה?

אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה!

ועוד -

כי פליגי - בגדולה הוא דפליגי,

ורבי אליעזר לחומרא,

דחניא:

מחצלת הקנים גדולה שלט מסככין בה;

רבי אליעזר אומר:

אם אינה מקבלת טומאה - מסככין בה!?

אלא אמר רב פפא:

בקטנה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לשכיבה,

כי פליגי - בגדולה,

הנא קמא סבר - סתם גדולה לסיכוך,

ורבי אליעזר סבר - סתם גדולה נמי לשכיבה;

ומאי עשאה לשכיבה דקאמר?

הכי קאמר -

סתם עשייתה נמי לשכיבה,

עד דעביד לסיכוך.

תנו רבנן:

מחצלת של שיפה ושל גמי,

גדולה - מסככין בה,

קטנה - אין מסככין בה.

של קנים ושל חילת,

גדולה - מסככין בה,

ארוגה - אין מסככין בה.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו:

אחת זו ואחת זו מסככין בה;

וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו.

תנן התם (עדויות ג:ד):

כל החוצלות טמאות ש"ט טמא מת;

דברי רבי דוסא;

וחכמים אומרים: מדרס.

מדרס - אין, טמא מת - לא?

והא אנן תנן (נדה ו:ב):

כל המטמא מדרס - מטמא טמא מת!?

אימא: אף מדרס.

מאי חוצלות?

אמר רב אבדימי בר המדורי:

מרזובלי.

מאי מרזובלי?

אמר רבי אבא:

מזבלי.

וריש לקיש אמר: ש"מא

מחצלות ממש.

רש"י

שהיא עבה ואינה חלקה לא שנא ארוגה שהיא חלקה והיינו דקתני גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה ואין חילוק בין גדולה לארוגה אבל של קנים הן קשים וכן של חילת לשק"א והקלח שלה עב: גדולה. מעשה עבות וקליעה מסככין בה אפי' קטנה דאינה לשכיבה לפי שהיא עבה ואינה חלקה ועץ שלהן קשה: ארוגה אין מסככין בה. דסתמא לשכיבה דלא היו רגילין לאורגה אלא לשכיבה שתהא חלקה ונוחה: כל חוצלות. לקמן מפרש מאי היא: מטמאות טמא מת. כלומר כלי הם מן הסתם ומקבלות טומאה והאי דנקט טמא מת משום דבעי אפלוגי במדרס שהוא אב הטומאה נקט נמי טמא מת שהוא אב הטומאה והכי קאמר החוצלות כלי הם לטומאה אבל אינם מיוחדות לשכיבה שהן נעשות אב הטומאה במדרס הוב ואין אתה מוצא שיהו אב הטומאה אלא ע"י המת עצמו שיהיו הן טמאות מת דברי ר' דוסא: וחכמים אומרים טמאות מדרס. על ידי מדרס נעשות אב הטומאה לפי שעשויות לשכיבה: מדרס אין טמא מת לא. בתמיה: והתנן כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. והוא הדין לכל הטומאות כגון נוגע בשרץ ובנבילה והאי דנקט טמא מת משום דבאב הטומאה מיירי והכי קאמר כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס נעשה אב הטומאה כשהוא טמא מת דאין לך מיטמא מדרס אלא המיוחד לשכיבה וכיון דשוי לתשמיש כלי הוא וכל שהוא כלי למדרס מיטמא בכל טומאה ואפילו הוא פשוטי כלי עץ דילפינן ליה בק"ו במסכת שבת (פג.) מפץ במת מנין ודין הוא כו' וסיפא דההיא משנה ויש שהוא מטמא מת ואינו מטמא מדרס והיינו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה דמטמא בכל טומאות חוץ מטומאת מדרס שאם שכב עליו הוב ולא נגע בו שהור דלגבי מדרס מיוחד לכך בעינן כדאמר' יצא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: אימא אף במדרס. שכלי הן ועשוין לשכיבה: מזבלי. בולוי' ועשוי לרועה להניחן תחת ראשו ולשכב:

שיירה לקטנה ולא תנייה משום דסבר גדולה הוא דאמרת בה סתמא לסיכוך הא קטנה סתמא לשכיבה ואתא ר' אליעזר למימר קטנה כגדולה דאם עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם יש לומר בה שהיא לסיכוך והיכי דמי כגון שעשאה סתם מסככין בה ואין מקבלת טומאה: אי הכי. דרבי אליעזר קטנה כגדולה אתא לאשמועינן אחת גדולה ואחת קטנה בתמיה דכי תנא הכי משמע דגדולה כקטנה אתא לאשמועינן כך כתובה הגירסא ולי נראה איפכא דגרס במתני' אחת קטנה ואחת גדולה והכי פריך אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה דאי כדגרסינן לה לא ידענא פירכא מאי היא דאחת גדולה ואחת קטנה משמע קטנה כגדולה דהכי משמע אחת היא הגדולה ואחת היא הקטנה כלומר כמוה היא ואינה חלוקה לדין שני וכן דרכי התנאים בכל מקום דההיא דפשיטא ליה תנא ברישא ואותו השני כשבא להשמיענו שהוא שוה לו הוא שונה אחריו כדתנן ברי"ה (טז:) אחד יבנה ואחד כל מקום כו' ובבבא קמא (ג:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה כו' ובמסכת סוטה (מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש וטובא תנן התם גבי מערכי המלחמה הכי: אם אינה מקבלת טומאה. כלומר אם בפירוש עשאה לסיכוך אין אי לא לא אלמא לתנא קמא סתם גדולה לסיכוך ולר' אליעזר סתמא לשכיבה: אלא אמר רב פפא כו'. ומאי עשאה לשכיבה דקתני במילתיה דרבי אליעזר הכי קאמר עיקר עשייתה לשכיבה עד דעביד ליה לסיכוך כו' ומילתיה דתנא קמא הכי מיפרשא כדאוקימנא מעיקרא וישא בגדולה כדקתני בהדיא וסיפא בקטנה והכי קאמר ואם קטנה היא ועשאה בפירוש לסיכוך מסככין בה הא סתמא לשכיבה ואתא ר' אליעזר למימר אף גדולה שוה היא לקטנה דכי עביד לה סתם הוי עשאה לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה אבל עשאה בפירוש לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה: שיפה. פווי'ל: גמי. יוני'ק דהן רכין הלכך סתם קטנה יש בהן לשכיבה לא שנא גדולה מעשה שרשרות

ואזדא ריש לקיש לטעמיה,

דאמר ריש לקיש:

הריני כפרת רבי חייא ובניו,

שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל -

עלה עזרא מבבל ויסדה;

חזרה ונשתכחה -

עלה הלל הבבלי ויסדה;

חזרה ונשתכחה -

עלו רבי חייא ובניו ויסדה;

וכן אמרו שם רבי חייא ובניו:

לא נחלקו רבי דוסא וחכמים

ב: על מחצלות של אושא • שהן טמאות,

ועל של שם טבריא שהן טהורות;

על מה נחלקו?

על שאר מקומות,

מר סבר -

כיון דליכא דיתבי עליהו - כדטבריא דמיין,

ומר סבר -

כיון דמקרי ויתבי עליהו - כדאושא דמיין.

אמר מר (עדויות שם):

כל החצלות טמאות שם טמא מת,

דברי רבי דוסא.

והתניא:

וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו !?

לא קשיא,

הא - דאית ליה גדנפא,

הא - דלית ליה גדנפא.

מיתבי:

חוצלות של שעם ושל גמי ושל שק ושל ספירא -

טמאות שם טמא מת,

דברי רבי דוסא;

וחכמים אומרים:

אף מדרס;

בשלמא למאן דאמר: מרזובלי -

של שעם ושל גמי - חזו לכינתא דפירי,

של שק ושל ספירא - חזו לגולקי וצני;

אלא למאן דאמר: מחצלות ממש -

בשלמא של שק ושל ספירא - חזו לפרסי ונפוותא;

אלא של שעם ושל גמי - למאי חזו !?

חזו לנזיאתא.

איכא דאמרי:

בשלמא למאן דאמר: מחצלות ממש -

של שעם ושל גמי - חזו לנזיאתא,

של שק ושל ספירא - חזו לפרסי ונפוותא;

אלא למאן דאמר: מרזובלי -

בשלמא של שק ושל ספירא - חזו לגולקי וצני,

אלא של שעם ושל גמי - למאי חזו !?

חזו לכינתא דפירי.

תניא:

אמר רבי חנניה:

כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד, ואמר לי:

מסככיך בבודיא;

וכשבאתי אצל רבי יהושע אחי אבא הודה לדבריו.

אמר רב חסדא:

והוא דלית ליה גדנפא.

אמר עולא:

הני בודיתא דבני מחוזא,

אלמלא קיר שלהן - מסככיך בהן. שמו

תניא נמי הכי:

מסככיך בבודיא,

ואם יש להן קיר - אין מסככיך בהן.

הדרן עלך סוכה שהיא גבוהה

רשי

בשלמא למאן דאמר. חוצלות היינו מזובלי איכא למימר בכל הני דכי לא עבידן לשכיבה כלי הם לתשמיש אחר: של שעם ושל גמי. אף על פי שאין נארגים היטב ויש הפרש בין בית ניר לבית ניר: ראויין הן לכנתא דפירי. פירות גסין שאין יוצאין דרך נקב קטן: של שק ושל ספירא. שנארגים יפה: חזו לגולקי וצני. כלים כעין שקין שנותנין בהן קטניות ופירות דקין: אלא למאן דאמר מחצלות ממש. שהן פשוטין ואין להן בית קיבול: בשלמא של שק ושל ספירא. לר' דוסא אע"ג דלאו לשכיבה עבידי: חזו לפרסי ונפוותא. לוילון כנגד הפתח כדמתרגם מסך הפתח (שמות לה) פרסא דתרעא: נפוותא. לנפות בהן הקמח כמות שהן נותנין עליו קמח וכופלין אותן וקושרין בראש הכפל כעין בוטי"ל שלנו: למאי חזיין. אליבא דרבי דוסא דאמר לאו לשכיבה עבידן אמאי טמאות שום טומאה: לנזייתא. לכסות בהן גיגית שעושיין בהן שער: חנניה. בן אחי רבי יהושע: כשירדתי לגולה. כשירד לגולה לעבר שנה כדאמרינן בברכות בהרואה (סו). בודיא. מחצלת: מסככים. דסתמא לסיכוך ואינה כלי לתשמיש: קיר. הוא גדנפא:

הריני כפרת. יסורין הבאין עלי לכפרתו של ר' חייא ובניו יהיו ולשון כבוד הוא זה כשהוא מזכיר אביו או רבו לאחר מיתתו צ"ל כן: כשנשתכחה תורה מישראל. לא נשתכחה כולה קאמר אלא הלכות שכוחות מבני בתירא שהיו ראשי ארץ ישראל כדאמרי' בפסחים באלו דברים (סו). עלה הלל הבבלי. שמיום שגלה יכניה החרש והמסגר עמו היתה ישיבה מצויה בבבל: שהן טמאות. אף מדרס דמיוחדת לשכיבה הן ולא לתשמיש אחר: ועל של טבריא. קשות הן ואין לך אדם שוכב עליהן: כיון דליכא דיתבי עליהו. אין רוב בני אדם רגילין לייחדן לכך: דמקרי ויתבי. ומייחדן לכך: והתניא. לעיל: וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו. של ר' יוסי דזו וזו מסככיך בה אלמא לאו כלי הוא לקבל טומאה: גדנפא. כעין שפה סביב גבוה מעט לקבל מה שנותנין בהו ועשויה לתשמיש לתת פירות על גבה: דלית ביה גדנפא. אפילו כלי לא הויא דלסכך על גבי אהלים עשויה: שעם. פווי"ל מין שיפה: של שק. מנוצה של עזים: של ספירא. ממה שמספתר מצואר הסוס ומזנבו: מטמאין טמא מת. ולא מדרס דכלי הן ולא לשיבה:

מקורי הנוסח

השימוש בהערות:

- א. מטרת ההערות היא להראות את מקורות שינויי הנוסח.
 ב. אמנם הערותינו מדויקות, אך כיון שאין מטרתנו להעמיד דפוס מדעי, אין לסמוך על הערותינו כהשוואה מדויקת בין כתבי היד.
 ג. זו הסיבה שההערות מתייחסות רק לשינויים שנעשו מדפוס וילנא.
 ד. ישנם מקרים בהם כל כתבי היד שבידינו שונים מהגרסא בדפוס וילנא, אך בניהם ישנם שינויי נוסחאות. במקרים כאלו ציינו את כתבי היד השייכים לנוסחה אותה בחרנו. לפיכך אין להסיק מכך שכתב יד שאינו מצויץ - שגרסתו היא כגרסת הדפוס.
 ה. פעמים שאחד מכתבי היד מהווה סיעתא לנוסחה אותה בחרנו, אך ישנו שינוי קל בינו לנוסחה אותה בחרנו. את שינוי זה ציינו על ידי סוגריים.

רשימת ר"ת בהערות על מסכת זו או אחרות

כיא"ג - כתב יד אוקספורד 11-16 (2671) Bodl. heb. d. 54
 כיו"ו - כתב יד וטי' 134
 כינ"א - כתב יד ניו יורק (EMC 270) Rab. 218
 כינ"ב - כתב יד ניו יורק (ENA 850) Rab. 1608
 כינ"ג - כתב יד ניו יורק (EMC 319) Rab. 108
 כי"מ - כתב יד מינכן 95
 כימ"ב - כתב יד מינכן 140
 כיס"ב - כתב יד הספריה הבריטית (400) Harl. 5508
 כי"ד - כתב יד פטרסבורג 1/392, I A 51,01 RNL Yevr. II A
 כיק"ק - כתב יד קמברידג' 70 (2) T-S F2
 כיק"א - כתב יד קמברידג' 134.923 NS T-S
 כיק"ב - כתב יד קמברידג' 329.431 T-S NS
 כי"ד - כתב יד פטרסבורג 1/392 RNL Yevr. II A
 כי"ב - כתב יד בלוגנה 117 Archivio di Stato Fr. Ebr
 כימ"ק - כתב יד משנה קאפמן
 כימ"פ - כתב יד משנה פארמא
 דמ"ק - דפוס משניות הרב קאפח על פי כתב יד הרמב"ם
 דפ"פ - דפוס פיזור

או"ז = אור זרוע

ד"ס = דקדוקי סופרים

הגר"א = הגהות הגר"א

עו"ה = הגהות וצינונים של "ש"ס עוז והדר" בכמה מהדורות

מ"ו = מחזור ויטרי

מנוה"מ = מנורת המאור

מ"ה = מסורת הש"ס

רע"ג = סדר רב עמרם גאון

סתו"א = סדר תנאים ואמוראים

סרש"י = סידור רש"י

האורה = ספר האורה של רש"י

סה"א = ספר האשכול

סה"ע = ספר העיטור

ע"י = עין יעקב

שדר"א = שאלתות דרב אחאי

תוס' = תוספות

הכתבי יד ודפוסים על מסכת זו:

כיא"א - כתב יד אוקספורד 23 Opp. Add. fol.

כיא"ב - כתב יד אוקספורד (2677) Bodl. heb. e. 51

פרק א

- א. עו"ה (בשם ד"ס); כימ"ק; כימ"פ; כיו"ו; כינ"א; כיס"ב.
 ב. מ"ה (בשם יעב"ץ); כימ"ק (שלוש); כימ"פ; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 ג. כי"א (מילהא); כיו"ו; כינ"א; דנפישן מילהא; כינ"ב; דנפישן מילהא; כי"מ; דנפישן מילהא; כימ"ב; דנפישן מילהא; כיס"ב (מילהא).
 ד. כיו"ו; כינ"ב; דנפישן; כי"מ; וכימ"ב (דנפישן); כיס"ב.
 ה. כיו"ו; כי"מ; כימ"ב.
 ו. רש"י; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 ז. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 ח. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 ט. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 י. כי"א; כינ"ב; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 יא. כי"א; כינ"ב; דכתיבה; כיו"ו; כינ"א; דכתיבה; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 יב. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 יג. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 יד. רש"י; כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 טו. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כיס"ב.
 טז. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כיס"ב.
 יז. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כיס"ב.
 יח. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב.
 יט. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב.
 כ. כי"א; כינ"ב; כינ"א.
 כא. רש"י; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כימ"ב.

- כב. רש"י (בכדי); כיו"ו; כי"מ (ביותר מכדי); כיס"ב.
 כג. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 כד. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 כה. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כיס"ב.
 כו. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 כז. כיו"ו; כי"מ; כיס"ב.
 כח. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב (פליגו).
 כט. כיו"ו; כיס"ב.
 ל. עו"ה (בשם ד"ס בשם דפוס ישן); כי"מ (בקיטניות); כיס"ב.
 לא. כי"א; כיו"ו; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לב. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לג. מ"ה; כי"א; כינ"ב; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לד. מהרש"ל; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לה. עו"ה (שינוי בתוך גוף הגמרא); כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לו. רש"י (בלי "דקתני"); כי"א; דקתני; כי"א; כיו"ו; כי"מ; כיס"ב.
 לז. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 לח. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב.
 לט. כי"א; כיו"ו; כינ"א (אצל בית); כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 מ. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב; דפ"פ.
 מא. רש"י (כולהו); כי"א; כיו"ו; כינ"א; כיו"ו; כינ"א (כולהו); כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 מב. רש"י; כי"מ (שתופי מבוי); כימ"ב (שתופי); כיס"ב.
 מג. כי"א; כינ"ב; כיס"ב.
 מד. כימ"ק; כימ"פ; כי"א.
 מה. כי"א; כינ"ב; כינ"א; כי"מ; כימ"ב.
 מו. מ"ה (בשם רש"י); כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כימ"ב; כיס"ב; דפ"פ.
 מז. רש"י; כי"א; כיו"ו; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 מח. כיו"ו; כי"מ; כיס"ב; דפ"פ.
 מט. כיו"ו; כי"מ (והבינון); כימ"ב; דפ"פ; דפ"ו.
 נ. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 נא. רש"י; כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כיס"ב.
 נב. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כיס"ב.
 נג. רש"י; כי"א; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב.
 נד. כי"א; כיו"ו; כינ"ב; כי"מ.
 נה. עו"ה; כי"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כיס"ב.
 נו. כי"א; כיו"ו; כי"מ; כיס"ב.
 נז. כי"א; כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כיס"ב; כי"א; כינ"ב; כימ"ב; כיס"ב.
 נח. עו"ה; כי"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב.
 נט. רש"י; כי"א; כי"א; כי"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 ס. רש"י; כי"א; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 סא. כיו"ו; כינ"א; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 סב. כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב.
 סג. כי"א; כיו"ו; כינ"א; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.
 סד. כי"א; כינ"ב; כיו"ו; כינ"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב; כי"א; כינ"ב; כי"מ; כימ"ב; כיס"ב.

קצט. רש"י; כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"ב (גזרות); כ"י"מ (גזורה); כ"י"מ"ב (גזרות); כ"י"ב; כ"י"ד.
 ר. רש"י; כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב (ומדוך); כ"י"ב.
 רא. כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"ב.
 רב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; דפ"פ.
 רג. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"ב.
 רד. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 רה. עו"ה; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 רו. עו"ה; כ"י"א (מה הן); כ"י"מ (מהן); כ"י"מ"ב; כ"י"ב (מהן).
 רז. כ"י"א"ב; כ"י"ו; דפ"פ.
 רח. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; דפ"פ.
 רט. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב.
 י. עו"ה (בשם רא"ש וראשונים); כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"א; כ"י"ב.
 יא. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; דפ"פ.
 יב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב.
 יג. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב.
 יד. רש"י; כ"י"א; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ב.
 טו. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"ב.
 טז. כ"י"ו; כ"י"מ"ב; כ"י"ב (דאגידו); כ"י"ד.
 טז. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 יח. כ"י"א"ב (אזכרון); כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 יט. רש"י; עו"ה; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ד.
 כ. עו"ה (שינוי בגוף הגמרא); כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; דפ"פ.
 כא. כ"י"א; כ"י"א"ב (דבאנפא טפי שכיחן); כ"י"א; כ"י"א"ב (?? שכיחן); כ"י"ב (דמשתכחי); כ"י"מ וכ"י"מ"ב (דשכיחי); כ"י"ד.
 כב. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"ב; כ"י"ד.
 כג. כ"י"א"ב וכ"י"א (בשלשה); כ"י"ב; כ"י"ב; כ"י"מ (בשלשה); כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ד; דפ"פ.
 כד. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 כה. מ"ה (ובהם); כ"י"א (שלשה שלשה גבעולין); כ"י"ו; כ"י"מ (בשלשה קלחין); כ"י"מ"ב.
 כו. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ב.
 כז. כ"י"ו; כ"י"ב.
 כח. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 כט. עו"ה (א"ר שמואל); כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ד (שמו).
 לו. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ב.
 לא. מ"ה; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 לב. רש"י (דנמציה); עו"ה; כ"י"א (דנמציה); כ"י"א"ב (דנמציה); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א (דנמציה); כ"י"ב (דנמציה); כ"י"מ"ב (דנמציה); כ"י"ב.
 לג. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 לד. רש"י (כשירין); כ"י"א וכ"י"א"ב (כשרים); כ"י"ו (כשירי); כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ (כשיר); כ"י"מ"ב; כ"י"ב (כשיר); דפ"פ.
 לה. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 לו. כ"י"א.
 לז. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"ד.
 לח. כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ד (איהכי).
 לט. כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ד.
 מ. כ"י"א"ב; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"ד.
 מא. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 מב. רש"י; ה"ב"ח; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב (מבטלת); כ"י"ב.
 מג. ה"ב"ח; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב (מבטלת); כ"י"ב.
 מד. כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 מה. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב.
 מו. רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב.
 מז. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ב.
 מח. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב.
 מה. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב.

מט. מ"ה; כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ב; כ"י"ב.
 נ. מ"ה; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 נא. עו"ה; ד"ס (וכ"ה ישר וכ"ה בעין יעקב ובאגדות התלמוד וכ"ה ביבמות סד א' וכ"ה נכון וקרא כתיב ברוגז ברוחם תזכור); כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 נב. כ"י"א; כ"י"ב (ביש).
 נג. כ"י"א (אין); כ"י"א"ב; כ"י"א; כ"י"ב (אין); כ"י"ב (שאיין).
 נד. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 נה. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"ב.
 נו. ד"ס (ובאמת האי לישנא אחרינא אינו מוכן כל צרכו וכו' עיין שם); כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 נז. כ"י"מ.
 נח. כ"י"מ.
 נט. או"י; שיבולי הלקט ורי"ף (על כרחך); כ"י"א (דעל כרחך); כ"י"א"ב; כ"י"ו (כורחך); כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"ג (בעל כרחך); כ"י"מ; כ"י"מ"ב (בעל); כ"י"מ"ב (בעל כרחך).
 ס. עו"ה; כ"י"א; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"ב; כ"י"ב; דפ"פ.
 סא. רש"י (גדי); כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 סב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 סג. כ"י"מ"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ב (ואין); כ"י"ו; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 סד. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ (עבד); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 סה. כ"י"א; כ"י"ב וכ"י"מ"ב (ואין).
 סו. כ"י"א (אי הכי תרתי); כ"י"ו; כ"י"ב (ותרתי); כ"י"מ"ב (אי הכי תרתי).
 סז. כ"י"א (הוא); כ"י"ב; כ"י"מ"ב (הוא); כ"י"ב.
 סח. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ד.
 סט. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 ע. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב.
 עא. כ"י"א (למאי חזיא חזו); כ"י"א"ב וכ"י"א (בלו "למאי"); כ"י"ב (למאי חזו חזי); כ"י"מ"ב.
 עב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 עג. כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; דפ"פ.
 עד. דמ"ק; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 עה. דמ"ק; כ"י"מ"ב.
 עו. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב (הימנו); כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב (הימנו).
 עז. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 עח. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 עט. כ"י"א; כ"י"א"ב (למטה); כ"י"א"ב; כ"י"ב (מלמטן); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 פ. כ"י"א (למעלה); כ"י"א"ב; כ"י"ב (מלמלען); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 פא. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב (בסוכה); כ"י"ב.
 פב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; דפ"פ; דפ"ו.
 פג. כ"י"ו; כ"י"ב.
 פד. כ"י"א; כ"י"א"ב (עביד ליה); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א (עביד ליה); כ"י"ב (עביד לה); כ"י"מ; כ"י"מ"ב (עביד לה).
 פה. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו וכ"י"א (מוקי); כ"י"ב (מוקום); כ"י"מ (מוקי); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 פו. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 פז. כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 פח. כ"י"א; כ"י"א"ב (בלו "דשיעור"); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א וכ"י"ב (בלו "דשיעור"); כ"י"מ (דהכשר); כ"י"מ"ב.
 פט. רש"י; כ"י"ו (שמוקפת); כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ב (שמוקפה).
 צ. כ"י"א; כ"י"ב (לביית עבידי); כ"י"ו; כ"י"ב.

צא. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"ב.
 צב. כ"י"א; כ"י"א"ב (וישמעין); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 צג. כ"י"א; כ"י"מ.
 צד. רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 צה. ד"ס (והוסיפו מההרש"ל בד' הראשון אבל כן ליחא גם ברש"י כ"י ונר' שג"י הישנה עיקרית); כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב (וכיון); כ"י"ב; דפ"פ; דפ"ו.
 צו. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 צז. כ"י"ו; כ"י"ב.
 צח. רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 צט. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 ש. רש"י; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שא. ד"ס (הוגה ע"פ מהרש"ל ע"פ הרא"ש); כ"י"א; כ"י"א"ב (חונא); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א (חונא); כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שב. רש"י; כ"י"א"ב (מן האמצע בין מן הצד); כ"י"א"ב (מן האמצע ובין מן הצד); כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; כ"י"ב.
 שג. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב; דפ"פ.
 שד. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 שה. כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ.
 שו. כ"י"א; כ"י"ב.
 שי. כ"י"א; כ"י"ב.
 שז. כ"י"א; כ"י"ב.
 שח. רש"י; ה"ב"ח; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שט. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שי. רש"י; כ"י"א; כ"י"ב.
 שיא. כ"י"א; כ"י"ו (מאי); כ"י"ג (מאי); כ"י"א"ב (מאי); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שיב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב (שבתוך).
 שיג. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב (מה שכנגד); כ"י"ב.
 שיד. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שטו. בה"ג; סידור רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שטז. בה"ג; סידור רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שיז. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שיח. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שיט. כ"י"א"ב (לא קאיי); כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א (לא קאיי); כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכ. כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכא. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכב. כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכג. רש"י; כ"י"ו; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכד. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכה. כ"י"א; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכו. כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב.
 שכז. רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב (ואליבא דרבא); כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב (וכדרבא).
 שכח. כ"י"ו; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שכט. עו"ה; כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 של. כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שלא. כ"י"א; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א"ב (הויה); כ"י"מ (הויה); כ"י"מ"ב (הויה); כ"י"ב.
 שלב. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שלג. כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.
 שלד. רש"י; כ"י"א; כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ; כ"י"מ"ב; כ"י"ב (תנינא).
 שלה. כ"י"א"ב; כ"י"ו; כ"י"ג; כ"י"א; כ"י"ב; כ"י"מ"ב; כ"י"ב.

